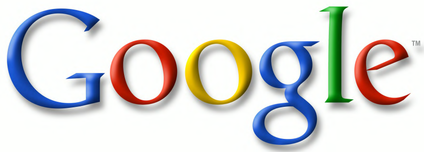
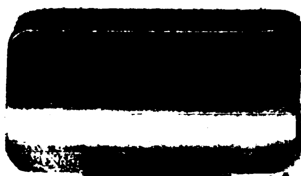

IEOSOFIE EN DE NIEWE ZIELKUNDE

ANNIE BESANT

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF
CALIFORNIA

Theosofie en de Nieuwere Zielkunde.

THEOSOFIE EN DE NIEUWE ZIELKUNDE

ZES VOORDRACHTEN VAN ANNIE BESANT ∴ UIT HET ENGELSCH VERTAALD DOOR CHR. J. SCHUVER · . · . · . · .

AMSTERDAM
THEOSOFISCHE UITGEVERSMAATSCHAPPIJ
1905

TYP. DUWAER & VAN GINKEL, BLOEMGRACHT 8, AMSTERDAM.

VOORWOORD.

Deze voordrachten worden uitgegeven zooals zij zijn uitgesproken, op verzoek van velen die ze hoorden. Zij zijn niet meer dan eene bevattelijke behandeling van een uitgebreid onderwerp, doch kunnen wellicht nuttig blijken voor sommigen, die worden afgeschrikt door meer uitvoerige uiteenzettingen. Zij waren bedoeld om de hoorders aan te sporen, de Theosofische leeringen te gebruiken als leiddraad — of tenminste als werkstellingen — bij hunne studie der Zielkunde; want ieder bestudeerder der Theosofie weet, hoe nuttig deze blijkt, doordat zij den chaos van feiten, door de jongere zielkundigen aangeboden, in een zekere orde rangschikt. De Theosofie is in de nieuwere Zielkunde inderdaad als eene lamp in een donkere plaats, zooals ieder zal bevinden, die bereid is haar te gebruiken.

Londen, 1904. ANNIE BESANT.

INHOUD.

VOORDRACHT I.

HET RUIMER BEWUSTZIJN.

De Zielkunde heeft in de laatste veertig jaren een grooten afstand afgelegd. Omtrent veertig jaren geleden werd nagenoeg overal in de wetenschappelijke wereld aangenomen, dat men, om veilig zielkundige studies te maken, zijne zielkunde moest gronden op de kennis van het lichaam. Nu ligt daarin eene waarheid, die ik niet over het hoofd wil zien: n.l. dat ge niet juist en volledig het bewustzijn kunt behandelen, zonder iets te weten van den aard van zijne werktuigen. Doch de beteekenis, waarin dat beroemd gezegde werd uitgesproken, was verkeerd, indien het bedoelde, dat de zielkunde groeide uit de lichaamskunde; dat verstand groeide uit stof; dat bewustzijn het gevolg was van de werktuigelijke rangschikking van stof; en wij derhalve, bij het naspeuren der werkingen van het denkvermogen, moeten beginnen met een volledig begrip van de hersenen en het zenuwstelsel. Wij hebben een langen weg afgelegd sinds dien tijd, en wat ik genoemd heb de Nieuwere Zielkunde, is de zielkunde, welke haar denken openhoudt voor alle nieuwe feiten en waarheden; die niet tevreden is met te gaan in het

oude spoor; die bereid is ook de meest ongewone feiten in aanmerking te nemen, mits zij slechts aan de rede worden aangetoond; begrijpende, dat in de zielkunde evenals elders, het feit, dat het meest ongewone schijnt, en het meest in tegenspraak schijnt met reeds verworven kennis, het feit is, dat het meest waarschijnlijk van waarde zal zijn; dat het meest waarschijnlijk zal zijn als een wegwijzer langs een tot nu toe onbekenden weg. Dat wordt natuurlijk toegestemd in de meeste wetenschappelijke onderzoekingen, doch om de een of andere reden schijnen de menschen ervan te zijn afgeschrikt in de wetenschap van het denkvermogen, waar, indien ergens, ongewone uitwerkselen de meeste kans hebben, van beteekenis te zijn. Doch de Nieuwere Zielkunde gaat met open oogen; zij verwerpt geene methoden omdat zij nieuw zijn, noch feiten omdat zij onbekend zijn. Ik erken, dat zij een weinigje geneigd is feiten te herdoopen; dat somtijds in de lijnen der nieuwere zielkunde deze neiging zich wat sterk vertoont, zooals zal worden gezien in een der gevallen, waarop ik aanstonds zal zinspelen, waar een aloud en welbekend feit onlangs in de wetenschappelijke wereld is toegelaten onder een nieuwen doopnaam. Voor het oogenblik echter wil ik mijne reden geven voor het samenkoppelen van de Theosofie en de Nieuwere Zielkunde. De

Theosofie, in het bezit eener beschouwing van leven en bewustzijn, gegrond op een zeer ruim en overoud onderzoek der natuur, is in staat, der nieuwere zielkunde eene theorie aan te bieden, welke deze hoog noodig heeft. Ik zeg "eene theorie", omdat zij voor 't oogenblik, wat de wetenschappelijke wereld betreft, slechts als zoodanig kan worden aanvaard. Indien aan die wereld eene theorie geboden wordt, waarin de als waar erkende feiten alle eene plaats vinden; indien die theorie eene redelijke verklaring geeft van feiten, die anders onverklaarbaar blijven; indien zij eene redelijke oplossing geeft voor vraagstukken, die anders onopgelost blijven; dan voorzeker mag zij worden aangenomen als de feiten omvattende, en mag zij voorloopig worden behouden, totdat eene betere verklaring en oplossing te voorschijn komt.

De Nieuwere Zielkunde nu heeft dringend behoefte aan eene bespiegeling, waaronder hare feiten kunnen geschikt worden. Want ge moet u herinneren, dat de trap der onderstelling een erkende trap is in alle wetenschappelijke onderzoekingen. Nadat vele feiten verzameld en tot zekere hoogte met elkaar in verband zijn gebracht, ontstaat een ver-algemeening uit de verbonden feiten, en komen onze wetenschappelijke onderwijzers met een onderstelling, gegrond op de feiten, die tot de veralgemeening hebben geleid.

Dan maken zij die onderstelling tot grondslag van verdere proefneming, daar proefneming meer kans heeft vruchtbaar te zijn, als zij begint langs bepaalde lijnen. Wanneer de nieuwe proefnemingen de onderstelling niet versterken en bevestigen, wordt zij verworpen; doch als zij er door bevestigd wordt, gaat de onderstelling geleidelijk over tot het rijk der bepaalde en erkende wetenschappelijke leerstukken. Voor dat, wat de Theosofie leert aangaande de feiten, door de Nieuwere Zielkunde verzameld, maak ik slechts aanspraak op den staat eener redelijke onderstelling, doch ik bedoel daarmede niet, dat ik zelve het slechts als onderstelling opvat. Dat te beweren zou zijn, u te misleiden. Voor mij is zij Kennis, niet onderstelling; doch aan u leg ik haar voor als een onderstelling, welke gij op uwe beurt kunt onderzoeken en aannemen of verwerpen.

Dat er een ruimer bewustzijn is in den mensch, is een feit, door zoovelen verkondigd, door zoo ruim en menigvuldig bewijs gesteund, dat men bijna zou willen zeggen, dat het buiten kijf vaststaat. Sommigen zullen meenen, dat dit te vèr gaat; toch betwijfel ik, of gij velen zult vinden onder hen, die de proefnemingen beschouwen, en het bewijs nauwkeurig onderzoeken, die niet geneigd zijn te zeggen, dat zij, — terwijl zij misschien niet kunnen verklaren en derhalve aarzelen te beweren, —

toch niet anders kunnen doen, dan toestemmen, dat het bewijs voor een bewustzijn, ruimer dan het gewone hersenbewustzijn, overstelpend begint te worden. Sir Oliver Lodge heeft zijn geloof in zeer duidelijke termen uitgesproken. Hij beschouwt het als bepaaldelijk vaststaand, dat ons bewustzijn veel grooter is, dan dat, hetwelk zich openbaart door de hersenen; dat er buiten en boven hetgeen we gewoon als bewustzijn kennen, eene groote uitgestrektheid bestaat, waaraan redelijkerwijze geen andere naam dan die van bewustzijn kan worden gegeven — een deel van onszelven, misschien het meest belangrijke deel van onszelven, in zooverre er uit dat onbekende veld van bewustzijn mededeelingen naar omlaag storten, zóó helder en bepaald, bevelen zóó krachtig en dringend, dat zij de rede overmeesteren en het gedrag vormen, zelfs in strijd met de logika van het menschelijk denkvermogen. Dat er zulk een grooter veld van bewustzijn bestaat, beweert hij zeer bepaaldelijk; hij is van dat bestaan zeer beslîst overtuigd. Of, wanneer we zulke beweringen nemen, als die in het boek van wijlen Mr. Myers, over *de Menschelijke persoonlijkheid*, dan ziet men zich geplaatst tegenover een opeenstapeling van feiten en bewijzen, die onmogelijk zoo maar terzijde geschoven kunnen worden. Twee dingen vooral treffen ons bij de beschouwing van dat merkwaardig werk. Ten eerste,

dat de naam door Mr. Myers aan dit bewustzijn gegeven, een vreemde en onpassende is. Men verlangt soms, dat hij een duidelijker naam gebruikt had, en zijn geloof uitgesproken in een bewustzijn, bepaaldelijk hooger dan het hersenbewustzijn. En toch kan ik, Mr. Myers' boek lezende, niet aannemen, dat zijn zich onthouden van zoodanige uitspraak voortkwam uit eenigerlei verstandelijke lafheid zijnerzijds. Want als ik me herinner, dat hij de waarschijnlijkheid beweerde van de waarheid der bezetenheid, van het in bezit nemen van het lichaam door een vreemd en vaak vijandig verstandswezen, en als hij daar bijvoegde, dat zulks ons terugvoerde naar het geloof van den wilde, dan komt het mij voor, dat eene zoo moedige bewering ten eenenmale het vermoeden verdrijft, als zou hij weerhouden zijn van de erkenning van den Geest in den mensch, door de een of andere verstandelijke vrees. Eenige reden had hij, om niet met meer beslistheid te spreken. Mij persoonlijk komt het voor, dat zulks te wijten was aan verstandelijke verwarring; dat wil zeggen, dat hij eene massa feiten had, die hij niet kon rangschikken, niet kon begrijpen, niet kon verklaren. Hij kon die verdeelen in droomen, genie, hersenschimmen, enz.; doch hij had geene theorie, welke hen bracht in eene samenhangende en aaneengeschakelde beschouwing van het bewustzijn des menschen.

Telkens en telkens bij het lezen van zijn boek zeide ik tot mij zelve; "O! als Mr. Myers de gelegenheid, die hij eens had, slechts had aangegrepen, en Theosoof geworden was." Ge zult zeggen: "Ja, omdat gij zelve Theosoof zijt." Misschien wel. Maar niettemin vind ik, dat, wanneer men dat boek leest in het licht der Theosofie, men elke vraag kan beantwoorden, welke hij niet kon oplossen, en de verklaring kan toonen van feiten, welke hem volslagen in het duister lieten. Die verwarring wordt tot regelmaat, zoodra de theosofische beschouwing wordt aangenomen, zelfs voorloopig als een onderstelling; en als hij zijne feiten had gerangschikt in een ordeverband, daarop gegrond, dan zou hij den krankzinnige niet verward hebben met het genie, de rommelkamer met de bron der menschelijke begeestering. Dat is een der punten, welke ik hoop te behandelen in de volgende voordrachten.

En een ander punt, dat ik vermelden moet, is, dat Mr. Myers het sterkste deel zijner zaak heeft weggelaten — dat, hetwelk voortkomt uit de studie van de wereldgodsdiensten en het getuigenis der mystieken van elk geloof. Waarom? Hij deed het met opzet, naar ik meen, omdat hij de gewone wetenschap en de godsdiensten van den tijd niet in botsing wilde brengen, omdat hij vreesde, dat de wetenschap minder aandachtig zou luisteren,

als hij zich begaf in de gevaarlijke streken van den mystiek en den ziener. Doch door zijn weerzin voor die feiten, liet hij de studie van het menschelijk bewustzijn onvolkomen. Het getuigenis van den mystiek omtrent zijn eigen ervaringen, het getuigenis van den godsdienstigen mensch omtrent de feiten van zijn eigen bewustzijn, de visioenen van den Sufi, van den Yogi, van den Christelijken Heilige, zijn evenzeer feiten van bewustzijn, als eenig feit, hetwelk gij kunt ontleenen aan de aanteekeningen van den hypnotiseur of aan de opgeteekende verschijnselen der hysterie; en het komt mij voor, dat Myers, die weglatende, de meest daadwerkelijke bewijzen voor het ruimer bewustzijn, hetwelk hij zoo gaarne wilde vaststellen, liet liggen. Want inderdaad wordt in deze feiten van het bewustzijn het hoogtepunt van het menschelijk bewustzijn gezien, zooals James zeer naar waarheid heeft erkend. En Myers heeft in zijn eigen zielkunde, niettegenstaande zijn uitsluiten daarvan, in de bewijzen zelve, die hij verzameld heeft, de rechtvaardiging gegeven van de godsdienstige beschouwing, en is begonnen de grondslagen te leggen van eene wetenschap, waarop de geloofsovertuigingen van den godsdienst in de toekomst zullen worden opgetrokken.

Beschouw vervolgens na dit boek het bewijs voor het Grooter Zelf. Ik zal eerst achtereenvolgens

nemen, wat we noemen, waarschuwingen en ingevingen, omdat deze zoo wijd verspreid zijn. Zij strekken zich uit van het drukkend gevoel van neerslachtigheid, hetwelk duidt op een dreigend en onbekend ongeluk, of op eenig verdriet dat ons nadert over de wereld, en welks bericht ons nog niet bereikt heeft met de meer langzame middelen der gewone wetenschap, — zij reiken van deze vage indrukken, tot het helder gezicht van wat thans genoemd wordt de spookgestalten van de levenden en dooden. Vanwaar komen nu deze voorgevoelens en ingevingen, deze aanduidingen voor ons van een ruimer bewustzijn dan waaraan het hersenstel gewoonlijk beantwoordt? hoe bereiken zij ons? hoe beïndrukken zij ons? welk deel van onze bewerktuiging is het werktuig, waarmee wij hen gewaarworden? Deze vragen doen zich natuurlijkerwijze voor, en wij zullen in staat zijn, naar ik meen, er eenig antwoord op te geven, als wij de samenstelling van het bewustzijn bestudeeren. Op dit oogenblik bemoei ik mij slechts met het feit, dat zij plaats grijpen — en hoevelen onder u kunnen niet hun eigen persoonlijk getuigenis geven voor het feit, dat zij plaats hebben.

Hoe velen uwer kunnen niet onder uwe vrienden en kennissen eenigen vinden, die zulke waarschuwingen hebben ontvangen, vaag of duidelijk. Eene steeds toenemende hoeveelheid getuigenis

daarvoor komt te voorschijn, naar mate zij met steeds minder spotlust worden beschouwd door opgevoede en beschaafde lieden.

Wij hebben dan in de allereerste rij van onze getuigen deze voorgevoelens, deze ingevingen van het verwijderde. Daarna komen we tot de hoeveelheid bewijsstof, ruwweg samengevat onder den naam "trance"; d. w. z. kunstmatig veroorzaakte en over het algemeen zeer diepe slaap. Deze zijn aan de meesten uwer zóó bekend, dat ik u slechts behoef te herinneren aan hunne verheven beteekenis, door het vaststellen van een bewustzijn, ruimer dan dat, hetwelk spreekt door de zinnen, het verstand en de ontroeringen. Verhoogde werking der zinnen is een der meest treffende karaktertrekken van den hypnotischen slaap, en dit brengt mij tot een bizonder geval, hetwelk ik vermeld, omdat het, wegens zijn eerst onlangs geschied zijn, waarschijnlijk minder bekend is dan die, welke verhaald worden in boeken over hypnotisch onderzoek. Langen tijd hebben de menschen gesproken van "helderziendheid", en iedereen weet, dat dit een gevaarlijk woord is om te gebruiken in tegenwoordigheid van een wetenschappelijk mensch. Het doet aanstonds denken aan allerlei bedrog. Alleen wanneer ge het woord te pas kunt brengen met een aanduiding van X-stralen, dan moogt ge een weinig verder gaan. Maar nu is er een nieuwe

benaming gekomen van de lippen van een wetenschappelijk man, die het recht heeft, te doopen. Hij vond enkele zijner zenuw-patienten begaafd met "auto-introspectie" in den natuurkundigen zin — een letterlijk kijken in hun eigen lichaam. En sommige dezer menschen waren in staat, zeer bepaaldelijk in hun eigen lichamen te kijken, en in een merkwaardig geval van eene ziekte, die in dezen tijd zeer veel voorkomt, beschreef de lijder niet alleen die ziekte, maar gaf nauwkeurig aan, hoe die veroorzaakt werd, en beschreef een stukje been, dat gekomen was in een kanaal, waarin geen been moest zijn. Later werd het beentje verwijderd met de meest eerbiedwaardige wetenschappelijke forceps, en niemand kon de stoffelijkheid der proef betwijfelen. Maar het mocht natuurlijk geene helderziendheid heeten, derhalve werd het genoemd "internale autoskopie". Het doet er volstrekt niet toe, dat in de eerste dertig jaren van de negentiende eeuw deze feiten herhaaldelijk werden waargenomen en dat zelfs eenige geneesheeren uit de faculteit werden verdreven, omdat zij die feiten volhielden. Zij werden gebrandmerkt als bedrogenen of bedriegers, doch thans kunnen die verschijnselen veilig waargenomen worden onder het schild van "autoskopie."

Het voorgaande nu is een geval van verheffing der zinnen. Ik gebruik met opzet het woord

verheffing.[1]) Het beteekent, dat de zinnen geprikkeld zijn tot grootere scherpte van waarnemen. Verscherping van het verstand, verscherping van de ontroeringen, dit zijn andere stappen langs dezelfde lijn, getuigende van een Grooter Bewustzijn.

Verhoogde werking van het verstandelijk vermogen is eene van de meest gewone zaken, die plaats hebben in den hypnotischen slaap, en toen ik onlangs sprak met een beroemd Parijsch hypnotiseur, Kolonel de Rochas, vertelde hij mij, dat hij erin geslaagd was, het geheugen van enkele zijner sujetten tot de kindsheid terug te voeren in de meest letterlijke beteekenis van het woord; n.l. dat het geheugen teruggedrongen was tot aan de geboorte van het kind. Hij was aan 't zoeken naar zekere feiten, aan 't zoeken naar herinnering van vroegere levens, en hij werkt al maar terug langs het tegenwoordige, door de geboorte-poort, door het tusschenliggend leven, door de doodspoort aan den anderen kant, terug tot een vroegeren staat van bestaan in deze wereld. Hij heeft eene grootere toename gevonden van het vermogen van 't geheugen, dan te voren was waargenomen, doch dit staat reeds zoo bepaaldelijk vast, dat het nauwelijks noodig is, hierbij nu stil te staan, be-

---

[1]) In 't Engelsch staat: exaltation.

halve om aan te stippen, dat het verder is teruggevoerd dan tevoren. Het geheugen verliest niets, dat ons bereikt heeft door de zinnen of het brein.

Verscherping van het verstandelijk vermogen tot verdere hoogte gevoerd, zou genie zijn. Drijf de verhoogde werking verder, maak haar zelfveroorzaakt in plaats van door uitwendige oorzaak; maak haar een eenvoudige verhooging van het bewustzijn, zonder verlies van bewustzijn, in plaats van eene verhooging van bewustzijn *mèt* verlies van bewustzijn in trance, en ge hebt een begin van genie, een der meest treffende getuigenissen voor het bestaan van een wijder bewustzijn.

Dan hebt ge de verscherping der ontroeringen welke soms hare plaats vindt in plotselinge daden van heldenmoed, van wonderlijke zelfopoffering aangespoord, zonder dat de mensch weet van waar; slechts handelt hij met den moed van den held, schoon in zijn gewonen toestand een gemiddeld mensch. Deze dingen kunt gij thans over de geheele wereld verspreid vinden. In uw eigen zelf kunt ge vinden, als ge uw bewustzijn waarneemt, dat er tijden zijn, waarop ge veel beter denkt, dan ge gewoonlijk kunt denken, waarop uw verstandelijk vermogen sneller, vlugger, doordringender is dan in den gewonen toestand; en al moogt ge de hoogten van het genie niet aanraken, in die bloote verhooging van uw gewoon

bewustzijn is er getuigenis van iets grooters in uzelf, dan dat, wat gewoonlijk aan 't werk is door de hersenen. En evenzoo met de verscherping der gemoedsbewegingen waarvan ik sprak. Op hare lagere trappen bereikt zij de vervoering van den mystiek en den heilige. Zoodat, evenzeer als de hoogste verscherping van verstandelijkheid gevonden wordt in den man van genie, de hoogste verheffing van de gemoedsbewegingen gevonden wordt in den mystiek van ieder geloof, wanneer zij overgaat tot hetgeen vervoering genoemd wordt, boven den toestand, waarin hij zich gewoonlijk bevindt, en daar ervaringen heeft, die voor hem meer werkelijk zijn, dan die, welke hem door de poorten der zinnen bereiken, eene veel meer dwingende kracht over hem uitoefenen, zijn leven kneden en vormen onherroepelijk.

Van denzelfden aard nu als deze, ofschoon op veel lageren trap van ontwikkeling, vindt ge het vreemde en veel bespotte feit van bewustzijn, dat bij sommige godsdienstige menschen "bekeering" genoemd wordt, eene zeer belangwekkende en beteekenisvolle bewustzijnsverandering. Toegegeven, dat veel overdrijving er dikwijls mede gepaard gaat; toegegeven, dat het soms slechts een voorbijgaande toestand is, en de mensch terugvalt uit de verheffing zijner bekeering in den

gewonen modder van zijn vroeger zondig leven; niettemin wijzigt de latere val het feit niet der tijdelijke opheffing. En wanneer ge, bij 't nagaan der verhalen van bekeeringen opmerkt, dat het slechts eene minderheid is, die terugvalt in den modder, en dat van de meerderheid geheel het leven veranderd wordt door die wonderlijke ervaring, dan — tenzij ge hopeloos bevooroordeeld zijt met dat meest onverdraagzaam vooroordeel van alle, het vooroordeel van den bekrompen wetenschappelijken mensch, — zult ge ook daar getuigenis vóor een ruimer bewustzijn erkennen.

En deze bekeering heeft soms op vreemde wijze plaats. In Indië zijnde ontving ik een schrijven van een Engelschen zendeling. Hij was iemand, dien ik ontmoet had in de dagen toen ik vrijdenker was. Hij was een dergenen, die ik ontmoet had in een anti-clericale Vereeniging in Manchester. Hij had deelgenomen in het werk dier Vereeniging terwijl ik zelve in die beweging was, en daarom schreef hij mij en hij deed mij het verhaal eener vreemde ervaring, die hij had opgedaan. In Amerika reizende had hij aanleiding ook dien Staat te doorkruisen, wondervol om zijne natuurtafereelen en merkwaardige natuur-verschijnselen: Colorado. Daar eenigen tijd verblijvend, de natuurwonderen aan alle zijden om zich heen aanschouwend, zijn schoonheidsgevoel in hooge mate

aangedaan, zijn gevoel van verbazing eveneens geprikkeld door de macht der natuur, zoo wonderbaarlijk rondom hem tentoongespreid, kwam er plotseling, zonder een oogenblik van waarschuwing, een openen van geheel zijn bewustzijn, een plotselinge flikkering als 't ware, of verlichting, wat hij noemde: eene plotselinge openbaring van God. En wie zal durven zeggen, dat het Opperste Leven, dat ademt in elk atoom van het heelal, hetwelk slechts Zijne gedachte is, Zich niet openbaarde aan dien Geest, die aan Hem verwant is, en door de wonderen der uiterlijke natuur een verstand en hart trof, die gesloten waren voor de gewone ingevingen van den godsdienst? Dit tenminste bleef er over uit die merkwaardige ervaring, dat zij hem tot een godsdienstig man maakte. Hij kon het feit niet loochenen, door hemzelf ervaren. Hij kon het neervallen van alle slagboomen van het gewone bewustzijn niet ontkennen, noch het instroomen van een hooger en meer gebiedend leven. En ofschoon wel-iswaar, zooals natuurlijk was door de richting van zijn vroeger denken en opvoeding, de verlichting van den in vleesch gekerkerden Geest door den eeuwigen Geest, hem leidde in het ietwat bekrompen pad van een ruwen vorm van Christelijk Geloof; wat doet dit er toe, wanneer slechts het Eeuwige sprak tot het Eeuwige, en de God

buiten in de natuur zich openbaarde aan den God binnen in den mensch?

Zoodat ik deze feiten van bekeering als eene lijn van zeer belangwekkende studie onder uwe aandacht breng, En ik verheug mij bij het zien van den nadruk, dien professor James daarop legt in zijn werk over de *Varieties of Religious Experience* [1]; want daardoor krijgen zij hun passende plaats in de Nieuwere Zielkunde, als feiten in 't bewustzijn van den mensch. En dit dient men zich op zijn minst te herinneren, dat de gedenkschriften der wereld-geschiedenis de merkwaardigste gevolgen toonen van de daden van hen, die deze alle terugbrengen tot wat zij "bekeering" noemen, waardoor dat gezegde van Lord Roseberry gerechtvaardigd wordt, dat de mystiek, die tevens is een man van de wereld en van verstand, de machtigste persoon is, dien men in het menschenleven vinden kan. Volstrekt waar. Want laat het hooger bewustzijn bespelen een geschikt brein, een sterk hart, een gezond zenuwstelsel, en ge hebt een verband, hetwelk niets ter wereld in staat is te overweldigen; eene kracht, die door niets ter aarde kan worden geschokt.

En vervolgens kunt ge langs deze reeds uiteenloopende lijnen van studie gaan naar het vreemde

---

[1]) Verscheidenheden van godsdienstige ervaring.

land der droomen — een zeer nauwkeurig onderzoek overwaard. Want droomen zijn waard ontleed te worden, uitgelezen, thuis gebracht bij de verschillende deelen van het bewustzijn, waaruit zij voortkomen, zoodat plaats gevonden wordt, evenzeer voor den blooten hoop nonsens, te wijten aan eenigerlei stoffelijke hersenstoring, als voor den droom, die een nieuwe wereld van bewustzijn opent, of die gapingen in de kennis van het wakend bewustzijn aanvult; die het verstand in staat stelt, zijne studies op vasteren grond en met scherper inzicht voort te zetten. Zoodat al deze verschillende lijnen gaan getuigen van een ruimer bewustzijn in den mensch.

Wat is dat bewustzijn nu? Met opzet heb ik het hier eenvoudig genoemd een "grooter bewustzijn," omdat ik niemand onzer, hoorders noch spreker, om zoo te zeggen, van te voren binden wilde aan eene theorie. Die verschillende lijnen, waarlangs de feiten bestudeerd kunnen worden dwingen ons toetegeven, dat er meer van ons bestaat, dan werkt door het menschelijk brein. Wat is dat "meer"? Er worden twee hoofdbeschouwingen gegeven. De eene zou naar ik meen, als we haar moesten doopen, de wetenschappelijke heeten; de andere de godsdienstige. Ik wensch deze beide woorden niet tegenover elkaar te stellen, als waren zij nog in strijd, want ofschoon in de

Westersche wereld de geschiedenis van den godsdienst in het verleden een twist geweest is tusschen godsdienst en wetenschap, is de nieuwste wetenschap van heden wederom bezig, de dienares te worden en de helpster van den godsdienst, en de samenwerking tusschen die twee zal, geloof ik, aanhouden, totdat geheel het bewustzijn van den mensch verlicht is door het licht, dat komt van waarneming, en het licht, dat komt van den Geest. Het eerste gezichtspunt is dat, hetwelk het ontplooiend bewustzijn van den mensch beschouwt als trapsgewijs ontwikkelend door den groei niet alleen van het menschdom, doch van de rijken, die beneden het menschenrijk liggen in ontwikkeling; terwijl volgens sommigen de toename in volmaking van de bewerktuiging leidt tot eene toename in de openbaring van het bewustzijn, tot groei van het bewustzijn; volgens eene groeiende wetenschappelijke school, de oefening van het bewustzijn leidt tot eene verbetering in het samenstel van werktuigen door welke het bewustzijn wordt uitgedrukt.

Wanneer ge op dit gezichtspunt vraagt: "Wat is het ruimer bewustzijn?" dan zult ge u eenigszins ten einde raad vinden, hoe het te verklaren. Wat wij voor het oogenblik kunnen noemen: het onderbewuste, dat is begrijpelijk genoeg volgens dit eerste gezichtspunt, zooals wij later zullen zien.

Want wij kunnen gereedelijk begrijpen, dat langs de lange lijn van ontwikkeling er ontelbare gevallen zullen zijn, waarin het bewustzijn werkte tot een bepaald doel, en dan vond, dat dit doel bereikt kon worden, zonder dat het er zijne geheele aandacht aan schonk; dan volgde een geleidelijk terugtrekken van de aandacht, als de gewoonte der handeling meer en meer ingeweven werd in de bewerktuiging, totdat ten slotte het bewustzijn in staat was, aan de zelfbewegende neiging van het werktuig die geheele klasse van handelingen over te laten, welke het ééns moest nagaan en besturen. Het is gemakkelijk te zien, dat bij zoodanige ontwikkeling, achter ons overblijfselen moeten zijn van allerlei aandrangen, overblijfselen van de aandrangen van het dier, van den wilde, van den gedeeltelijk beschaafden mensch, allen min of meer ingewerkt in de stof zelve van de lichamen waarin wij leven, door stoffelijke overerving. Zoodat ge daar een ontzaggelijke massa aandrangen kunt hebben, die komen van de ontwikkeling, welke achter ons ligt, die beneden den horizont van bewustzijn gevallen is in het onbewuste zelf. Doch het is moeilijk, langs dezen weg het genie te verklaren. Want ofschoon men kan aanvoeren, dat ge in het samengesteld werktuigen-samenstel, waarmee het genie verbonden is, grooter veranderlijkheid zoudt vinden dan in een eenvoudiger

samenstel; ofschoon ge zoudt kunnen aanvoeren, dat er van tijd tot tijd afwijkingen zullen zijn die vooruitloopen, zooals wij die in de geheele natuur vinden; ofschoon ge deze zoogenaamde toevallige afwijkingen kunt toegeven (altijd gedenkende, dat "toevallig" beteekent: onwetendheid onzerzijds, en niet afwezigheid van wet,) is toch het genie de gewone ontwikkeling te ver vooruit, om op die wijze verklaard te worden. Het is niet een geval van eene iets verder gevorderde ontwikkeling, dat wellicht is voortgezet en versterkt; het is 't overspringen van eene geweldige kloof tusschen het talent van een knap man en het genie van den begeesterde. Het is als bracht de natuur plotseling, alle verbindende schakels overslaande, uit een steen eene plant voort, of uit eene plant een dier, of onverhoeds uit een dier een mensch. De natuur maakt zulke sprongen niet, dus waarom zou zij die in het genie meer maken dan ergens anders? Toevallige wijziging is niet voldoende om de groote verhevenheid van het genie te verklaren. En er is een andere moeilijkheid: dat genie er toe leidt, zijn bezitter ongeschikt te maken voor het gewone wereldsche leven; dat in den strijd om het blijven leven van den geschiktste (voor hen, die daarin gelooven als lijn van ontwikkeling), genie een beslist nadeel is, zelfs er toe neigt, zijn bezitter te doen uitsterven,

hem volslagen ongeschikt te maken tot voortleven en kroost te hebben; en dat nog afgezien van het feit, dat genie meestal onvruchtbaar is, afgezien van het feit, dat naarmate de verstandelijkheid van het zenuwgestel toeneemt, de vruchtbaarheid van het voortbrengend vermogen afneemt. Afgezien van al deze feiten, en de mogelijkheid der overbrenging van verstandelijke en zedelijke eigenschappen op zich zelve, moeten wij dit noodlottig feit onder 't oog zien, dat het genie zijnen bezitter ongeschikt maakt voor den strijd der gewone wereld. Dit staat geschreven in droefgeestige letteren over elke bladzijde der geschiedenis. Het blijkt ons in al de onregelmatigheden van het genie — het gevolg van een grooter bewustzijn, worstelend met eene wereld, welke het niet begrijpt; het gevolg van krachten, welke het niet kan besturen, als deze krachten worden neergezonden in het stoffelijk gebied; het doet zich voor als verhoogde levenskracht langs vele kanalen, en niet noodzakelijk langs lijnen, die kunnen beheerscht worden door den wil en het verstand. Dit zijn punten, die nauwkeurig onderzoek vereischen, alvorens gij het gezichtspunt aanneemt, dat bewustzijn zich slechts ontwikkelt van beneden af.

Het andere gezichtspunt is van zeer verschillenden aard, daar het ons spreekt van een opperste

wezenheid, een levenden Geest, "een deel van Mijzelven", zooals het heet in eene groote Schrift, een goddelijk fragment, een deel van het Algemeene Leven, dat om zich sluiers trekt van stof, opdat het in aanraking moge komen met de vele gebieden of werelden van ons stelsel. Een geestelijke kiem, zouden we kunnen zeggen, geplant in den bodem van stof. Het is mij onverschillig of gij alle stof fysiek noemt, en haar verdeelt naar verschillen van dichtheid; of wel het oude en nauwkeuriger gezichtspunt neemt, dat stof opklimt in eene rijzende schaal, verdeeld naar het verschil in fijnheid der atomen welke die stof samenstellen door alle fijnere en steeds fijnere werelden van zijn. Dat goddelijk fragment, gesluierd in de stof, komt door middel van die stof in aanraking met de verschijnselen van elk gebied, terwijl de Geest geleidelijk ontplooit en ontwaakt tot zijn ineigen, onvervreemdbare goddelijke krachten. Het komt aldus in aanraking met iedere streek van het heelal. Het erkent het onderscheid tusschen zich zelf en anderen voor de eerste maal op het laagste gebied, het grofstoffelijke. Daar worden door zijne hoogere voertuigen naar zijn eigen Zelf, het bewustzijn, trillingen overgebracht van hoogere gebieden dan deze. En langzamerhand bewerktuigen de grofstoffelijke trillingen in het grofstoffelijk lichaam organen, welke in staat zijn

daarop te antwoorden, en élk nieuw orgaan opent een nieuwen weg tot kennis. Naar gelang de trillingen van het grofstoffelijk gebied het buitenste omhulsel aandoen, antwoordt het bewustzijn van binnen uit, met trillingen van beantwoordend leven, en vormt de stof van zijn eigen voertuig tot steeds verbeterende werktuigen voor het van buiten-af ontvangen van die trillingen. Naar gelang de ontwikkeling voortgaat, worden steeds ijlere trillingen instaat, een steeds meer ontwakenden Geest aan te doen. En deze ontvankelijkheid houdt niet op met de grens van het grofstoffelijk lichaam. De ijlere lichamen, behoorende tot de hoogere gebieden, beginnen te trillen in antwoord op hunne trillingen, en deze worden geleidelijk overgebracht naar het grofstoffelijk voertuig, naarmate dit meer en meer ontvankelijk, fijn en hoog bewerktuigd wordt. Naarmate deze trillingen meer en meer bepaaldelijk door het bewustzijn worden erkend op de hoogere gebieden, brengt het die meer bepaaldelijk over naar zijn grofstoffelijk voertuig, en alles wat men noemt voorgevoelens, ingevingen, verscherping der zinnen, van het verstand, van de ontroeringen, de visioenen van den mystiek en den heilige, het helder gezicht van den yogî en van den geoefenden occultist, al wat gevonden wordt in de verscheidenheid van droomen, al wat gevonden wordt in het genie en

de hoogere toestanden van het menschelijk bewustzijn, dat alles is het neerkomen, in het grofstoffelijk brein, van trillingen, in meer verheven gebieden ontvangen door hoogere lichamen, die geleidelijk worden bewerktuigd voor bewust leven en werk op die gebieden. Terwijl we nog slechts ten deele ontwikkeld zijn, is de erkenning hiervan verward, doch zij moeten nimmer verwisseld worden met de aandrangen, die voortkomen uit de ontwikkeling van het verleden; zij zijn de belofte der toekomst, niet de overblijfselen van het verleden; zij zijn de pogingen van den oneindigen Geest binnen ons, om zijne voertuigen te doen beantwoorden aan zijne veranderingen in het bewustzijn. Genie is slechts het oogenblikkelijk aangrijpen van het brein door dat groote bewustzijn, waardoor het gedwongen wordt tot een inzicht, eene kracht van greep en eene ruimte van uitzicht, welke zijn nobelen omvang veroorzaakt. Het is het aanbrengen van een grooter deel van het ruimer bewustzijn in eene bewerktuiging, die in staat is te trillen in antwoord op zijne trillingen. Zoodat we thans het woord "grooter bewustzijn" kunnen laten vallen en een meer waren naam nemen. Dit grooter bewustzijn is ons waar Zelf; dit grooter bewustzijn is de ware Mensch, die niet is de lichamelijke kleederen welke hij draagt. En alles wat wij om ons zien en herkennen

als aanduidingen van een ruimer bewustzijn, dat zijn de fluisteringen, thans nog ternauwernood uitgesproken, maar met alle belofte voor de toekomst, die komen uit dit geboorteland, uit de wereld waartoe wij in waarheid behooren; zij zijn de stem van het Hooger Zelf, dat waarlijk het grootere is; zij zijn de stem van den levenden Geest, ongeboren, onsterfelijk, oud, voortdurend en bestendig; zij zijn de stem van den innerlijken God, sprekende in het lichaam van den mensch.

VOORDRACHT II.

HET WERKTUIGEN-SAMENSTEL VAN HET BEWUSTZIJN.

In de vorige voordracht volgden wij zekere lijnen van denken, die samenliepen in het denkbeeld, dat het bewustzijn van den mensch veel grooter was, dan het bewustzijn, dat zich uitdrukt door het zenuwstelsel en de hersenen. Er waren drie andere lijnen, waarvan ik niet gesproken heb, èn die ik thans wil noemen, alvorens over te gaan tot ons bizonder onderwerp: "Het werktuigen-samenstel van het bewustzijn."

De eerste daarvan is het *idée fixe*, een zeer veelzeggend onderwerp voor studie, want het *idée fixe* is een denkbeeld, dat bezit neemt van den geheelen mensch, dat hem langs deszelfs eigen weg drijft, onverschillig of hij al of niet wil gaan, dat het gewone bewustzijn geheel en al overstroomt, de rede overheerscht, de wenschen en redevoeringen van den mensch onderwerpt en hem voortdrijft langs den weg, dien het besloten had, dat hij zou gaan. *Idées fixes* worden verdeeld in twee klassen. De eene klasse wordt krankzinnigheid genoemd. Voortdurend vindt ge personen, die krankzinnig

heeten, beheerscht door bepaalde denkbeelden, door het een of ander denkbeeld buiten alle rede, buiten alle betoog; een denkbeeld dat alle tegenspraak, alle redelijkheid overmant; en als zulk een denkbeeld gevonden wordt het bewustzijn en gedrag te overheerschen, dan wordt die persoon krankzinnig genoemd. Van den anderen kant is er een andere soort (sommigen zouden zeggen, dat het een fijnere vorm van krankzinnigheid is, doch als dat zoo is, dan is krankzinnigheid voor de wereld in het algemeen zeer nuttig); het is de soort van *idée fixe*, welke den martelaar maakt, den heilige of den held; een denkbeeld, dat al de gewone aantrekkelijkheden van het leven overheerscht, in welks aanschijn niets werkelijk kan treffen, niets de stappen van den mensch kan doen afwijken van het pad, waarlangs hij gaat.

Ook dit zijn vastgewortelde denkbeelden, en we vinden die bij de edelste kinderen van het ras. Zulke denkbeelden behoeven verklaring; wij moeten begrijpen, waarin zij verschillen van de vaste denkbeelden, die wij beschouwen als krankzinnigheid, anders zullen we licht terecht komen in de school van Lombroso, welke alle genie voor krankzinnigheid verklaart, en de groote leeraars der wereld, Christus, Buddha en dezulken beschouwt als wat men noemt zenuwlijders. Dit is tegelijk zoo verschrikkelijk en zoo dwaas, dat het

goed zal zijn, als we kunnen onderscheiden tusschen het *idée fixe* van den krankzinnige en dat van den held en heilige. Langs die lijn zal zich gedeeltelijk de studie van het ruimer bewustzijn bewegen.

Daarna komt de lijn van droomen, en ten slotte de lijn, waarlangs vele menschen tegenwoordig geneigd zijn te gaan, de lijn van gedachte-overbrenging, de gemeenschap van denkvermogen met denkvermogen, zonder zoogenaamde stoffelijke of liever grofstoffelijke middelen van gemeenschap. Deze drie lijnen moeten wij toevoegen aan die, welke ik gaf in mijne vorige voordracht. Deze allen zijn noodwendig verbonden met het ruimer bewustzijn, en vinden hun eenige verklaring, wanneer dat ruimer bewustzijn begrepen wordt.

Nu heb ik ons bizonder onderwerp voor hedenavond genoemd "Het Werktuigen-Samenstel van het Bewustzijn." Ge herinnert u, dat ik de vorige week begon met te zeggen, dat het veertig jaar geleden een axioma was betreffende de ziel kunde, dat alle gezonde zielkunde gegrond mòet zijn op de lichaamskunde. Dat nu is onjuist, wanneer het moet beteekenen, dat lichamelijke toestanden bewustzijn voortbrengen; het is waar, wanneer het bedoeld is, te beteekenen, dat de lichamelijke toestanden de openbaringen van het bewustzijn bepalen en het grootelijks wijzigen in zijn openbaringen op het grofstoffe-

lijk gebied. Daarom is het waar, dat ge het werktuigen-samenstel van het bewustzijn *moet* begrijpen, teneinde de openbaringen van het bewustzijn te begrijpen; dat ge het werktuigen-samenstel moet bestudeeren, om in staat te zijn, duidelijk de middelen van openbaring te volgen, en, wat nog belangrijker is, de wijze, waarop de verbetering van het werktuigen-samenstel kan leiden tot de vollediger openbaring van het bewustzijn. Want evenals ge eene buis zoudt kunnen bestudeeren, waardoor water vloeien kan, en ge niet zeggen zoudt, dat de buis het water voortbracht, ofschoon zonder dat die buis er was, het water niet in den vergaarbak zou kunnen loopen; evenals het eene zaak van belang zou zijn, dat de buis niet verstopt was, zoodat het daardoor stroomende water niet in hoeveelheid verminderde; evenzoo is het belangrijk, dat het samenstel van werktuigen, waardoor het bewustzijn zich openbaart, zooveel mogelijk verbeterd worde, opdat het de openbaringen van bewustzijn niet belemmere, en dat, indien er belemmeringen zijn, deze uit den weg geruimd zullen worden, en de omtrek der buis worde vergroot, als vergrooting mogelijk is. Om dat te doen, moeten wij het werktuigen-geheel van het bewustzijn begrijpen.

Bij de studie van dat samenstel is de eerste vraag, die zich voordoet: Is de mensch door het

werktuigen-geheel van zijn bewustzijn verwant aan meer dan één wereld? En het is nogal belangrijk, dat het vroegste denken hier de hand reikt aan het laatste, dat de oude Rishis van Indië overeenstemmen met den heer F. W. Myers. Zij bezigen niet dezelfde woorden, maar zij beweren hetzelfde. Het is eene gemeenplaats in alle oude Hindoeleeringen, dat de mensch niet tot één wereld behoort, maar tot drie. Daar wordt gezegd, dat elk dezer drie werelden bestudeerd moet worden en dat de mensch, door het werktuigen-samenstel van zijn bewustzijn aan elk der drie verwant is. Het is waar, dat er nog hoogere werelden zijn, doch deze staan daadwerkelijk slechts in verband met den mensch, die bovenmenschelijk geworden is. Door de gewone menschelijke ontwikkeling heen is, naar gezegd wordt, elk mensch in aanraking met drie werelden. Iets van ditzelfde denkbeeld vindt ge ook in de Christelijke leer terug. Wij lezen daar van eene grofstoffelijke wereld, waarin de mensch leeft, van eene hemelsche wereld, waarheen hij gaat, en van eene tusschenliggende wereld, door den Roomsch Katholiek Vagevuur genoemd, door anderen het Paradijs. In de Theosofische letterkunde leest ge van de drie gebieden, waarmede de mensch voortdurend in verbinding staat, het stoffelijke, astrale en verstandsgebied, overeenkomend met het stoffelijk

De waarheid is dat ieder [illegible] het aardsche leven door zijn geestelijk streven [illegible] een fundamenten legt voor toekomstige [illegible] vormen. [illegible] ervaart in de richting zijner idealen (dit zijn de [illegible]. [illegible] werelden!)

lichaam, het astraallichaam en het verstandslichaam. En in het laatste werk van den heer Myers leest ge van "drie omgevingen" — eene zegswijze, die meer wetenschappelijk en deskundig is, doch hetzelfde denkbeeld dekt — de fysische, de etherische en de met-etherische, waarbij het voorvoegsel "met" gebruikt wordt in de gewone beteekenis van "boven" of "verder", en die met-etherische omgeving is, zooals de heer Myers zegt, wat in den godsdienst de geestelijke wereld genoemd wordt. Zoo vinden we in het jongste denken de bevestiging van eene drievoudige wereld, waarmede de mensch in verband staat, ofschoon de derde slecht omschreven wordt.

Thans komt eene vraag aan de orde, die, naar mij voorkomt, slechts tot de nieuwere wereld behoort. De gewone Christen, die in onzen tijd tot u spreekt, zal u zeggen, dat ge door den dood uit deze wereld overgaat naar de hoogere werelden, niet dat ge daarin thans zijt, doch dat ge erin zult overgaan bij den dood; zoodat de dood wordt gemaakt tot het verloop van overgang van de eene wereld naar de andere. Dat gezichtspunt is nagenoeg, indien niet geheel, eigen aan het nieuwe Christendom. Geene dergelijke gedachte wordt gevonden in de oudere godsdiensten. In die godsdiensten vindt men, dat de mensch gezegd wordt *thans* in die drie werelden te leven, en in

de jongste beschouwingswijze van den heer Myers vindt men ook, dat de mensch *thans* in de drie werelden leeft; en de Nieuwere Zielkunde eischt dit, ten einde eene redelijke verklaring te geven van de vraagstukken, welke zij ontmoet. En ik waag het, op te merken, dat, indien ge het denkbeeld, dat de mensch *thans* altoos in de drie werelden leeft, brengt in de Christelijke leer, dat denkbeeld een vloed van licht zou werpen op sommige der leeringen van Christus, die anders duister blijven. Ge herinnert u, hoe Hij, sprekende van het koninkrijk der hemelen, den nadruk legt op het feit, dat het niet komt door waarneming, dat het niet hier is, noch daar, en niet kan gevonden worden door plaatsverandering; "het koninkrijk der hemelen is in u", is zijn mystiek gezegde, duidende op eene diepe en geestelijke waarheid. En evenzoo vindt ge het gezegde, dat "in den Hemel de engelen der kleinen altoos het aangezicht van den Vader aanschouwen." En toch wordt ons geleerd, dat de engelen der kleinen steeds de aan hen toevertrouwden bewaken op aarde, en de waarheid is, dat de drie werelden niet gescheiden zijn in de ruimte, doch elkaar doordringen, zoodat allen een groote uitgestrektheid in de ruimte gemeen hebben, en ons zijn in de eene wereld of in de andere afhangt van het feit, dat we bekleed zijn met drie soorten

van werktuigen-samenstellen; drie lichamen, drie omhulsels, waarvan elk ons in verbinding brengt met eene der drie werelden, en elk hunner of allen tegelijk kunnen in gebruik zijn. We vinden niet bij den dood een ander lichaam, slechts wordt dan het stoffelijk lichaam weggeslagen en we blijven over in de twee andere lichamen, waarin we ook nu leven, denken en gevoelen. De dood is eenvoudig het wegvallen van het stoffelijk omhulsel, en het eenig verschil, daardoor gemaakt voor den mensch, is, dat hij na den dood niet onmiddellijk in aanraking kan komen met de stoffelijke wereld, daar hij zijn middel van gemeenschap verloren heeft, zijn stoffelijk lichaam.

Indien nu deze gedachte zich onder ons verbreidde, zou zij allereerst veel van de vrees voor den dood wegvagen, want we zouden ons niet voelen als overgaande naar een nieuwe en vreemde wereld, doch we zouden slechts bevinden, dat we volkomen bewust werden van eene wereld, waarvan we soms hier reeds vagelijk bewust waren. Bovendien zou zij aan het godsdienstonderricht eene veel diepere beteekenis geven en veel grootere werkelijkheid. Want in waarheid gevoelt de mensch, telkens als wroeging brandt in zijn bewustzijn, den gloed van het vagevuur, die niet wacht met zijne louterende werking tot nadat het grofstoffelijk lichaam is afgelegd; en telkens wanneer ge onder de beroering

en beproeving der wereld een gevoel van vrede, van vreugde, van kalmte vindt, dan is dat, omdat de gezegende koelte des hemels uw koortsig voorhoofd beademt, en u zegt, dat de hemel rondom u is, en dat slechts de dichtheid van uw stoffelijk omhulsel u buitensluit uit uwe geboorteplaats, uit uw werkelijk thuis.

Dat is de beschouwing van onze wereld, waarvan ik uitga bij het behandelen van het werktuigensamenstel van het bewustzijn. Ik zal trachten drie gemeenschapsmiddelen te vinden, elk behoorende tot zijn eigen wereld, en elk daarvan thans in ons werkzaam, en tot zekere hoogte dienende als werktuig van het bewustzijn; twee ervan zijn zeer onvolmaakt op dit tijdstip, doch zouden gereedelijk meer bruikbaar worden voor het bewustzijn, indien slechts de werkelijkheid van hun bestaan werd ingezien, en wij gewoon waren te beproeven, hen te gebruiken; daardoor hen in staat stellende te werken. Want het is de wet van het ontwikkelend leven dat door de poging tot werken, van het leven, het werktuig dier werking geleidelijk wordt gebouwd. Ge brengt een kind niet tot loopen door een uitgewerkte verklaring der beenspieren, en van het beginsel van het evenwicht van bewegende lichamen. Integendeel, al wat ge doet is, een stuk speelgoed voorhouden en zeggen: "probeer eens hier te komen en dit te pakken; ge kunt het

als ge beproeft." En het kind probeert. Het weet niets van zijne spieren, maar het doet de poging tot bewegen, en het leven neemt geleidelijk het bestuur over zijn werktuigen-samenstel, en het kind loopt, omdat het leven beweging vraagt, en de natuur het werktuig gegeven heeft. Nu is het evenzoo met het bewustzijns-werktuig, waarvan ge zoo weinig weet, omdat ge het niet gebruikt. Probeer het te gebruiken, en het zal geleidelijk onder uwe beheersching komen en u dienen, zooals het kinderlichaam spoedig de eischen van het zich uitzettend leven dient; de poging van het leven tot weten zal het werktuig van bewustzijn gereed maken tot gebruik door het denkvermogen.

Wat is nu dat werktuigen-samenstel? Ik zal het nemen van boven naar beneden, niet omgekeerd; omdat nederdaling onze natuurlijke loop is. Wij beginnen niet hier, om dan op te stijgen. Wij worden boven geboren en komen naar beneden — een belangrijk feit. De aarde is niet ons thuis, doch slechts een vreemd land, waarheen we van tijd tot tijd komen voor bepaalde doeleinden van den Geest. Wij leven het grootste deel van ons bestaan in ons geboorteland, en het bloote feit, dat wij op dit oogenblik tezamen zijn in dit vreemde land, maakt dit volstrekt niet het meest belangrijke, noch het eene, waarin ons waar leven geworteld is. Ik zal derhalve boven beginnen en

den mensch volgen bij zijne nederdaling tot wedergeboorte.

Wanneer hij nu zijne reis naar omlaag aanvaardt, om wederom een grofstoffelijk lichaam aan te nemen, is hij een levende Geest, die niets draagt van dat werktuigen-samenstel van bewustzijn, waarmede wij voornamelijk te maken hebben; doch gekleed in hetgeen met den deskundigen naam genoemd wordt het "Oorzakelijk Lichaam," het lichaam van oorzaken, welke naam gegeven is, omdat in dat lichaam alle ervaring wordt opgegaard; omdat daar het geheugen van den Geest verblijft, omdat daar alles blijft, wat hij gedurende zijn ervaringen op de lagere gebieden geleidelijk heeft bijeengebracht. In dat geestelijk lichaam verblijft het geestelijk geheugen, en dat omvat het geheel van zijn nagenoeg onbegrensd verleden, een verleden, dat slechts zijn begin vindt in het oneindig Zijn van God Zelf. Beginnende dan als een Geest, kleedt de mensch zich in verstandsstof, de stof, waardoor hij zal denken gedurende zijn verblijf in de lagere werelden. Hij kleedt zich met de stof van het hemelsche of verstandsgebied. Hoe wordt die stof nu uitgekozen? Door een fragment van die verstandsstof, dat in verbinding is geweest met den Geest van den mensch gedurende al zijne lange reizen, "het blijvend atoom" noemen wij het in de theo-

sofische benamingswijze. En zij, die bestudeerd hebben hetgeen gezegd is van het "blijvend atoom", zullen de ontzaglijke rol kennen, die het speelt in de ontwikkeling der lichamen, in het werktuigen-samenstel van het bewustzijn, en zullen inzien, hoe die leer de wetenschappelijke leer van Weissmann steunt, en ons eene ware aaneenschakeling geeft van stof, tegelijk met een aaneenschakeling van blijvend leven, van Geest. Ik heb thans geen tijd om een uitgewerkte verklaring te geven van het blijvend atoom; ik moet u vragen het eenvoudig in dezen zin te nemen: dat het een stoffelijk deeltje is, zooals de biofoor van Weismann, hetwelk, gegaan zijnde door de levenservaringen op de verstands-, astrale- en stoffelijke gebieden, het vermogen verkregen heeft, zóó te trillen, dat het elk zijner vroegere ervaringen kan terugroepen; en overeenkomstig de meer samengestelde vermogens van zijne trilling, zal de samengesteldheid zijn van de stof, die het om zich verzamelt door aantrekking, voor het opbouwen van het nieuwe samenstel van werktuigen voor het bewustzijn.

Deze blijvende deeltjes nu zijn samengesteld uit drie eenheden, een verstandelijke, een astrale en een stoffelijke, die na den dood worden opgelegd in het oorzakelijk lichaam; bij wedergeboorte worden deze de een na de andere wederom uit-

gezet. De eerste daarvan, de verstandelijke, trillende met al hare verleden ervaringen achter zich, trekt stof tot zich, overeenstemmende met haar eigen uitdrukkingen, zoodat het verstandelijk omhulsel geschikt moge zijn, in de samenstelling zijner stoffelijke deeltjes, voor den ontwikkelden Geest, die zich met deze lichamen bekleedt. Het hoofddenkbeeld is, dat de stof, waaruit het bewustzijnssamenstel van werktuigen gevormd wordt, overeenkomstig zij met den staat van gevorderdheid van het bewustzijn zelf, zoodat het omhulsel geschikt zij voor den toekomstigen gebruiker; en de grondstof van den zeer onontwikkelden mensch zou niet gelijksoortig zijn in de samengesteldheid harer deeltjes, met die, welke gebruikt wordt door den hooger ontwikkelde. Scheikundig gelijksoortig, ja, maar niet in de samengesteldheid van hare deeltjes, — een belangrijk punt, als ge de gevoeligheid der stof gaat behandelen, en haar vermogen om te trillen, in antwoord op de fijnere trillingen welke haar bereiken.

Dit eerste omhulsel nu, het verstandelijke, is het eerste, hetwelk het Ego om zich heen trekt wanneer hij nederdaalt tot wedergeboorte. Met "nederdalen" bedoel ik niet beweging in de ruimte, zulke beweging is niet noodzakelijk; hij trekt stof tot zich. Om dit in te zien, moet ge een oogenblik denken aan het verschil in ontvankelijk vermogen van het oog en van het oor. Het vermogen

tot trilling, dat bestaat in de fijne bewerktuiging van het oog, die antwoordt op licht, stelt u in staat te zien, terwijl de inrichting van het oor, antwoordend op andere trillingen, u in staat stelt te hooren. Het oog opent u de geheele wereld van het gezicht. Zonder het oog zou die wereld voor u niet bestaan. Het oor opent een andere wereld; zonder het oor zou de wereld der geluiden voor u gesloten blijven. Dat verschil nu van bewerktuiging toont nauwkeurig, wat ik bedoel met het verschil tusschen deze drie omhulsels. Zij zijn niet gescheiden, zij zijn dooreengestrengeld, doch elk hunner antwoordt op eene bepaalde reeks trillingen; en evenals ge zonder de fijne bewerktuiging van het oog, buitengesloten zoudt zijn buiten de wereld der aanschouwing, ofschoon ge volkomen goed zoudt kunnen hooren, zoo is, wanneer het verstandslichaam niet volledig in trilling is, de mensch uitgesloten buiten de groote verstandswereld, welke de hemelsche wereld is; en eveneens, wanneer het astrale lichaam niet volledig trilt in antwoord op de aanrakingen uit de astrale wereld, wordt hij daaruit buitengesloten, gelijk de doove mensch uit de wereld der geluiden. Het is eene vraag van beantwoorden door trilling, niet eene vraag van ruimte. Indien ge slechts standvastig aan dat denkbeeld wilt vasthouden, zult ge in staat zijn te begrijpen, dat als de dood een geliefde wegrukt, gij niet gescheiden

wordt door verschil in ruimte, doch door de beperkingen van ontvankelijk vermogen; wij kunnen niet trillen in de bewerktuiging van ons bewustzijn op de stof van de werelden, waarin de vertrokkene dan verblijf houdt.

Als de mensch neerkomt en zich kleedt met dit verstandslichaam, verschijnen in dat lichaam de kiemen van hoedanigheden, uit de ervaringen van het verleden leven omgewerkt tot vermogens van het verstand — niet de hoedanigheden geheel ontwikkeld, zooals sommigen onderstellen; doch de kiemen, gereed om te ontwikkelen en in staat zich snel te ontplooien, zoodat onder de trillingen van het denken deze eigenschappen snel zullen ontluiken en zich vertoonen. Dan begint hij den volgenden trap van zijn ontwikkeling: de astrale. Hij zet het blijvend astrale deeltje uit. Dat trekt door zijne trillingen overeenkomstige astrale stof tot hem, en bouwt zijn astraal samenstel van werktuigen. Ook daar worden kiemen gevonden, — kiemen van gevoel, van gemoedsbeweging, van al de eigenschappen, die tot deze zijde van zijn aard behooren, de bewerktuiging van het bewustzijn voor begeerte, voor gemoedsbeweging, voor gewaarwording. Daarna komt het opbouwen van het grofstoffelijk lichaam. Hier komt er een ander element bij: de stoffelijke ouders. Het Ego bouwt voor zich met zoodanige hulp als hem gegeven

kan worden door de bewoners van die gebieden, zijn verstands- en astraal werktuig, doch wanneer hij afdaalt in de grofstoffelijke wereld, dan dragen daar de vader en moeder bij tot het bouwen van het grofstoffelijk lichaam. Hier komt het werk der Heeren van Karma, en leidt het inkomend Ego naar het gezin, dat in staat is, de grofstoffelijke grondstof te leveren, geschikt voor zijn trap van ontwikkeling. En hier is een punt van ontzaglijk belang. In dat grofstoffelijk lichaam zal, volgens de wetten der stoffelijke erfelijkheid, het *stoffelijk* verleden worden ingebouwd, dat achter hem ligt: allerlei duistere en vage herinneringen, ingedrukt op de stof zelve, verre overblijfselen in het stoffelijk lichaam ingewerkt, van wilde ervaringen in half-beschaafde levens, droomerige herinneringen van dat lang verleden, ingewerkt in het wezen zelf der stoffelijke bewerktuiging, duistere, vreemde tastingen en ingevingen, die behooren tot de lange lijn van stoffelijke voorouderschap, in aanraking gebracht met het nieuwe lichaam, waarin zij worden gewerkt uit de weefsels der lichamen van het verleden, die volgens de wet der stoffelijke aaneenschakeling, het hunne bijdragen tot de bewerktuiging van het stoffelijk bewustzijn. Zoodat op het zenuwstelsel in den mensch tallooze invloeden werken uit het stoffelijk verleden, welke veel invloed zullen hebben op de bepaling van zijn

bewustzijn en menig onbegrijpelijk brokstuk zullen bijdragen tot het geheel van het stoffelijk bewustzijn, naarmate dit verschijnt. [1])

Vervolgens ook vindt ge, werkend op het zenuwstelsel, de fijnere invloeden van het Ego zelf; invloeden uit hem neerkomend, door de verstands- en astrale lichamen reeds gedeeltelijk gevormd; bijdragend tot het opbouwen van het zenuwstelsel in zijne beide groote afdeelingen: het sympathisch en het cerebro-spinaal zenuwstelsel. Het sympathisch stelsel staat vooral in verband met het astraallichaam. Er zijn vele fijne en krachtige verbindingslijnen met het astraallichaam; en gedurende den opbouw van dat sympathisch stelsel zijn krachtstroomen neergezonden, die in hooge mate den opbouw helpen en leiden, zoodat het Ego met zijne reeds ontwikkelde gemoeds-eigenschappen, veel invloed uitoefent op den bouw van dat stelsel, waarmede de gemoedsbewegingen zoo nauw verbonden zijn. Het cerebro-spinaal stelsel komt meer en meer onder den invloed van het Ego, naarmate dit vooruitgaat in verstandelijk vermogen, in kracht van de hoogere aandoeningen; want bij het verloop der tijden en naar gelang het verstand ontwikkeld wordt, vloeit meer van zijn onmiddellijken invloed naar het cerebro-spinaal en

---

[1]) Zie Voordracht III.

minder onmiddellijk naar het sympathisch stelsel. Het sympathische wordt meer beïnvloed door zijne vroegere invloeden op het astraallichaam, terwijl het cerebro-spinaalstelsel meer beïnvloed wordt door zijn onmiddellijk werken op het oogenblik. Zoo worden deze stelsels opgebouwd voor zijne doeleinden in zijn grofstoffelijk leven. En na de geboorte blijven dezelfde invloeden bestaan. Evenzoo werkt hij, broedende over zijn stoffelijk voertuig en dat doordringende, voortdurend op deze twee groote stelsels welke zijn bizonder bewustzijns-samenstel van werktuigen vormen in de stoffelijke wereld. Gedurende den loop zijner lange ontwikkeling had hij op zeker tijdstip slechts het sympathisch stelsel om mede te werken; hij kon geen ander vinden om zich in te drukken op zijn stoffelijk voertuig. Naarmate hij vorderde, geraakte dat geleidelijk meer en meer op den achtergrond, en het cerebro-spinale ontwikkelde zich. Nu komt een veelbeteekenend feit: naarmate het Ego zich meer en meer openbaarde door het cerebro-spinaal stelsel (de hersenen en het daarmede verbonden zenuwstelsel), gaf hij geleidelijk aan het sympathisch stelsel diè deelen van zijne werkingen over, die bepaald gevestigd waren in het bewustzijn, waarop hij niet langer zijn aandacht behoefde te richten, om die behoorlijk aan den gang te houden. Langzamerhand overhandigde

het Ego aan het sympathisch stelsel de levensbewerktuiging van het lichaam. Hij gaf daaraan het bestuur over van een groot deel van het lichaam, waarmede hij zich niet langer behoefde bezig te houden. Aan het sympathisch stelsel gaf hij over, het beheer van het hart, de longen, den geheelen spijsverteeringstoestel, en andere werkzaamheden, welke voor hunne uitvoering niet langer zijn onmiddellijke aandacht vereischten. Ge oefent geen beheer meer uit over het gewone kloppen van het hart. Waarom? Omdat het Ego dat heeft overhandigd aan het sympathisch stelsel. Ge kunt dat beheer herkrijgen, indien ge wilt. Het Ego kan gemakkelijk, door zijn aandacht daarop te vestigen, zijn eigen onmiddellijk bestuur over het sympathisch stelsel terugroepen, en de werking van hart, longen enz. regelen. Doch in het bewustzijn opnemen datgene, waaraan het bewustzijn ontgroeid is, is een stap achteruit doen in ontwikkeling. Zoodat, wanneer ge leest van menschen, die in staat zijn het kloppen van hun hart te beheerschen, ge dat niet zoo erg wonderlijk behoeft te achten. Niettemin is dit verband een zeer belangwekkend.

Beschouwen wij thans voor een oogenblik ons *idée fixe*. Wat is een *idée fixe*? Wanneer het een vast denkbeeld is, dat krankzinnigheid is, dan is het een denkbeeld, door het Ego overgegeven aan

het sympathisch zenuwstelsel voor het in stand houden van een of ander deel van de stoffelijke bewerktuiging; of een vervlogen stemming of denkbeeld, waaraan hij ontgroeid is; of een vergeten feit, dat plotseling wederom op den voorgrond komt zonder deszelfs geëigende omgeving; of, de verbinding van twee niet gelijksoortige denkbeelden enz. Het meest belangwekkende soortbeeld is het tweede, het opduiken van een vervlogen stemming of denkbeeld. Dit heeft zijn spoor achtergelaten op het sympathisch stelsel; en is geworden wat thans genoemd wordt "onderbewust." Nu zijn er tallooze denkbeelden van die soort, waarmede het Ego in zijn verleden te maken heeft gehad, en welke hij niet geheel en al uit de werktuigen van zijn bewustzijn heeft uitgeworpen; zij zijn blijven hangen in die werktuigen, ofschoon hij ze ontgroeid is. Zij hebben nog deelen van die werktuigen, die aan hunne trillingen beantwoorden, en zoolang eenig deel van dat werktuigensamenstel antwoord geeft, zoolang kan dat denkbeeld opduiken boven den horizont van het bewustzijn. En wanneer het opkomt, zooals het doet, zonder rede, zonder redelijkheid, met den onstuimigen drang en de hartstochtelijke kracht van het verleden, dan overweldigt het de fijnere bewerktuiging, welke het Ego ontwikkeld heeft voor zijne hoogere doeleinden. Want ge moet onthouden, dat deze vroegere

openbaringen, welke wij ontgroeid zijn, denkbeelden zijn, sterker op het stoffelijk gebied, dan die, welke wij de gewone verstandsbeelden noemen, omdat hunne overeenkomstige trillingen door hunne grootere grofheid en mindere snelheid, meer gevolg hebbenop de dichtere stof. Het is veel gemakkelijker, het stoffelijk lichaam aan te doen door het opkomen van eene barbaarsche gemoedsbeweging, dan door de fijne redeneering van eenen wijsgeer. Alle deze openbaringen van den lageren aard zijn sterker, dan die van den hoogeren op het stoffelijk gebied, wegens de lengte van hun verleden. Het werktuigen-samenstel werd onder hen gevormd, en is gewoon in antwoord op hen te trillen, en dat hetwelk in aanleg is, is nog slechts ternauwernood gereed voor de hoogere openbaringen, en wordt dikwijls aan het wankelen gebracht, wanneer de aandrang komt van beneden. Neemt dan voor het oogenblik aan, dat het vaste denkbeeld van den krankzinnige in het algemeen een denkbeeld is dat zijn spoor heeft achtergelaten op het sympathisch stelsel, en dat het in staat is, gedurende een of andere ongesteldheid of verzwakking van het cerebro-spinaalstelsel, zich in het bewustzijn te doen gelden. Het komt op van beneden af.

Doch het vaste denkbeeld van den heilige of martelaar is eene gansch andere zaak. Dat komt neer van het Ego zelf, dat tracht op het stoffelijk

brein zijn eigen meer verheven gemoedsbeweging, zijn eigen wijdere kennis in te drukken. Het Ego, dat op de hoogere gebieden verder kan zien dan binnen zijn stoffelijken kerker, tracht op dat stoffelijk omhulsel af te drukken zijn eigen wil, zijn eigen begeerte naar het hoogere en edele. Het komt met alverweldigende kracht; het kan zichzelf niet aan de rede bewijzen, want het hersenstel is nog niet gereed te redeneeren langs deze lijnen van hoogere kennis en dieper inzicht en aanschouwing, doch het komt neer met de kracht van het Ego op een lichaam, daarvoor gereed gemaakt, en doet zich aldus gelden als de overheerschende kracht, die den mensch leidt tot heldendaden, martelaarschap of heiligheid. Ge kunt gemakkelijk de uiterlijke gelijkenis begrijpen van die onweerstaanbare overheersching van de rede, maar het verschil is er een van oorsprong; want deze vaste denkbeelden komen van boven, de andere van beneden. Of zouden ze van links en rechts komen?

Eene der groote moeielijkheden van de Nieuwere Zielkunde is, dat zij alle buitengemeene gebeurtenissen opeenhoopt in het "onderbewuste", omdat zij het werktuigen-samenstel van bewustzijn niet begrijpt, en omdat zij tracht aandrangen van het bewustzijn, die behooren tot drie werelden, te verklaren, als ware het geheel dezer niet alleen beperkt door, maar ook afkomstig van de stoffe-

lijke bewerktuiging, welke slechts tot eene der drie behoort. Zoolang zij onder die beperking blijft, zoolang zullen hare vraagstukken onbeantwoord blijven.

Neem een ander vraagstuk: krankzinnigheid en genie. In beide nu vindt ge de onstandvastigheid waarover geklaagd wordt. Nemen we hysterie. Bij het bestudeeren hiervan schijnen de hersentoestanden van hysterie in het eerst zoozeer gelijk aan de hersentoestanden van het genie, dat zij tezamen worden gerangschikt als een en dezelfde zaak. In beide is het brein onstandvastig. Ge behoeft u door dat feit niet te laten verschrikken. Doch waaraan is de onstandvastigheid van hysterie te wijten? Het is te wijten of wel aan het geweldig opdringen van uit het sympathische stelsel, of wel aan den druk op een onvoorbereid brein van de hoogere en ijlere krachten, waarop dat brein niet kan antwoorden, zonder in verwarring te geraken. En er ligt eene zeer belangrijke waarheid in de bewering van Lombroso en anderen van zijne school, dat zeer velen onder de heiligen zenuwlijders waren. Ik herhaal, dat er geen reden is, zich door de feiten te laten afschrikken. Het is waar. Maar waarom? Het volgt volstrekt niet uit het feit, dat hij aldus is aangeduid, dat de zenuwlijder een gebrandmerkt schepsel moet zijn; een uitgeworpene buiten de menschheid. Het is

waar, dat zeer dikwijls de heilige en de ziener hnnne hersenen hebben overspannen, omdat deze onvoorbereid waren op de inwerking van die fijnere golven uit hoogere streken, zoodat het stoffelijk werktuig werd overwerkt en verwrongen en ongestadig gemaakt. Neen, meer nog is waar: het is somtijds waar, dat de onbestendigheid voorwaarde is der begeestering, omdat het gewone brein nog niet genoegzaam ontwikkeld is, noch fijn genoeg om te antwoorden op die ijle golven van bewustzijn. Maudsley trof een groote waarheid toen hij opperde: "Welk recht hebben wij om te gelooven, dat de Natuur onder eenigerlei verplichting staat, haar werk slechts te doen door middel van volledige denkvermogens. Wellicht vindt zij een onvolledig denkvermogen een meer geschikt werktuig voor een bizonder doel". [1]) En James merkte op: "Indien er zoo iets bestond als begeestering van uit een hooger rijk, dan zou het zeer goed kunnen zijn, dat het zenuwachtig gestel de hoofdvoorwaarde zou leveren voor de vereischte ontvankelijkheid." [2]) En als ge dit een oogenblik in gedachte houdt, zult ge zien, waarom het gewone brein niet het geschikte brein is voor een

[1]) Aangehaald door prof. James in *Varieties of Religious Experience* pag. 19.

[2]) Ibidem pag. 25.

werktuigen-samenstel van bewustzijn uit de hoogere gewesten. Het gewone brein is door de ontwikkeling geschikt gemaakt voor het werk van de wereld, voor koopen en verkoopen, voor overleg en plannen maken, voor leenen en borgen, voor dobbelen en zaken doen, en voor alle andere lijnen van werk, die in de gewone samenleving voorkomen. Onderstel, ge zendt op dat brein een aantal trillingen neer van uit de hoogere gebieden; onderstel dat tegen dat gewone brein groote golven van bewustzijn komen beuken uit de astrale en verstandswereld; kunt ge er u over verbazen, dat het brein, klaargemaakt voor aardsch leven, onbestendig wordt onder de spanning, of zelfs breekt?

Van den anderen kant heeft het genie een onbestendig brein, omdat, het leven daarop inwerkend teneinde het werktuigen-samenstel te verbeteren, het in een toestand van spanning houdt, die niet geschikt is voor de trillingen, welke het ontmoet in het gewone dagelijksch leven. Het leven drukt daar zwaar op zijne stoffelijke beperkingen; tracht uit te zetten; en evenals meer leven in de spieren komt door de oefeningen van den athleet, ook al overspant hij zich, evenzeer vloeit meer leven in de cellen van het brein, als het bewustzijn tracht die uit te zetten voor de uitdrukking van het genie, en allicht kan het iets te ver gaan en dien onvasten bouw doen bezwijken

onder de spanning. Doch het brein van het genie is de belofte der toekomst; het is buitengewoon aan den goeden kant en niet aan den slechte. Het is de voorzijde der kruin van den golf der ontwikkeling.

In Indië nu, waar deze dingen bestudeerd worden, bedoelt de wetenschap van Yoga de gevaren voor hysterie te voorkomen bij degenen, die in aanraking komen met de hoogere gebieden. Het is daarom eene wetenschap, die langs twee lijnen werkt: eene tucht en loutering van het lichaam, opdat de zenuwcellen in staat mogen zijn te trillen, in antwoord op de hoogere stooten, zonder stoornis en zonder dat hysterie veroorzaakt wordt; en een oefening van het denkvermogen. Daarom wordt gezegd, dat het voedsel van een mensch, die zonder schade deze trillingen wil ontvangen, moet zijn, hetgeen Sâttvisch genoemd wordt; dat is, in zich overheerschend moet hebben de eigenschappen van rhythme, van samenklank. Want zooals ge weet, beschouwen de Hindoes de stof — zooals inderdaad ook de wetenschap doet, — als bezittende drie inwezenlijke karaktereigenschappen, waarvan rhythme er een is, en rhythmisch voedsel wordt noodzakelijk genoemd voor den Yogî. Ook moet hij zijn denkvermogen gebruiken in overpeinzing, want door de inspanning van overpeinzing, van vastgehouden denken, bouwt hij geleidelijk

eene bewerktuiging van het brein op, welke noodzakelijk is voor het ontvangen dier hoogere golven van bewustzijn; en geleidelijk, zoodat het stoffelijk voertuig niet bezwijke onder de inspanning, wordt de bewerktuiging van het bewustzijn geoefend om te werken in antwoord op de drie werelden inplaats van slechts in antwoord op de eene. Dat zijn de beginselen, welke ten grondslag liggen aan de wetenschap van Yoga.

Wanneer wij het op deze wijze beschouwen, dan vinden we ons geplaatst tegenover wonderlijke mogelijkheden wat betreft ons werktuigen-samenstel. Wij bevinden, dat het voor ons mogelijk kan zijn, dit samenstel meer en meer ontvankelijk te maken voor de golven, die ons van boven-af bereiken, en geleidelijk zullen we beginnen te begrijpen. Al die vage waarschuwingen, ingevingen, droomen, komen tot ons, omdat onze astrale en verstandslichamen worden aangedaan in hun eigen werelden, antwoordende op die etherische en met-etherische omgeving, waarvan de heer Myers spreekt. Het geheel hiervan moet worden teruggebracht tot deze werelden, en het bewustzijn beantwoordt er aan, en deze antwoorden doen het stoffelijke werktuig van bewustzijn aan, als zij doorkomen op die vage, onbepaalde wijze. Zij zouden ons in 't geheel niet kunnen bereiken, indien niet het samenstel van werktuigen ter

hunner ontvangst reeds in ons bezit was, indien we niet in aanraking waren met eene hoogere wereld dan de stoffelijke; zoodat zij, hoe onvoldoende ook, toch getuigen voor dit onschatbare feit, dat het menschelijk bewustzijn niet gebonden is aan het stoffelijk gebied, maar zich uitstrekt in grootere werelden dan deze. Doch als de kennis doorbreekt, duidelijk bepaald, onderscheiden, dan weten we, dat het niet is kennis, komende van de hoogere gebieden langs den weg van trillingen buiten de bewerktuiging, die daarop van buiten inwerken; dan komt zij van den Geest zelf, die zijn eigen kennis, zijn eigen ingevingen neerzendt, en wij kunnen de bezielingen van binnen-uit onderscheiden van de aandoeningen van buiten-af, door de helderheid en bepaaldheid, waarmede zij komen, door den verlichtenden aard der openbaring.

Indien wij deze feiten vatten, dan voorzeker openen zij niet alleen nieuwe vergezichten van hoop, doch ook in ons huidig leven zijn zij vol bemoediging en geven de rechtvaardiging voor dat onuitroeibaar instinkt in de menschheid, hetwelk zoekt naar Kunst, Schoonheid en Gods-, dienst, ook al schijnen deze te zijn van wat men soms noemt "geenerlei praktische waarde" in het leven der menschen. Eenige maanden geleden zag ik een aanhaling van een stofgeloovige in een boek, waarin gezegd werd, dat kunst en gods-

dienst neven-produkten waren — een zeer veelbeteekenend gezegde. Een neven-produkt is iets, voortgebracht in den gang der voortbrenging, hetwelk niet leidt tot het doel, waarop de voortbrenging zich richt, doch dat eenvoudig bij de bewerking te voorschijn komt en terzijde wordt gelegd. Waarlijk zijn Kunst en Godsdienst neven-voortbrengselen van de menschelijke ontwikkeling, wanneer het eenige werktuig van bewustzijn zich bevindt in het stoffelijk lichaam. Waarlijk zouden Kunst en Godsdienst neven-produkten zijn, als het menschenleven slechts in deze bizondere wereld is; want zij zouden niet bijdragen tot den stoffelijken vooruitgang van den mensch; zij zouden niet bijdragen tot des menschen verovering van de aarde. Maar als de ontwikkeling van den mensch niet een ontwikkeling is in ééne wereld maar in drie; als de mensch niet alleen het edelste der dieren is, maar een levende Geest van God zelf; als het menschelijk bewustzijn leeft in de drie werelden en niet alleen in de eene, met een grenzenlooze heerlijkheid boven die werelden, waarvan wij nu slechts droomen kunnen — ja! dan is Kunst, die spreekt van Schoonheid, welke is samenklank en daarom goddelijk, een voortgang van onschatbare waarde voor de ontwikkeling van het hooger bewustzijn, en elke droom van den kunstenaar, elke droom van den toonkunstenaar,

elke droom van schoonheid, welke het menschelijk brein bereikt heeft, is slechts eene flikkering van de Eeuwige Schoonheid, welke God is in eene Zijner openbaringen, en in zich draagt de belofte eener toekomstige ontwikkeling, wanneer die Schoonheid ontsluierd zal worden voor de oogen der menschen. En Godsdienst, die is het zoeken naar God; die is het diep geworteld geloof, dat de mensch God kennen kan, en dat de mensch in zijnen geestelijken aard één is met God zelf, die, inplaats van een nevenprodukt te zijn, is de meest wezenlijke drijfkracht in de menschelijke ontwikkeling, en zijn invloed op den mensch is de invloed van eene ruimere toekomst, die de leiding van het leven redelijk maakt met betrekking tot het geheel dezer ontwikkeling, en niet alleen met betrekking tot het deel ervan, dat wij zien op den stoffelijken bol. Want Kunst en Godsdienst worden slechts hierdoor gerechtvaardigd, dat zij behooren tot eene grootere wereld; dat zij behooren tot eene langere ontwikkeling; dat zij zijn de ontwikkeling van den Geest en niet van het lichaam; van den God in den mensch en niet van het zegevierend dier. En indien dat waar is, oh! dan zijn zij allerbelangrijkst voor het menschdom; indien dat waar is, dan zijn alle stoffelijke dingen, die de mensch hier volgt, als stof in de weegschaal, indien opgewogen tegen hen. Menschen-rijkdom en

menschen-macht, menschen-roem en eer; zij zijn slechts de dingen van het oogenblik, den oneindigen Geest onwaardig; doch Kunst, die is het najagen der Schoonheid, en Godsdienst, die is het zoeken naar God, dat zijn inderdaad de ware doeleinden van het leven; daarheen wijst onze ontwikkeling; daarheen richt zich onze groei; en de drievoudigheid van het werktuigen-samenstel van bewustzijn openbaart de doeleinden van den mensch, en de doeleinden der werelden, waarin hij leeft.

VOORDRACHT III.

ONDER-BEWUSTZIJN EN BOVEN-BEWUSTZIJN

Ik moet u vragen, hedenavond de voordracht van den vorigen Zondag in gedachte te houden: "Het werktuigen-samenstel van Bewustzijn," opdat ge in staat moogt zijn, de verschijnselen, welke wij hedenavond zullen behandelen, hun juiste plaats te geven.

Ik heb ons onderwerp genoemd: "Onder-Bewustzijn en Boven-Bewustzijn." Natuurlijk ben ik niet voornemens, dat zeer belangrijk deel van het bewustzijn — inderdaad voor de meesten het belangrijkste — het Waak-Bewustzijn, uit te sluiten van onze beschouwing. Wij zullen het verband moeten begrijpen van het waak-bewustzijn zoowel met het onder- als met het boven-bewustzijn.

De moeilijkheid, die gij allen moet ondervinden bij het lezen van zulke werken, als dat van wijlen den heer Myers, is de moeilijkheid van indeeling, de behoefte aan eenige regeling, waaronder de feiten kunnen vallen. En inderdaad is het zoodanig soort van raamwerk, dat ik zoo mogelijk u ten dienste wil stellen. En in de allereerste plaats hebben wij in de

massa van hetgeen de heer Myers noemt: het onderbewuste, te onderscheiden tusschen de twee samenstellende deelen, welke ik u zal vragen te beschouwen als het onder-bewuste en het boven-bewuste.

Nu gebruikt de heer Myers eene zeer geriefelijke vergelijking, waar hij het onderbewuste behandelt; hij spreekt van een diafragma, waar beneden die feiten van het bewustzijn vallen, die hij dan de onderbewuste noemt, evenals het diafragma den romp van het lichaam verdeelt, en er geen onmiddellijke verbinding tusschen de twee aldus gevormde helften bestaat, behalve het voedingskanaal. Zoo beproeft hij als het ware een diafragma te plaatsen over de feiten van het bewustzijn. Alles wat er beneden is, is het onderbewuste; al wat er boven is, het waak-bewustzijn. Nu kunnen we dat beeld gebruiken als ge wilt; doch dan zal ik twee diafragmas noodig hebben; een, zooals de heer Myers heeft, waar beneden gekomen het bewustzijn zal heeten: onder-bewust; en een tweede, boven het gewone waak-bewustzijn, zoodat alles, wat boven dat tweede diafragma is, het bovenbewuste genoemd kan worden. Ik meen dat we duidelijk zullen kunnen onderscheiden tusschen die twee. Wij zullen in staat zijn, dat deel van het werktuigen-samenstel te vinden en te herkennen, waardoor het onderbewuste en bovenbewuste in het waakbewustzijn aankomen; en of-

schoon we zullen vinden, vooral op één bepaald punt, dat er eenige twijfel zal bestaan, hoe wij eene bepaalde afdeeling van feiten zullen rangschikken, zal toch, in het algemeen gesproken, de indeeling ons goed genoeg dienen.

Wanneer wij nu spreken van het waakbewustzijn, wat bedoelen we dan? En wat is het, dat dit waakbewustzijn beperkt? Waarom ontsnapt ons een deel van wat we ons bewustzijn noemen; hetzij dan dat het naar omlaag zinkt of omhoog stijgt? Wat wij het waak-bewustzijn noemen, is dat, hetwelk wij gewoonweg in of door de hersenen vinden — ik zou, misschien, moeten zeggen "het middelpunt van waakbewustzijn," want die plaats is niet altijd het brein; indien we teruggaan tot het waak-bewustzijn van zeer weinig ontwikkelde dieren, dan gaan we verder terug, dan den tijd waarop het brein verscheen, en dan zou de voornaamste knoop van het zenuwstelsel optreden als werktuig van het waak-bewustzijn. Doch op heden is voor ons het brein datgene, waardoor het waak-bewustzijn werkt. Ik zeg niet, dat er niets méér doorheen komt, doch datgene, wat wij gewoonweg in het brein vinden, en wat wij gewaar worden, zullen wij het "waak-bewustzijn" noemen en als wij dit gadeslaan, dan bevinden we, dat het is samengesteld uit waarnemingen en begrippen, ontleend aan de buitenwereld

in de eerste plaats, en dan verwerkt door het brein — verwerkt door ons denken, waardoor het brein als werktuig wordt gebezigd. Dat zal onze algemeene omschrijving zijn van wat het waak-bewustzijn uitmaakt. Ge moet niet vergeten bij dat, wat ontleend wordt aan de buitenwereld, de uitkomsten te voegen van het daarop werken door de hersenen, want dit is van ontzaglijk belang; en als het wordt weggelaten, zouden de inhouden van het waak-bewustzijn allicht te eng ompaald worden. Evenmin moeten we vergeten, dat, naar gelang der ontplooiing van het bewustzijn, er een meerder of minder werken en verwerken zal zijn van hetgeen uit de buitenwereld in het bewustzijn komt. De vermogens, die wij bezitten, die we uit ons verleden met ons gebracht hebben, die we grootelijks ontwikkeld hebben in ons leven tusschen dood en geboorte, deze werken op de grondstoffen, die tot ons komen uit de buitenwereld, en zij werken er op tot zeer verschillende hoogte. Naar gelang der ontwikkeling van die vermogens, zal het vermogen van waarneming der uitwendige wereld zijn. Er is een zeer verschillend vermogen van waarneming tusschen b. v. den kunstenaar en den landbouwer. Dezelfde dingen mogen zich aan hen beide voordoen, doch de macht, het gebodene waar te nemen, zal afhangen van de ontwikkeling der vermogens.

Zoodat we die vraag van individueele ontwikkeling van vermogen niet kunnen weglaten, wanneer we de inhouden van ons waak-bewustzijn gaan beschouwen.

De inhouden van het waakbewustzijn zullen gevormd en bepaald zijn; dat is een eigenaardigheid van gedachte, werkende in en door het brein. Waar het brein er bij betrokken is, kunnen de omtrekken der gedachte, gereedelijk worden gezien en gegrepen; en het schijnt wel, dat een van de redenen voor dit afdalen van het bewustzijn naar lagere gebieden, is, het verkrijgen van scherpgevormde denkbeelden omtrent het heelal. Want het is een zeer bepaald feit bij het bestudeeren der ontwikkeling van het bewustzijn, dat de duidelijkheid begint op het laagste gebied, en de duidelijkheid der hoogere gebieden daar geleidelijk bijkomt; en het is noodzakelijk, dat het bewustzijn het stoffelijk gebied zal doorgaan, opdat het bepaaldelijk zal vatten en begrijpen. Dit punt staat in zeer belangrijk verband met ontwikkeling, want het moet enkelen onder u getroffen hebben als vreemd bij de bestudeering van de ontwikkeling der zinnen, dat bij het nederdalen de zinnen in aantal toenemen. De zintuigen behooren tot het grofstoffelijk gebied, en zij ontwikkelen een voor een; doch als we huiswaarts keeren bij ons opwaarts klimmen, dan verliezen we deze zinnen

de een na den ander, zoodat bij het bereiken van het verstandsgebied, het gezegde geldt, dat er slechts één zintuig is. De werkelijke beteekenis en belangrijkheid hiervan ligt in het feit, dat we niet eerst op het verstandsgebied deze duidelijk besneden bepaaldheid kunnen verkrijgen; wij kunnen de buitenwereld slechts leeren kennen door af te dalen tot het grofstoffelijke, de zintuigen te ontwikkelen, te leeren die te gebruiken, en met behulp daarvan de middelpunten in het astraallichaam te ontwikkelen, waaruit zij voortkwamen; en nadat dit alles geschied is, en duidelijkheid van aanschouwing is bereikt, daarna kunnen de middelen waardoor dat bereikt werd, worden weggeworpen, en kunnen we op de hoogere gebieden de bepaaldheid behouden, welke wij niet hadden kunnen verkrijgen zonder af te dalen tot de lagere. En dus ligt er beteekenis in de mystieke woorden der Upanishads, waar van het Opperwezen gezegd wordt: "Zonder zinnen gevoelens genietende." Zij konden niet bereikt worden zonder de voorafgaande bepaaldwording op het stoffelijk gebied, doch in den opwaartschen gang van den mensch in zijn ontwikkeling naar de goddelijkheid, zal hij in staat zijn, de werktuigen te laten vallen, terwijl hij de vermogens behoudt, met behulp van en door die werktuigen ontwikkeld.

Terugkeerend van die kleine afdwaling — welke

niettemin noodig scheen om ons onderwerp te vatten — komen we tot het feit, dat de inhoud van ons waak-bewustzijn is datgene, wat van buiten komt, en waarop gewerkt wordt door de in onze ontwikkeling reeds ontplooide vermogens. En we hebben een andere zaak te onthouden bij de behandeling van het waak-bewustzijn: dat het steeds wisselend van inhoud is; dat het op elk oogenblik slechts die dingen insluit, waarop wij de aandacht hebben gevestigd. Het geweldig belang van de aandacht is meer en meer duidelijk geworden in de nieuwere Zielkunde. Nu is de aandacht van het bewustzijn gelijk aan het vestigen van den blik op eene bepaalde plaats. Ge kunt in het algemeen slechts zien binnen bepaalde grenzen; ge kunt slechts duidelijk zien datgene, waarop het oog bepaaldelijk gericht wordt. Doch ge zijt vagelijk bewust van andere dingen buiten het veld van scherp zien, en dit heeft den zielkundigen een geriefelijk beeld gegeven: dat n. l., wat valt binnen het waak-bewustzijn, datgene is, wat binnen het onmiddellijk gezicht valt. Er zal een omgeving zijn, waarvan wij elk oogenblik geheel bewust kunnen worden, door onze aandacht erop te vestigen. Het vermogen van aandacht is iets, dat vergroot kan worden. Terwijl velen uwer, naar een aantal voorwerpen ziende, slechts drie of vier daarvan zouden kunnen omschrijven, zoudt ge,

door uwe stoffelijke kracht van aandacht te oefenen, vinden, dat ge het aantal, waarop dat gezicht terzelfder tijd gericht kon worden, met volmaakte herkenning en onderscheiding der waargenomen voorwerpen, grootelijks zoudt kunnen vermeerderen. Het is een veld, dat door oefening vergroot kan worden; en dit is eveneens waar betreffende de aandacht. Ge zult vinden, dat door de aandacht te oefenen, gij haar grootelijks kunt vermeerderen, en tegelijkertijd op meer en meer dingen aandachtig kunt zijn; dat ge een grooter aantal denkbeelden binnen het veld van scherp zien kunt brengen. Het is een nuttige oefening, zoowel wat betreft het stoffelijk als het verstandelijk oog, te trachten zijn veld van waarneming grooter te maken; dat veld van scherp zien in beide gevallen te verruimen.

Maar dan rijst toch nog die merkwaardige vraag: Wat is het, dat het waak-bewustzijn beperkt? Men zegt ons, dat ons bewustzijn veel grooter is dan ons waak-bewustzijn. Maar waarom? Waarom zouden we niet in staat zijn, alles, waarvan we, waar dan ook, bewust zijn, binnen ons waak-bewustzijn te brengen? Er zijn twee punten, welke wij in dit verband moeten begrijpen: het eerste hiervan is vrijwel overeenkomstig de trilling van het oog. Wij kunnen niet zien beneden het rood, noch boven het violet, ofschoon gezicht mogelijk is buiten die grenzen, daar b.v. de mier gewoon ziet

door middel van trillingen, waarvoor wij blind zijn; en er is iets van dien aard met ons hersenstel, waar doorheen ons bewustzijn wordt scherpgesteld. Het kan slechts antwoorden op trillingen, die binnen zeker gebied vallen. In de eerste plaats hangt zijn vermogen tot trillen af van de grondstof, waaruit het is samengesteld. Laat mij voor een oogenblik het zoogenaamd "blijvend deeltje" in uw geheugen terugroepen. Herinner u, dat de deeltjes welke gij tot u trekt, — de grovere deeltjes, opgebouwd uit die fijnere, — bepaald worden door de hoegrootheid der ontwikkeling en het vermogen van trilling in uw eigen blijvend deeltje; dat, hetwelk met u door de eeuwen is gegaan; de magneet op elk gebied, waardoor ge rondom u het nieuwe lichaam voor uw gebruik aantrekt. Overeenkomstig de ervaring, opgehoopt in het blijvend deeltje, zal de aard zijn van de grondstof, welke wij tot ons trekken; zoodat ge hier eene zeer besliste beperking vindt.

Bovendien zijt ge beperkt door uw eigen vroegere ervaringen; en de opteekening hiervan, bewaard in deze blijvende deeltjes, zal eene beperkende macht uitoefenen over uw waak-bewustzijn; gij kunt daar niet meer binnen brengen, dan wordt toegestaan door die opgegaarde vermogens van trilling, welke de stof besturen, die gij om u trekt, doordat het blijvend deeltje de uitkiezende werking

verricht, waarvan ik de vorige week sprak. Doch dat is niet alles; een ander punt is de volstrekte samenstelling van dat deeltje, wat betreft het aantal spiraalvormige strengen, welke erin werkzaam zijn, overeenkomstig ons standpunt van ontwikkeling. In het gewone stoffelijk atoom nu zijn, op het huidig standpunt der ontwikkeling; vier van deze spiraal-strengen — met den vakterm genoemd spirillen — in gewone omstandigheden in werking; zoodat de stof rondom ons, waaruit wij de grondstof voor onze lichamen hebben te kiezen, in gewone omstandigheden ontwikkeld is tot op een bepaald punt; naar gelang van het aantal spirillen, werkzaam in het atoom, zal de hoeveelheid bewustzijn wezen, welke gij binnen het brein kunt brengen; de hoeveelheid gedachte, waarop deze atomen in staat zullen zijn, te antwoorden. Doch het aantal werkzame spirillen in de grondstof rondom ons, wordt vermeerderd in de hersenen van hen, wier denkkracht meer ontwikkeld is; zoodat zij, die dag aan dag beslist en zorgvuldig denken, niet alleen hun eigen hersenen verbeteren, maar ook voor anderen de hoeveelheid beschikbare grondstof van betere soort vermeerderen. Want ge moet onthouden, dat we onze lichamen niet geheel ons leven lang bewonen, maar dat dit bewonen aanhoudend begint en eindigt. Deeltjes komen steeds en gaan weder. Terwijl deze atomen deel uitmaken

van onze hersenen, zijn zij onderhevig aan elke verbetering, die onze denkkracht op hen kan doen gelden; zoodat we letterlijk helpers zijn van het in de wereld ontwikkelend bewustzijn, door de ontwikkeling van ons eigen bewustzijn. Wij kunnen geen afgezonderd leven leiden. De Natuur heeft ons tezaam verbonden met banden, welke niemand kan verbreken; en telkens als we denken, en daardoor de stof waarin we denken, verbeteren, dan zijn we tevens werkzaam als helpers van het bewustzijn der wereld, en geven wij aan onzen broedermensch, door de kracht onzer gelijkheid van wezen, betere grondstof, waarmede ook hij kan werken, en maken we voor hem het neerdalen van het hooger bewustzijn in de hersenen gemakkelijker.

Daar hebben we eene zijde der beperking — de grondstof; de andere komt van buiten ons. Het is de beperking, opgelegd door hen, van wie gemeenlijk gesproken wordt als de "Heeren van Karma", de "Aarts-engelen", die te maken hebben met het bestuur der menschelijke bestemmingen; met het evenwichtig maken der menschelijke zaken. Zij vormen eene en wellicht nagenoeg de voornaamste der beperkende krachten; want overeenkomstig ons vroeger Karma, is de algemeene vorming van het hersenstel, waarmede wij zullen geboren worden, voornamelijk overeenkomstig dat deel van ons vroeger Karma, door Hen uitgekozen

als voldoende gelijksoortig om in een enkel aardleven te worden uitgewerkt. Dienovereenkomstig zal de algemeene vorm van de hersenen zijn, en wij verschaffen de grondstof, welke er in gebouwd zal worden, doch besturen niet zelven dien algemeenen vorm; dat grooter kneden van den vorm van het brein. En het is zeer goed mogelijk, dat iemand met eenig onafgewerkt Karma achter zich, — hetwelk, om uit te werken, eene beperking vereischt der denkvermogens van het waakbewustzijn, — in incarnatie zou komen met slechts zooveel van het stoffelijk substraat van denken in het brein gevormd, als past bij het uitwerken van het Karma, hetwelk dat menschenleven zal bezig houden. Dat is eene besliste beperking, want ofschoon zij ten slotte ook een eigengemaakte is, komt zij toch van buitenaf voor zoover dit tegenwoordig leven betreft. Deze beperkingen, waarbinnen wij genoodzaakt zijn te werken, het gebrek aan die vermogens, dat ons dikwijls verdriet en hindert, zijn de teekenen der beperkingen, van buitenaf aan ons opgelegd door het werken van oorzaken, die wij zelven in 't leven geroepen hebben, ofschoon hunne toepassing op dit oogenblik wordt teweeggebracht door krachten, buiten ons gelegen. Deze beide zaken schijnen eene verklaring te zijn van de beperking van het waak-bewustzijn — waarom juist zóóveel neerkomt, en niet meer.

bewustzijn. Hier
onder 't oog te
veelheid verschil-
en uitgezocht en
het "een groote
ij vinden daarin
rleden — allerlei
ı, die nog steeds
vaarin wij werken;
zoeken, teneinde,
ijne plaats in ons
roegere ontwikke-
plaats zal er eene
aarop ik verleden
— welke door het
even aan het sym-
eten wij afscheiden
elijks verschillen in
een weinig buiten
naalstelsel gevallen
zijn, doch nog liggen in de hersenen en zenuwen; die ook zijn in het onderbewustzijn, doch opgeborgen in een ander deel van het werktuigen-samenstel. Er zijn vele kasten in de rommelkamer van het onderbewustzijn, waarin verschillende dingen zijn opgeborgen, en waaruit zij te voorschijn kunnen komen.

Die nu, welke zijn opgeborgen in het sympatisch stelsel, zullen al die vreemde en vage overblijfselen

van ons verleden bevatten, die tot ons gekomen zijn door onze ouders en ook door onze eigen blijvende deeltjes. Zij zullen vaag en onduidelijk zijn, moeilijk te vatten — overblijfselen van wilde levens, ja zelfs van dierlijke bestaanstoestanden, doffe tastingen en strevingen, lang achtergelaten door het bewustzijn van den mensch; schemerende en blinde herinneringen, die nog steeds hunne merkteekenen hebben achtergelaten op ons stoffelijk gestel. Daartoe behooren zeer vele der zoogenaamde oorzaaklooze verschrikkingen, waaraan sommige gevoelige lieden bloot staan; eene vrees, die komt, zij weten niet vanwaar; eene vrees, die niet door eenigerlei redeneering verdreven kan worden. De rede moge tijdelijk den boventoon voeren; doch als de vrees een zeer sterke is, zal het lichaam worden meegesleept, ten spijt van de rede. Zulk een redelooze schrik — ik spreek niet van den plotselingen schrik, die soms eene menigte aangrijpt, iets geheel anders, — wordt soms in ons gevonden als we in slechten gezondheidstoestand zijn, door de uitputting van het cerebro-spinaalstelsel. Een redelooze schrik zal soms opkomen uit het verleden. Soms neemt hij den vorm aan van angst voor het "bovennatuurlijke". Inderdaad kan die vrees ook op andere wijze veroorzaakt worden; doch er is een zekere vrees voor het "bovennatuurlijke", die behoort tot de overblijfselen

van het verleden, achtergelaten in het sympathisch stelsel; uit den tijd, toen de menschen leefden in voortdurende vrees voor het onbekende, en toen men in het onbekende der natuur legers van bovennatuurlijke vijanden zag. Die vrees komt soms voort uit volks- of voorouderlijke trekken, overgebracht op het stoffelijk lichaam, en dingen, die wij in ons waak-bewustzijn niet vreezen, doen zich soms gelden als voorwerpen van angst. Een voorbeeld hiervan valt mij in; in het geval van den grooten schrijver, Thomas Carlyle. Hij zeide, dat hij overdag niet aan den duivel geloofde, maar dat, als hij midden in den nacht wakker werd, hij er wel degelijk aan geloofde. Hij geloofde niet aan den duivel; doch de indrukken zijner Schotsche afstamming, het op zijn kindergemoed inprenten van dien vreeselijken vijand, en de vrees, in een oogenblik van dwaasheid door dezen gegrepen te worden, — dit bleef onderbewust, en kwam op in het denkvermogen, op een tijd, waarop de levenskracht van het stoffelijk lichaam op haar laagste punt stond — in den nacht. Hier evenwel had zich met de voorouderlijke herinneringen die tweede vorm van onbewustheid gemengd, die behoort tot het huidig leven, waar de gedachten eenvoudig waren teruggevallen in eene diepere laag der stoffelijke hersenen, en niet waren overgegeven aan het sympathisch stelsel. Door middel van hypnotisme

kan men deze twee vormen van onbewustheid scheiden. In den hypnotischen slaap kunt ge dat, wat in den greep van het sympathisch stelsel ligt, niet doen herleven, maar wel, hetgeen ligt in de diepere lagen der hersenen. Dan zijn er al die handelingen, waarop verleden week gezinspeeld werd, welke met opzet geschiedden in het verleden, doch thans zijn overgegeven aan het sympathisch stelsel om voort te zetten, en deze spelen eene zeer belangrijke rol in het onderbewustzijn. Er is zeer veel, dat wij met aandacht plachten te doen, waaraan wij thans geen aandacht schenken. Er is slechts een zekere hoeveelheid aandacht beschikbaar, ofschoon deze een weinig vergroot kan worden, en als het Ego bevindt, dat hij in staat is partij te trekken van de zelfwerking der natuur, en aan de voertuigen de herhaling over te laten van hetgeen hij hen over en weer heeft laten doen, neemt dit onder-bewustzijn toe, en wordt alles, wat zich onder het sympathisch beheer bevindt, onderbewust. Gij weet, hoe gereedelijk dit overgeven van eene zaak aan de zelfwerkende kracht van het stoffelijk lichaam in onze reeds geoefende zenuwen en spieren geschiedt. Een der meest gewone voorbeelden zou zijn: de handeling van schrijven of pianospelen. Ge weet, hoe een kind zijn geheele lichaam te pas brengt bij de handeling van leeren schrijven; hoe het allerlei

gezichten trekt; hoe het zich wringt in benauwde aandacht. Het kan niet anders; de geheele kracht zijner aandacht moet gericht worden naar de moeielijke beweging zijner vingers. Is de zelfwerkende gewoonte gevestigd, dan schrijven de vingers, zonder dat hij aan de beweging denkt. En in het geval van den geoefenden piano-speler, worden bekende stukken uitgevoerd, geheel en al door de zelfwerkende kracht van het lichaam. En dat gaat zoo altoos door. Het Ego trekt partij van het vanzelfgaan zijner voertuigen, om hun zooveel over te laten, als hij kan afwerpen. Denk er om, dat hij steeds bezig is opwaarts te streven, trachtend los te komen van de lagere gebieden; hij tracht steeds de lasten af te werpen, die zijn opklimmen beletten. Hij verlangt b. v. niet lastig gevallen te worden met het beheer over de levensverrichtingen van het lichaam, en geeft zijn aandacht slechts aan het door hem geoefende werktuigen-samenstel, als er iets verkeerd gaat. Het geheel daarvan kunnen wij terzijde stellen als onder-bewust. Alle zulke werkingen kan men met moeite wederom onder beheer krijgen, maar het is niet de moeite waard; integendeel, hoe meer we aan die zelfwerking kunnen overgeven, des te beter. Hoe minder wij ons waakbewustzijn te gebruiken hebben voor de steeds terugkomende dingen, des te meer zullen wij hebben, om mede te werken

voor de dingen, die waarlijk zijn aandacht behoeven; en het is een besliste vooruitgang, als wij het eene deel na het andere van ons beleidvol handelen overgeven aan de zorgvuldige bewerktuiging van het sympathisch stelsel, met zijn vermogen om na een zekere hoeveelheid oefening, datgene te doen, wat het meest wenschelijk is, dat het doen zal.

Doch er is nog een ander deel van het onderbewustzijn, een weinig moeielijker te bepalen. Ik plaats dit vrijwel op de grens tusschen onbewust en bovenbewust. Het komt door het sympathisch stelsel; derhalve draagt het 't kenmerk van het onder-bewuste. Aan den anderen kant behoort het niet tot het verleden, zoodat het een der kenmerken van ons onderbewuste verliest: want in 't algemeen gesproken, komt het onder-bewuste uit het verleden. Nu vinden we, dat in het waakbewustzijn zekere vage voorgevoelens komen; zekere vage vreezen — niet die, waarvan we zooeven spraken, maar andere vreezen, die we niet kunnen vatten — de vrees voor dreigend ongeluk, die dikwijls gevolgd wordt door een ongelukstijding; het half kennis dragen van den dood van eenigen vriend; van een ongeluk of ziekte van iemand, die ons lief is; deze komen tot ons uit het onder-bewustzijn in dezen tusschengelegen toestand. Wij kunnen nauwkeurig nagaan, hoe zij komen

en ge moet voor u zelf uitmaken; nà de wijzen van hun plaatsvinden beschouwd te hebben, of ge hen rangschikt als onder-bewust of boven-bewust. Zij komen van het astraal gebied, en zij komen van verschijnselen van dat gebied, die de trillingen van het oppervlak van het astraallichaam van buiten-af aandoen. Eenigerlei ongeluk, dat juist heeft plaats gehad, vormt een trillend beeld op het astraal gebied. Dat beeld, trillend in astrale stof, doet het astraallichaam van buiten-af àan, er tegen-aan komend evenals ge een windvlaag zoudt voelen, en brengt het oppervlak van het astraal lichaam in trilling. Deze trillingen zullen zich overplanten naar het sympathisch zenuwstelsel, voornamelijk door middel van de zonnevlecht (solar plexus) — wellicht de meest belangrijke vlecht in dat stelsel wat betreft de gemeenschap met het astraal-lichaam. Langs het sympathisch stelsel in 't algemeen en de zonnevlecht in het bizonder, zal dit gevoel zich doen gelden; door het sympathisch stelsel worden overgebracht op de hersenen, en aldus in het waak-bewustzijn gekomen, u bewust doen worden van de vrees. Het heeft zich op deze wijze rondgewerkt: van buiten-af naar het trillend astraallichaam, door dat astraallichaam naar het sympatisch zenuwstel, naar de zonnevlecht, en van de zonnevlecht werkt het zich op door de verbindende schakels naar de hersenen, waar het opduikt in

ons waak-bewustzijn. Dit gaat dikwijls vergezeld van een gevoel van ziekte, als de trilling zeer sterk is, en dat ziektegevoel is zeer kenmerkelijk van de plaats waar het binnenkomt: de zonnevlecht; zoo aanhoudend verbonden met de bewerktuiging van de maag. Ge zult dikwijls vinden, indien ge zorgvuldig waarneemt, dat deze openbaringen van vrees gepaard gaan met een gevoel van stoffelijke ziekte. En evenzoo met vele andere gevoelens, voornamelijk die van vrees, — van anderen aard, dan die, waarvan ik sprak en zeide, dat ik er nog op terug zou komen. — Vele menschen hebben een gevoel van vrees, hetwelk niet is het vreesachtig gevoel, overgebracht van onze voorouders, noch eene vrees, voortkomend uit de diepere lagen der hersenen; doch eene vrees, die haar oorsprong vindt op het astraal gebied, en haren weg vindt naar beneden naar het stoffelijke, langs denzelfden weg als het komen der zoo juist beschreven trilling zijn weg vindt naar het stoffelijk brein. Er zijn vele wezens op het astraal gebied, wier aanwezigheid den mensch onvriendschappelijk is; wier gevoelens niet vriendelijk zijn — gedeeltelijk omdat de mensch zulk een vernielend dier is. De elementalen, die te maken hebben met de stoffelijke en dierlijke wereld, zijn allen min of meer vijandelijk gezind tegen het menschenras wegens den last, dien dat ras hun veroorzaakt.

Indien ge let op het gedachteloos vernielen, dat vele menschen doen, zult ge gereedelijk zien, hoe de vijandelijkheid van het astraal gebied kan voortkomen, waar deze bizondere elementalen hunne woonplaats hebben; en dit gevoel van vijandigheid veroorzaakt eene beving in het astraallichaam, en dit veroorzaakt trilling in het sympathisch stelsel, en de overeenkomstige wijziging in bewustzijn verschijnt als eene vrees in de stoffelijke hersenen. Dit geschiedt zeer dikwijls des nachts om de reeds aangeduide reden, dat de stoffelijke levenskrachtigheid dan geringer is dan over dag. Bovendien zult ge, als uwe zenuw- en spierstelsels in den war zijn, dikwijls last hebben van zekere angsten der zinnen, die aanleiding geven tot hetgeen men ruwweg zinsbegoochelingen noemt — gezichten die dikwijls het halfduidelijk aanschouwen beteekenen van wezens, die bestaan in de astrale wereld. Om deze kwijt te raken, moet ge uwe gezondheid verbeteren, en, door te begrijpen vanwaar zij komen, uwe kennis stellen tegenover hun invloed op de hersenen.

Dit brengt ons verder tot eene beschouwing van het boven-bewuste; en ik zou als de algemeene omschrijving van het bovenbewuste willen geven, datgene wat is in het bewustzijn op de bovenstoffelijke gebieden, en, neergezonden naar het stoffelijk gebied, onmiddellijk in de hersenen komt;

niet door het sympathisch stelsel; waar het komt uit het astrale, komt het van de astrale zintuigen, die in verband staan met de stoffelijke zinnen, en niet van het oppervlak van het astraallichaam dat in verbinding is met het sympathisch stelsel. Dit is een belangrijk punt, omdat ge hier wenscht te vermeerderen terwijl ge bestuurt, en niet te verjagen en kwijt te raken. Nu komen vele aanschouwingen en het hooren van stemmen langs dezen weg, en de eerste zaak die daarbij te pas komt, is, niet bang te zijn. Op het oogenblik, waarop ge vreest, verliest ge het hoûvast op uwe hersenen en valt ge onder het beheer van uw sympathisch zenuwstelsel; zoodat vrees de doodelijkste vijand is van den mensch, die het bovenbewustzijn in verbinding zou willen brengen met zijn gewoon waak-bewustzijn. Indien ge vreesachtig zijt, blijft er dan af, want ge kunt uzelf letsel aandoen en zenuwstoringen teweegbrengen, die zelfs tot krankzinnigheid kunnen overslaan. Ik zeg dit, omdat gezichten en stemmen door de geneesheeren altoos beschouwd worden als teekenen van gevaar; en het zijn gevaarlijke teekenen, als zij vergezeld gaan van ongestadigheid van de bewerktuiging der zenuwen. Het zijn geen teekenen van gevaar, maar bewijzen van een uitzetting van het hersenbewustzijn, als zij komen met gezondheid en verstand zonder eenigerlei teekenen van hysterie

of eenigerlei uitmiddelpuntigheid van denken of handelen. Als ge vindt, dat het gewone verstoord wordt met het komen van deze gezichten of stemmen uit het boven-bewuste, ga dan aan het werk om uwe gewone gezondheid te verbeteren. Indien ge daarentegen bevindt, dat het gewone niet verstoord wordt; als ge bevindt, dat ge gezond zijt voor uw dagelijksch werk, terwijl tegelijkertijd dit opengaan van het bewustzijn wordt waargenomen; dan kunt ge voortgaan, zonder u in 't bizonder te bekommeren om de bewerktuiging uwer zenuwen. Dit zeggende, vergeet ik niet, dat zeer dikwijls ware gezichten uit het bovenbewuste komen, vergezeld van een verstoord zenuwstelsel. Dit is volkomen waar; omdat, zooals ik u de vorige week gezegd heb, het standpunt van ontwikkeling, door ons bereikt, nog niet hoog genoeg is voor de gezonde trilling der hersenen in verbinding met die hoogere trillingen. Daarom behoeven zij niet onmiddellijk verworpen te worden, omdat ge hen vergezeld vindt van eenige ongestadigheid van het gewone brein; doch zulke zenuwstoornis is een sein van gevaar, dat u waarschuwt, op het lichaam te letten, en er niet meer van te vergen, dan strookt met zijne mogelijkheid van gezond bestaan; een teeken, dat ge hen slechts zeer langzaam, geleidelijk, opzettelijk moet toelaten; en tot in hooge mate de deur voor hen moet

sluiten, totdat het brein zich gewent aan het ontvangen van zulke boodschappers. Ge zult zeggen: "Hoe kan ik dat doen? Zij komen onaangediend". Toch kunt ge de deur sluiten. Houdt de hersenen met iets anders bezig en die gewone oefening van de hersenen zal die bezoekers weerhouden van al te opdringerig zijn. Ge zult hen niet geheel en al buitensluiten, doch ge zult niet toelaten dat zij de bewerktuiging beschadigen, door welke zij later op gewone wijze in het bewustzijn zullen komen. Ge ziet, dat ge hier gevaarlijk terrein betreedt, en Kennis is volstrekt noodzakelijk voor veiligheid.

Uit het boven-bewust gebied komen die aandriften neer, die men noemt: de ingevingen van het genie. Onmiddellijk van het hooger Zelf bewust "Ik" komen die aandrangen van het genie neer, en veroorzaken soms ongestadigheid der hersenen, die nog niet geschikt zijn voor hun ontvangst; maar dat is de ongestadigheid van groei, niet van ziekte. Doch ge kunt zeggen: "Soms vinden we bij het genie groote ongeregeldheid van zedelijk gedrag", en dit is een punt, dat de menschen vaak in verwarring brengt. Waarom zouden met deze flikkeringen van de hoogere gebieden, die van het hooger verstandsgebied regelrecht in de hersenen komen, ongeregeldheden van leven gepaard gaan? Onder dat vreemde verschijnsel werkt eene wet, welke te begrijpen zeer nuttig is; eene

wet, duister in hare werkingen; zeer fijn in haar invloed op het leven, maar niettemin van geweldig belang, en het meest belangrijk van-al voor hen, die hunne ontwikkeling willen versnellen en de uitvloeisels van het boven-bewustzijn vermeerderen. Het is deze: wanneer eenigerlei kracht neerdaalt van een hooger gebied, is zij onderhevig aan omzetting in het voertuig, waarin zij binnenkomt. Naar gelang van den aard van het voertuig zal de omzetting der kracht zijn; niet haar geheel — iets ervan zal doorkomen in haar oorspronkelijke heerlijkheid en zich in de lagere wereld doen gelden in hare geestelijke schittering, doch een groot deel ervan zal gewijzigd worden door het voertuig, waarin zij werkt, en zij zal dan *veranderd worden in dien vorm van kracht, waartoe zich dat voertuig het meest gereedelijk leent.* Dit is de wet, en eene wet van vèrstrekkende belangrijkheid; want zij beteekent, dat het niet goed is, dat een groote drang van geestelijk of hooger verstandelijk leven neerkomt in het onvoorbereid lichaam; — thans niet uit een oogpunt van gevaar voor zenuwstoring, maar omdat de gewone levenskracht-kanalen in dat lichaam den stroom zullen opvangen en een deel ervan eenvoudig zullen omzetten in grooter levenskracht, die de kracht versterkt welke gewoonlijk door die kanalen stroomt; zoodat, indien b. v. een lichaam

neiging heeft tot geslachtelijke prikkeling, genie de kracht van dien geslachtelijken prikkel geweldig zal vermeerderen door dat deel ervan, hetwelk wordt omgezet in levenskracht. Enkelen onder u, die bestudeerders van het verleden zijn, kunnen eene flikkering hebben opgevangen van het feit, dat dit het was, wat de komst der Zonen van Verstand in het Derde Ras noodig maakte; de neerstrooming van het geestelijk leven in de kanalen van den dier-mensch vermeerderde zóó geweldig zijne dierlijke krachten, dat het noodig was, dat de Zonen van Verstand ter hulp kwamen, of het menschdom zou zijn neergestort in de allerlaagste dierlijke uitspattingen; de kracht zelve van het geestelijk leven zou de diepte van den val in verdierlijking hebben vermeerderd. Zoodat wanneer gij, — gelijk zoovelen tegenwoordig doen, — de nederstrooming van het boven-bewuste in het waak-bewustzijn aanmoedigt; ge hebt te zorgen voor de reinheid der vaten, waarin dat water des levens stroomen zal. Er werd eens gezegd door een groot Leeraar, dat, evenals het zuiverste water verontreinigd en modderig wordt, wanneer het vloeit in vaten, die onrein zijn; zoo ook de Goddelijke Wijsheid bezoedeld wordt, als zij vloeit in denkvermogens die onvoorbereid, in harten, die onrein zijn. Streeft er zeker naar, binnen uw wezen de neerstrooming te brengen uit de hoogere

gebieden; streeft er zeker naar, uw geheelen aard open te stellen voor de zonnestralen, die uit deze meer verheven streken komen; maar past op, dat als ge die vruchtbaar makende kracht van het zonlicht aanroept, er geene kiemen van boosheid binnen uwen aard zijn, die tot groei zouden kunnen opgewekt worden, als het zonlicht er op valt. Zorgt ervoor, dat gij den aard loutert, alvorens deze instrooming der hoogere krachten aan te roepen. Vandaar dat gezegd wordt aan de kandidaten voor de hoogere leering: "Laat eerst af van kwaad." Zoolang ge nog niet hebt afgelaten van kwaad; hoe minder van het hooger leven in u stroomt, des te beter. Nadat ge hebt opgehouden kwaad te doen, moet ge de beheersching der zinnen aanvangen. Onderwerpt die volkomen aan het meesterschap van het denkvermogen; brengt daarna het verstand onder beheer van het hooger verstand, en doet de omzwervingen en afdwalingen van het lager verstand kalm en rustig worden onder den invloed van het hoogere. Slechts wanneer de mensch aldus de voertuigen heeft gereinigd; slechts in de rust der zinnen en de stilte van het denkvermogen, kan hij zonder gevaar de heerlijkheid zien van het Zelf.

Ik geef de waarschuwing niet om u het begaan van het hooger pad, het zoeken van het hooger leven te ontraden; de waarschuwing is slechts de

waarschuwing van eene, die de gevaren heeft gezien van de instrooming van het leven in de onvoorbereide en ongelouterde voertuigen. Ik herhaal de waarschuwing der eeuwen en der Wijzen, en breng die slechts over in nieuwere spreekwijze. Klimt! klimt als ge wilt, met vollen moed; met moedig hart; met open oog; onbevreesd; zonder angst voor wat ge ook moogt ontmoeten; want het Goddelijke in u is sterker, dan wat ook, dat buiten u is. Maar als ge de ladder bestijgt, zorgt ervoor, dat de voeten, waarmede ge klimt, rein zijn. Reinigt de voeten, alvorens ge de ladder bestijgt, en bezoedelt hare sporten niet met het slijk der aarde; want dat zal uwe voeten aan de ladder doen kleven, zal het klimmen beletten, en kan u zelfs doen uitglijden en vallen. *) Klimt als ge wilt; maar denkt erom, dat slechts den reine de aanschouwing van het Goddelijke is toegestaan. Klimt als ge wilt; maar denkt erom, dat het boven-bewustzijn moet neerkomen in een waakbewustzijn, dat rein is. Indien ge het reinigt, klimt dan opwaarts zoo snel als uw moed u dragen kan; zoo snel als uwe geestdrift u kan opheffen; want voor den reine bestaat er geen gevaar in eenige wereld, en voor het hart van den reine zullen alle geheimen der Natuur ontsluierd worden.

---

*) *Voice of the Silence*, Transl. by H. P. Blavatsky.

VOORDRACHT IV.

HELDERZIENDHEID EN HELDERHOORENDHEID.

Wij zullen hedenavond bepaalde verschijnselen bestudeeren, zeer welbekend in grove trekken en die steeds meer algemeen worden in onzen tijd. Zij zijn nog meer algemeen, als we den Oceaan oversteken, en zelfs nog algemeener, als we naar het Westen gaan, dwars door Amerika. Deze toename van menschen, die krachten bezitten, thans afwijkend en ongewoon, is zeer duidelijk, als ge de lijn volgt, door mij aangegeven. Die toename blijkt gedeeltelijk gevolg te zijn van de gesteldheid van het klimaat, en gedeeltelijk, wellicht, van de tijdelijke ongestadigheid, welke het gevolg is van het zich onderling kruisen van rassen — is echter, naar ik geneigd ben te denken, meer gevolg van klimaatsinvloeden dan van andere oorzaken. De electrische spanning in den dampkring heeft eene merkwaardige uitwerking op de zenuwen, en de toestand der zenuwen staat in nauwe betrekking tot de lagere vormen van helderziendheid. Men heeft mij gezegd, dat de verhouding van menschen, die vermogens toonen in

deze richting, ook in de laatste jaren is toegenomen. Toen ik zelve ongeveer acht jaren geleden op de Californische kust was, bemerkte ik, te doen hebbende met een publiek gehoor, dat het niet noodig was de werkelijkheid der feiten te betoogen; daar zoovele menschen zelf ervaringen hebben gehad, en zooveel anderen gehoord hebben van de ervaringen van verwanten of vrienden, verandert de taak van den Theosoof daar van karakter. Men had dingen te verklaren, die zij aannamen, en niet de werkelijkheid der gebeurtenissen te betoogen, zooals ge nog steeds moet doen aan deze zijde van den Oceaan. Wat de werkelijkheid ervan aangaat, vinden wij echter, dat ook hier eene groote verandering bezig is over de openbare meening te komen. De feiten zijn zoo goed gestaafd; zij zijn onderworpen aan zoo zorgvuldige ontleding en onderzoek, dat wanneer ge komt tot het niet meer voor inkrimping vatbaar minimum, ge feiten hebt, die zelfs de aartstwijfelaar moeielijk kan wraken.

Dezen avond wil ik, zoo mogelijk, deze verschijnselen rangschikken, en u de lijnen toonen langs welke zij schijnen te gaan; u het deel van ons toonen, dat erbij betrokken is, zooals ik zou kunnen zeggen, en zoo kan ik misschien, door zoodanige schets te geven, het voortaan gemakkelijker voor u maken, zulken verschijnselen hunne geëigende plaats te geven; die verschijn-

selen met verstand te behandelen, en aan hen, die de theosofische theorie niet bestudeerd hebben, duidelijk te maken, hoe helder zij is met betrekking tot die gebeurtenissen.

Laten we dan inzien, dat we thans te doen zullen hebben met een waarnemer, een innerlijken Mensch, die zooveel mogelijk zal gaan waarnemen door zijne beschikbare werktuigen. Hij is geheel gewend, zijne stoffelijke werktuigen te gebruiken — gedurende tien en honderdduizenden jaren heeft hij daarmede gewerkt, zoodat hij daarmede vergelijkenderwijs geene moeite ondervindt; hij begrijpt de verschijnselen, die hem op stoffelijk gebied omringen, tamelijk wel. Hij kan die uitzoeken overeenkomstig herhaalde waarnemingen, en hij weet zeer goed, dat hij hierop antwoordt, zoo dikwijls de trillingen, die er van uitgaan, een deel van zijn lichaam treffen, dat in staat is op dezelfde wijze te trillen, zoo dikwijls hij in staat is, binnen zijn lichaam trillingen weer te geven, gelijksoortig met die, welke dat lichaam van buiten treffen. Hij weet, dat het vermogen van waarnemen in hemzelf en in anderen verschilt, zelfs binnen de welbekende stoffelijke zinnen. Hij weet zeer goed, door tallooze wetenschappelijke proefnemingen, dat het vermogen van gehoor niet hetzelfde is in alle menschen rondom hem, doch veel verschilt, ofschoon het niet genoemd wordt "helder-

hoorendheid", alvorens het ver boven het gewone gaat. Vóór dat punt zou het eenvoudig genoemd worden "buitengemeen scherp gehoor", en geenerlei moeilijkheid doet zich voor, zelfs voor het meest wetenschappelijk denkvermogen, betreffende de aanname van deze verschillen. Ge weet natuurlijk, hoe de sirene gebruikt wordt om het gehoor te beproeven; steeds hoogere tonen worden voortgebracht, en naarmate die tonen hooger en hooger worden, valt de een na den ander onder de luisteraars uit, en zegt: "Er is stilte". Er is echter geene stilte, maar slechts onbekwaamheid tot hooren; het werktuig gaat door, en sommigen zijn in staat den toon te hooren, nadat de eerste persoon is uitgevallen. Een tweede zegt: "Er is stilte", maar anderen hooren nog. Zoo kunt ge steeds voortgaan, totdat ge ten laatste een toon bereikt, dien niemand der aanwezigen in staat is te hooren. Dan zijt ge gegaan buiten de grenzen van zelfs zeer scherp stoffelijk gehoor. Wat hebben we dan noodig, om nog een weinig verder te gaan? We behoeven slechts het werktuig voor stoffelijk gehoor iets meer gespannen te maken, zoodat het antwoordt op nog snellere trillingen. En evenzoo met het gezicht. Hier moeten we het gezichtswerktuig een weinig gevoeliger maken, zoodat we in staat zullen zijn, te antwoorden op trillingen, waarvoor het thans ongevoelig is; want

de zaak draait daarom: — het werktuig van gewaarwording, den aard der trilling — eindelooze trillingen zijn er rondom ons, waarvoor wij geheel en al ongevoelig zijn. Zij bestaan voor ons niet.

Beproeven wij dan vóór alles, met betrekking tot het gezicht, de verschijnselen te rangschikken, die zich voordoen onder den algemeenen naam van "helderzien." Het eerste van deze zal komen wanneer het zoogenaamde gewone stoffelijke gezicht iets scherper wordt; en dit kan een weinig scherper gemaakt worden door behandeling. Ik wensch u stap voor stap mede te nemen, zoodat ge kunt zien, dat hier niets werkelijk wonderbaarlijks is, doch eene ladder welker sporten volkomen begrijpelijk zijn. De eerste zaak is, het stoffelijk gezicht een weinig scherper te maken, door het op eene bizondere wijze te behandelen. Eene doelmatige wijze is geweest, iemand gedurende zekeren tijd in een kelder op te sluiten. De duisternis heeft eene bepaalde uitwerking op het netvlies, en maakt dit gevoeliger. Dit werd door Baron Reichenbach vele jaren geleden opgemerkt, doch hij kwam een weinig te vroeg. Hij sloot menschen urenlang op in donker, en bevond, dat een belangrijk gedeelte van deze lieden daarna kon zien, wat zij niet konden zien, toen zij er in gingen; en hetgeen zij zagen was eenvoudig het licht, dat uitstraalt uit eene magneet. Hij nam zijne menschen uit

alle klassen der maatschappij en bevond, dat een groot aantal hunner den magneet in het duister kon zien; en waarnemen, dat er meer licht was, rondom de polen, dan in het midden. Ge kunt deze proefnemingen op uw gemak lezen. En zij zijn nimmer werkelijk onwaar gemaakt of verbeterd. Onder andere dingen, die hij waarnam, was, dat de menschen niet alleen het licht van den magneet konden zien, maar ook het magnetisch fluïde, uitstralend uit de vingertoppen van den mesmerist.

Vervolgens komen we aan een nieuwere proefneming, waarvan de bizonderheden mij onlangs werden medegedeeld door een welbekend Fransch geleerde, die belang stelde in de besproken vraag der "N" stralen. Zooals ge wellicht uit de verslagen weet, kunnen sommige menschen die stralen zien en andere niet; derhalve is het eerste wat de man der wetenschap zegt: "O! zij zijn eene begoocheling". Doch een kleine bres werd geschoten in die geliefkoosde en gebruikelijke houding door de bevinding, dat eenige geleerden, die eerst niet konden zien, ziende gemaakt konden worden, door hen te onderwerpen aan dezelfde oefening in een kelder, zoodat zij, na gedurende drie of vier uren in het duister gezeten te hebben, in staat waren, die stralen te zien. En dit schijnt mij een punt van geweldig belang voor den gewonen man der wetenschap, — dat er eene mogelijkheid bestaat,

het lichaam te oefenen tot meer zien, dan het gewoonweg zien kan. Want dat is een begin van een geheel nieuw stelsel: dat een mensch in aanraking kan komen met ijlere trillingen, niet door een natuurkundig werktuig buiten zich te verbeteren, doch door het natuurkundig toestel van zijn eigen lichaam te verbeteren, — eene zeer gebruikelijke wijze van werken in Oostersche landen, waar de handelwijze der wetenschap meer is, het lichaam van den geleerde te verbeteren, dan fijnere werktuigen te maken, waarmede hij uitwendig proeven kan doen. Ik zeg natuurlijk niet, dat deze proefnemingen tot algemeene bevrediging der mannen van de wetenschap, het bestaan der "N" stralen hebben bevestigd; dat hebben zij niet. Doch zij hebben veel in die richting gedaan, en hunne herhaling, telkens en telkens weer, zal de zaak meer bepaald en meer algemeen aangenomen maken. Ge hebt daar dan een kleine toename der gevoeligheid van het gewoon menschelijk gezicht, door dat aan zekere voorwaarden te onderwerpen.

De volgende trap is, dat ge soms, door het evenwicht tusschen het spier- en het zenuw-stelsel een weinig te veranderen, eene grootere scherpte van gezicht of meerdere fijnheid van gehoor kunt verkrijgen, dan gewoon is voor het betrokken individu. Als de persoon in krachtige en stevige gezondheid verkeert, zal hij blind en doof zijn

voor deze fijne trillingen. Stelt, dat de spierkracht vermindert, en de zenuwen onder spanning worden gebracht, hetzij met opzet door eene kunstmatige handeling, zooals vasten — eene geliefkoosde manier in de Middeleeuwen — hetwelk de levenskracht van het lichaam verlaagt en er toe leidt, de zenuwen gevoeliger te maken; of onopzettelijk, zooals in gevallen van zenuwspanning; hetzij door verstandelijk tobben of op andere wijze. Onder deze voorwaarden zal zich eene gedeeltelijke helderziendheid openbaren, welke afneemt, als meer gezonde toestanden worden herkregen. Een oude vriendin van mij, eene stofgeloovige, was vrij merkwaardig op deze manier voor haar soms optredend helderziend gezicht — merkwaardig, omdat zij niet te min stofgeloovig bleef. Als zij zeer onrustig, afgetobd, overwerkt was, of een weinig ongesteld, dan bevond zij, dat zij zag, waar, volgens haar zeggen, niets was. Zij zag op zeer eigenaardige wijze een harer vrienden, die kort te voren overleden was. Zij zag, wat wij noemen het "etherisch dubbel", en zij beschreef nauwkeurig de ontbinding welke het etherisch dubbel ondergaat, als het stoffelijk lichaam vergaat; zoodat ieder, die iets wist van het uiteenvallen van het etherisch dubbel, uit de beschrijving kon opmaken, wat zij gezien had. Ik had destijds niets, waardoor ik die feiten kon verklaren, doch later kwam ik

te begrijpen, wat het was, dat zij gezien had. Een andere ervaring van haar was er eene, betreffende eenen man, dien zij tamelijk goed gekend had, en met wien zij dikwijls naar concerten was geweest. Deze man stierf. Tot haar groote verbazing verscheen deze heer op zekeren dag aan haar, liep met haar mede en sprak over muzikale aangelegenheden, zoodat zij zich nauwelijks kon overtuigen, dat hij dood was, of dat zij zelve onder eene zinsbegoocheling verkeerde. Zij vertelde mij, dat de geheele zaak zoo alledaags en natuurlijk toeging, dat zij die beschouwde als een aller-ongewoonste gebeurtenis, en haar terzijde zette als iets, dat zij niet kon verklaren. Die ervaring geef ik ook aan als een belangwekkend en voor den stofgeloovige, onverklaard feit. In dit geval deed zich de evenwichtswijziging voor, waarvan ik sprak; het gemis aan veerkracht van het gewone spierstelsel, en de overspannen toestand der zenuwen. Het is geen antwoord daarop, te zeggen: "hallucinatie"; want dat verklaart niets; omdat, als ge gezegd hebt "hallucinatie", de volgende vraag, die zich voordoet, is: "Wat is hallucinatie"? Deze zinsbegoochelingen zijn zeer leerrijk. Het feit, dat zij komen bij menschen met overspannen zenuwen, is zeer beteekenend, want het beduidt, dat de zenuw trilt met hoogere spanning, en dat, indien het mogelijk ware, die hoogere spanning te verkrijgen zonder

verlies van stoffelijke gezondheid, wij èen bepaalden stap voorwaarts in ontwikkeling zouden doen, voor zooverre het gewone gezicht betreft.

Wij komen thans aan een andere klasse van gevallen, waarbij de aard der helderziendheid is wat we "astraal" noemen, terwijl de voorgaande gerangschikt worden onder het hoofd van "etherische". Onder het hoofd van "astraal gezicht" zult ge een groot aantal vinden van die verschijningen van menschen op het oogenblik van den dood, of kort vóór of nà den dood, tezamen met een groot aantal andere verschijnselen; het zien van gedachte-vormen, enz.; en onder deze zal dat zeer merkwaardig verschijnsel vallen, genaamd "tweede gezicht", temeer beteekenisvol, omdat het over 't algemeen, ofschoon niet altoos, plaats heeft met menschen, die eenigermate onbeschaafd zijn; wier verstandelijkheid niet zeer hoog ontwikkeld is, en in wie de gevoels-aard eenigszins overheerschend is over den verstandelijke. In zulk een persoon zal het astraal-lichaam zeer werkzaam zijn en gereedelijk in heftige trilling geraken. Bovendien zal het gereedelijk antwoorden op trillingen, die het van buiten-af bereiken, wanneer het zelf tamelijk rustig is. Nog nauwlettender beschouwd, vinden we, dat voor het grootste deel in het verschijnsel van "tweede gezicht" niet gevonden wordt, wat wij Theosofen

zouden noemen als bepaald helder astraal gezicht. Ge hebt daar eene trilling in het astraal-lichaam, welke ietwat algemeen van aard is, veeleer dan eene werking van die middelpunten in het astraallichaam, welke inzonderheid in verband staan met astraal-gezicht. Maar ge hebt werking in de astrale middelpunten, verbonden met het stoffelijk oog, en dat is een belangwekkend punt, want ge moet u herinneren, dat de stoffelijke zintuigen astrale tegendeelen hebben, astrale middelpunten, die niet dezelfde zijn als die, welke wij onderscheidenlijk de astrale "chakras" of wielen noemen. Deze astrale chakras zijn de zintuigen van het astraallichaam als zoodanig, en worden gebruikt voor helder-zien enz. op het astraal-gebied, zooals het stoffelijk oog gebruikt wordt voor helder zien op het stoffelijk gebied; doch de andere, die ik eenvoudig "astrale middelpunten" genoemd heb, zijn middelpunten, verbonden met de stoffelijke zintuigen. Deze zijn niet onderscheidenlijk astraal, ofschoon zij ophoopingen van astrale stof zijn in het astraallichaam. Zij ontvangen geen onmiddellijke indrukken van astrale gebeurtenissen, die dan duidelijk gezien en op het astraal gebied beantwoord worden; zij ontvangen astrale trillingen, welke, eenmaal in hen opgenomen, overgaan naar de stoffelijke middelpunten, waarmede zij in verbinding staan, zoodat zij het karakter dragen van verbindende

bruggen tusschen de astrale en stoffelijke gebieden, en niet zijn ontwikkelde astrale zintuigen in den eigenlijken zin des woords. Het "tweede gezicht" behoort tot deze, — eene beweging in de astrale zintuig-middelpunten, welke overgaat tot het stoffelijk gezicht; en er is een eigenaardige zaak, die op dit verschil duidt, n.l. dat het tweede gezicht grootendeels zinnebeeldig is; het is niet vaak de mededeeling van eene bepaalde gebeurtenis, doch eene zinnebeeldige wedergave van hetgeen zal gebeuren. De een of andere Hooglander ziet een aantal zijner naburen aan zich voorbijgaan, misschien op een bepaalden dag in het jaar, waarop men onderstelt, dat elkeen, die in dat jaar sterven zal, zal worden gezien, — en hoe gezien? Met een lijkkleed om; en de hoogte, waartoe het lijkkleed is opgetrokken over de gedaante, wordt genomen als vertegenwoordigende den tijd, die zal voorbijgaan, alvorens die persoon sterven zal. Het is zinnebeeldig; het is niet een tafereel van hetgeen daadwerkelijk plaats heeft op het astraalgebied, doch de waarnemer, die ziet, wat er gebeurt, brengt zijne kennis op die merkwaardige zinnebeeldige wijze over. Waar ge helder gezicht verkrijgt, daar zal zijn een zien van de zaak, zooals zij plaats heeft, en dat wordt niet gewoonlijk, ofschoon wel somtijds, gebracht onder dit hoofd van tweede gezicht — waar b.v. iemand een zin-

kend schip ziet met een geliefde aan boord, of waar eenig bepaald gezicht van dien aard verkregen wordt. Ga een stap verder in helderziendheid, het in de stoffelijke hersenen neerkomen van trillingen uit het verstandsgebied; doch dit heeft gewoonlijk plaats in het geval van genie. Ge ontmoet het grootelijks in verband met schilders. De schilder ziet en tracht weêr te geven, en hoe grooter het genie van den schilder, des te grooter zal zijn ontstemming zijn bij zijn onvolmaakte wedergave van hetgeen hij gezien heeft in het oogenblik van begeestering. Dit nu kan geen astrale helderziendheid genoemd worden, maar veeleer verstandelijke helderziendheid. Nauw daarmede verbonden is een ijle vorm van helderziendheid, welke iemand in staat stelt, eene waarheid en een beginsel te erkennen, waar een wetenschappelijk man plotseling een beginsel ziet, dat een groot aantal feiten verbindt en verklaart. Wanneer hij eene grondwet ontdekt, die een chaos van waarnemingen rangschikt en ordent, dan maakt die mensch, onbewust voor zichzelf, gebruik van een zeer schoonen vorm van verstandelijke helderziendheid, en het is in de zeer letterlijke beteekenis van het woord, dat hij ziet, al zou hijzelf het niet als gezicht erkennen.

We vinden derhalve een etherische helderziendheid, die verkregen kan worden door een geringen

druk op het gewoon gezicht; die ook verkregen kan worden door den gewonen gezonden evenwichtstoestand tusschen het spier- en zenuw-stelsel te verstoren, en die zeer gereedelijk optreedt in gevallen van zenuwachtige spanning en overspanning. Vervolgens vinden we de zuiver astrale helderziendheid, die zinnebeeldig en ruim en meer vaag kan zijn, doch die door oefening juist, bepaald en helder kan worden. En al die gevallen, welke ik genomen heb, zijn gevallen, waarin ik aanneem, dat de persoon is in hetgeen ge ruwweg noemen zoudt, gewonen toestand; dat wil zeggen, hij is niet in trance, en als het astraal-gezicht ontwikkeld is volgens zorgvuldige methoden, door opzettelijk aangenomen middelen, dan zult ge dit astraalgezicht hebben, tezamen met het gewone stoffelijke gezicht, zoodat ge inderdaad een uitzetting van gezichtsvermogen hebt. Ik bedoel, dat de mensch dan in den gewonen toestand alle menschen rondom hem zal zien, maar bovendien de astrale menschen zien zal; zoodat voor hem de wereld veel dichter bevolkt zal zijn, daar hij de astrale menigte zich zal zien vermengen met de stoffelijke, terwijl zijn gewoon bewustzijn in volle werking is en geenerlei soort verdooving van dat bewustzijn noodig is, om de astrale verschijnselen waar te nemen.

Ge kunt astraal en zelfs mentaal gezicht vinden

opgewekt in zeer gewone menschen, door bepaalde middelen, die hen in magnetischen slaap brengen; en dit is zeer belangwekkend, omdat, indien ge van personen in dien slaap, vermogens kunt ontwikkelen, welke zij in hun waaktoestand niet bezitten; gij de aanwezigheid dier vermogens in de menschen aantoont, en dan is het slechts eene vraag van ontwikkeling, hoe spoedig deze vermogens op de gewone wijze zullen verschijnen. Er zijn vele gevallen, bekend aan enkelen onder ons, waarbij geoefende helderziendheid gevolgd is op den prikkel der astrale vermogens door middel van den magnetischen slaap. Onder deze omstandigheden zou de persoon "verlicht" worden; in staat, in den slaap te zien. Dat, over en weer herhaald, zal zeer vaak zoodanige ontwikkeling der astrale vermogens veroorzaken, als den persoon in staat stelt: eerst zichzelf in trance te brengen en te zien, en vervolgens, te zien zonder in den trance-toestand over te gaan; zoodat ge in dit geval de drie bepaalde trappen krijgt: helderziendheid, na door een ander in trance gebracht te zijn; helderziendheid, na zichzelf in trance te hebben gebracht; en ten slotte helderziendheid, zóó door oefening gevestigd in den persoon, dat zij verschijnt zonder eenigen trance, in den gewonen toestand van het waakbewustzijn. Dat schijnt mij bijzonder belangwekkend, omdat het zoo gewoon

is; zoovele menschen worden verlicht in den magnetischen slaap. Ik zou u één geval willen geven, dat mij belangwekkend en beteekenisvol toeschijnt, wegens de betrokken personen en ook wegens zijn onbeduidendheid; zoodat alle vragen van gedachte-overbrenging hier volkomen buitengesloten zijn. Het overkwam mijn vriend wijlen Charles Bradlaugh. Zooals ge allen weet, geloofde hij niet in eenig leven buiten dit leven. Hij was een stofgeloovige in de wijsgeerige beteekenis van het woord, een ongeloovige in het bestaan der menschelijke ziel; doch hij was tevens een zeer sterk magnetiseur en volbracht een belangrijk aantal vrij merkwaardige genezingen. Gedurende zekeren tijd was hij tamelijk verzot op proefnemingen met deze zijne mesmerische kracht. Hij begreep die niet, doch hij was iemand van vrijzinnigen geest en kon de feiten, die plaats hadden onder zijn eigen waarneming, niet loochenen. Somtijds mesmeriseerde hij zijne vrouw en eens bracht hij haar in trance, toen zij beiden vele honderde mijlen van Londen verwijderd waren. In trance werd zijne vrouw meestal "verlicht", hetgeen hem grootelijks verbaasde. Na haar aldus in den trance-toestand gebracht te hebben, vroeg hij haar, naar Londen te gaan — hij placht deze zegswijzen te gebruiken, omdat zij het verlangde gevolg teweeg brachten, ofschoon hij niet geloofde,

dat zij de feiten weergaven, — en te gaan naar het bureau van den *National Reformer*, en hem te zeggen, wat zij daar zag. Kort daarop zeide zij, dat zij in het bureau van den *National Reformer* was, en vervolgens, na eenige oogenblikken gezwegen te hebben, riep zij plotseling uit: "O wat een domme vrouw, zij heeft de R 't onderst boven gezet." Den volgenden ochtend kwamen de drukproeven per post. Toen hij aan die bizondere proef kwam, vond hij de letter omgekeerd geplaatst, juist zooals zij gezegd had, dat gedaan was door de letterzetster, en dat bleef voor hem steeds een onverklaard feit. Hij wist, dat het waar was. Hij wist zeer zeker niets van het zetten van het artikel, noch van het omgekeerd plaatsen van die letter door de vrouw in een der woorden, zoodat gedachte-overbrenging geheel buitengesloten was; en toch bleef daar het zeer stoffelijke feit, dat de drukproef die onbeduidende fout bevatte, welke door zijne vrouw den vorigen dag op vele honderden mijlen afstand was waargenomen in trance-toestand. Voor mij is dat een wondervol voorbeeld, wegens de betrokkenen, die niet geloofden, en omdat er geen andere verklaring mogelijk is, behalve dat zij inderdaad zag hetgeen zij zeide te zien. Daar hebt ge natuurlijk helderziendheid op een afstand in trance-toestand, en als ge die in trance kunt krijgen, dan is er geene reden, waarom ge die ook niet buiten dien

toestand hebben zoudt. Als we personen in den magnetischen slaap brengen, dan hebben we hen slechts ongevoelig gemaakt voor de sterke trillingen van het stoffelijk gebied, zoodat de fijne trillingen, waarvoor zij gewoonlijk ongevoelig zijn, de eenige trillingen worden, welke hen kunnen aandoen; en het is zeer gemakkelijk te begrijpen, hoe dat geschiedt. Indien ge u bevondt in het rumoer der Markt van Covent Garden, zoudt ge eene zeer teedere melodie, zachtjes gespeeld op eene viool, niet duidelijk volgen; doch in het midden van den nacht zou diezelfde melodie, niets luider gespeeld, duidelijk onderscheiden zijn, en elke toon zou duidelijk het oor treffen. Dat is juist hetgeen den waarnemer overkomt, als zijn lichaam in trance gebracht is. De trillingen, die hem gewoonlijk bereiken, maar overstelpt worden door de rumoerige trillingen van het stoffelijk gebied, treffen hem ook, als deze rumoerige trillingen stil zijn. Terwijl hij in trance is, is hij ongevoelig voor deze stoffelijke trillingen; ge kunt hem niet doen voelen, of zien of hooren. Ongevoelig zijnde voor deze, kan hij gevoelig worden voor de fijne trillingen, die anders overstelpt worden. Niet, dat ze hem niet altoos bereiken; maar zij worden door hem niet waargenomen, en een mensch is zich slechts bewust van hetgeen hij waarneemt. Indien men dan in den trance-toestand dit bij de meeste menschen kan

bereiken, is het stellig een aannemelijke onderstelling, dat deze vermogens tegenwoordig in aanleg aanwezig zijn in den mensch. Indien de ontwikkeling waar is, en de krachten der natuur niet zijn uitgeput, en als we niet zoo volmaakt zijn, dat geene hoogere volmaking denkbaar is dan het bezit van vijf zinnen, dan is het zeker niet onmogelijk, dat deze scherpere zintuigen in aanleg in ons aanwezig zijn op dit oogenblik, en in den loop der ontwikkeling in ons allen zullen ontplooien. Het denkbeeld, dat ik op u wensch in te drukken, is, dat deze dingen liggen op de lijn van ontwikkeling; zij zijn niet bovennatuurlijk, maar volkomen natuurlijk, alleen thans niet zoo algemeen, als zij in de toekomst zullen zijn.

Hetzelfde is waar van helderhoorendheid. Wij hebben daaromtrent twee beroemde geschiedkundige voorbeelden, vermeld door den heer Myers, waar hij deze bizondere soort van hooren behandeld — belangwekkend omdat zij geschiedkundig zijn en omdat de bewijzen zoo onloochenbaar zijn. Ik bedoel natuurlijk de gevallen van Sokrates en Jeanne d' Arc. Het geval van Sokrates is belangwekkend om den aard der mededeelingen, welke hij ontving. Hij zag niets, doch hoorde eene stem, en de stem bemoeide zich slechts met hem, wanneer hij, of wel verkeerd wilde gaan, of wanneer de handeling, die hij ging verrichten, het gebeuren

van iets nuttigs zou hebben voorkomen. Zooals ge weet, heeft hij een aantal van die gevallen vermeld gelaten, waarvan er twee mij voorkomen van het allerdiepste belang te zijn: het eene, het bekende geval, waar iemand met hem aan het avondmaal gezeten, van plan was, een moord te begaan, waarvan niemand in het vertrek iets wist behalve hijzelf; die man stond van tafel op, en de stem beval Sokrates, hem tegen te houden; en hij hield hem tegen en deed hem daar nog blijven. Voor de tweede maal stond de man op om te gaan, en voor de tweede maal vroeg de stem Sokrates' aandacht, en wederom hield hij hem tegen. Toen hij voor de derde maal opstond, bleef de stem zwijgen, en de man, besloten als hij was om toch te gaan, ondanks de dubbele waarschuwing — want Sokrates had hem telkens gezegd, dat de stem gesproken had — ging zijn noodlot tegemoet. Het tweede geval komt voor, dicht bij zijn eigen dood. Zijne toespraak is ons overgeleverd. Hij zeide, dat eene stem, die gemeenlijk tusschenbeide kwam, als hij eene fout ging begaan, zich niet met hem bemoeid had, toen hij naar de plaats ging, waar hij de toespraak hield, die tot zijn dood leidde; en terwijl hij zijne toespraak hield, en dingen zei, die zijn vonnis uitlokten, bleef de stem zwijgen; zoodat, toen hij aan het einde van die toespraak gekomen was, welke zijne

veroordeeling beteekende, hij verklaarde, dat de dood geen kwaad was, daar de stem hem niet had onderbroken — waarlijk eene der prachtigste gevolgtrekkingen, ooit door een menschelijk brein getrokken omtrent de bedoeling van eene "bovennatuurlijke" gebeurtenis. Hij erkende, wat het beteekende: dat de dood slechts een overgang was tot een hoogeren toestand, die niet te vermijden was.

Het andere geval, dat van Jeanne d' Arc, moet u allen bekend zijn; maar het belangwekkende punt ervan is, dat ge de geheele zaak hebt in wettelijken vorm, — het getuigenis van de vrouw zelve, die wist, dat heur getuigenis haar met den dood bedreigde; het kruisverhoor door de fijnste vernuften, opdat haar getuigenis geschokt zou worden; het onderzoek, dag op dag voortgezet, over en weer herhaald, ingeval er soms eenigerlei mogelijkheid zou bestaan, dat zij kon genoopt worden tot intrekking of tegenspraak; haar vasthouden eraan door heel dat vreeselijk rechtsgeding heen: en toen zij in een oogenblik van zwakheid toegaf en ontkende; haar wederom terugkomen en volhouden van de werkelijkheid der stemmen die zij hoorde. Daar hebt ge bepaald, duidelijk, herhaald getuigenis. De werkelijkheid zoudt ge kunnen bewijzen door de feiten van haar leven; door het feit, dat het ongeoefende boerenmeisje de dingen deed, welke de stemmen haar bevalen te doen.

Wanneer gij het getuigenis, gegeven onder zulke geestesspanning, stelt naast de prachtige daden van haar leven vóór het rechtsgeding, dan krijgt ge, naar het mij voorkomt, eene menigte bewijzen, die onmogelijk geschokt kunnen worden, bewijzen van den meest belangrijken en overtuigenden aard, welke voor eenige rechtbank zouden kunnen bijgebracht worden, als het ten laste gelegde feit bewijzend. Beschouwen we dan, inziende, dat deze feiten zoo zijn, alvorens er afscheid van te nemen, een zeker gevaar, dat er mede verbonden is. Het is welbekend, dat het hooren van stemmen een der gewoonste teekenen is van dreigende krankzinnigheid. Wanneer de menschen stemmen beginnen te hooren, dan schudden de gekken-dokters het hoofd; en in zekere mate is het natuurlijk een teeken van gevaar, en duidt op een overspannen zenuwstelsel, dat gemakkelijk tot krankzinnigheid kan overslaan. Maar afgezien daarvan; wat hooren zulke menschen? Zij hooren stemmen van het astraal gebied. Maar ge zult zeggen: "Zij zeggen vaak zeer dwaze dingen." Maar hoort ge geene dwaze dingen zeggen op het stoffelijk gebied? Ik geloof niet, dat eenige dingen, die men hoort zeggen door de astrale stemmen, inniger dwaas zijn, dan vele van de dingen, die dag in dag uit gezegd worden door menschen op het stoffelijk gebied. Soms spoort eene stem aan tot misdaad.

Dat is eene zeer belangwekkende vraag. Iemand met genoeg zelfbeheersching om het gevaar in te zien, zegt: "Ik voel een vreeselijken aandrang om iemand te vermoorden." Als ge hem vraagt: "Is het een bepaalde persoon?" zal hij antwoorden "Neen". De volslagen onredelijkheid van die neiging om een moord te begaan zonder drijfveer, wordt natuurlijk aangezien als een teeken van krankzinnigheid; en zeker behoorde iemand in dien toestand onder bewaring te zijn, daar hij gereedelijk overgaat van de ingeving der stem tot het volvoeren van de daad.

Vanwaar komen deze ingevingen? Zij zijn dikwijls niet meer dan dit: dat de een of ander, die een moord bedreven heeft, door de dwaasheid van onze wet op het astraal gebied is geworpen, als hij behoorde te zijn binnen de muren van eene gevangenis, en dat hij dus vrijgelaten wordt om daar rond te zwalken, trachtend anderen te brengen tot herhalen van zijn misdaad. Het is een eigenaardigheid van den misdadiger, dat hij telkens en telkens weer in zijn astraallichaam de misdaad herhaalt, die hem de wereld uitgezonden heeft. Dit telkens en telkens in zijn astraallichaam herhalend, zal hij trachten het in te drukken op dezen of gene, die er naar uitziet, daarvoor vatbaar te zijn, en voornamelijk op iemand, wiens krachten overspannen zijn, en die derhalve niet de gewone

kracht heeft, welke hem ongevoelig zou maken voor die trillingen. Zoodat die aandrang eenvoudig afkomstig kan zijn van een misdadiger, die springlevend is op het astraal gebied, nadat hij hier is opgehangen; ik kan in 't voorbijgaan zeggen, dat de grootste dwaasheid, welke men met zoo'n man kan doen, is, hem op te hangen. Zoolang hij in het stoffelijk lichaam is, kan hij, een onontwikkeld schepsel zijnde, niet veel doen door gedachtekracht, of in het geheel op het astraal gebied; maar zoodra ge hem vrijmaakt van het stoffelijk lichaam, maken juist zijne ruwheid en gebrek aan ontwikkeling hem klaar wakker op de laagste afdeelingen van het astraal gebied, vanwaar het gemakkelijkst verbinding met het stoffelijk gebied kan plaats hebben. Het is de plicht der maatschappij, hem opgesloten te houden, en het is niet juist, met hem samen te werken in zijne moordzuchtige bedoelingen, door hem in vrijheid te stellen. De eenig mogelijke weg om hem tot rust te brengen, nadat hij aldus is vrijgemaakt van het stoffelijk lichaam, is, hem in een astrale gevangenis te zetten, maar het is niet altoos mogelijk dat te doen; er zijn omstandigheden, die dat over 't algemeen ontoepasselijk maken, en er is geene bizondere reden om de moeilijkheid over te brengen naar het astraal gebied, wanneer zij zoo gemakkelijk behandeld kan worden aan

dezen kant, welke de juiste plaats is om te beproeven, hem, zoo mogelijk, eenigermate te verbeteren.

Afgezien daarvan, wat zegt het ons van het gevaar? Het geeft de hoognoodige waarschuwing, dat ge met stemmen en gezichten, welke behooren tot de etherische en astrale gebieden, op juist dezelfde wijze moet handelen, als ge doet met stemmen en gezichten, welke u bereiken door uwe stoffelijke bewerktuiging. Ge moet het denkbeeld loslaten, dat iets, omdat het op ongewone wijze komt, daarom schoon is en waar. Het is even dwaas, aanwijzingen welke u bereiken van het astraal gebied, te volgen zonder die te wikken en te wegen, als het zou zijn te gaan langs *Seven Dials* of *Whitechapel* en elke raadgeving te volgen, welke u zou mogen bereiken van een of ander der landloopers in die buurten. Ge behoort alle dingen, die ge hoort en ziet van de andere zijde, te onderwerpen aan uw oordeel en geweten, en als dat oordeel ongunstig uitvalt, dan moet ge, als het aansporingen zijn om iets te doen, dit nalaten; anders zult ge door steeds meerdere gevaren omringd zijn, naarmate ge gevoeliger wordt. Ge moogt proeven nemen, maar doe dat, als er geen gevaar is. Er zijn vele dingen, welke een gevoelige kan zien en hooren, en die er niet op aankomen hetzij zus of zoo, die niemand zullen bena-

deelen; dit zijn goede onderwerpen voor proefneming, want slechts door proefneming zult ge leeren onderscheiden. Indien ge eene stem hoort, welke u zegt, dat uw vriend, die gemakkelijk te bereiken is, in groote zorg verkeert, en ge kunt, door naar de ingevingen dier stem te luisteren, en zonder grooter gevaar dan voor gek te staan, gaan en uw vriend bezoeken, dan is er niets tegen, dit te doen. En wanneer ge bevindt, dat uw vriend u niet noodig heeft, teeken dan eenvoudig de feiten aan, tracht die te ontleden en te weten te komen, welke de omstandigheden waren, waaronder ge gehoord of gezien en u vergist hebt of misleid werdt. Neem die zorgvuldig waar, teeken die op en bewaar die voor toekomstige leiding. Doch als uw vriend juist in Frankrijk of Italie is, en de reis kostbaar en nagenoeg onmogelijk zijn zou, laat er u dan niet mede in, en wacht eenvoudig af, tot de gewone wijze van telegraaf of post u mededeelt, of uw vriend in moeilijkheid verkeert of niet. En houdt wederom aanteekening van den juisten of onjuisten indruk. In de toepassing komt het hierop neer: gebruik uw gezond verstand bij het behandelen van de astrale, evenals bij de behandeling der stoffelijke wereld. Houdt u niet in een dampkring van ontzag en eerbied, enkel en alleen omdat er iets is gekomen door een zintuig, dat op 't oogenblik in aanleg en onontwikkeld is;

want dat is de weg van lichtgeloovigheid en bijgeloof; het is niet de weg van kennis en ervaring.

Niettemin, denkt er om, dat langs deze lijn het pad der ontwikkeling loopt; dat de menschheid scherper en fijner zintuigen aan 't ontwikkelen is; dat deze zintuigen door velen in het verleden ontwikkeld zijn, en nog worden; dat zij gewoon ontwikkeld zullen zijn, wanneer we iets verder gekomen zijn dan het standpunt, thans door ons bereikt. Neemt niet die alleronredelijkste houding aan, welke ge u kunt voorstellen als eenige millioenen jaren geleden aangenomen door een of ander blind schepsel, vóór dat oogen ontwikkeld waren, hetwelk, als het een wezen ontmoette, dat een weinig kon onderscheiden tusschen duisternis en licht, dit eenvoudig beschimpte, of trachtte het te dooden. Denkt erom, dat ge niet volmaakt en dat ge in ontwikkeling zijt. Houdt vast aan deze twee onbetwistbare feiten: "Ik ben een onvolmaakt wezen," en "ik ben een wezen in staat van ontwikkeling;" dan kunt ge alle ongewone gebeurtenissen, welke ge moogt ondervinden, of welke uwe vrienden mogen ondervinden en u mededeelen, benutten. Ge kunt die beschouwen zonder vrees, zonder ongewenschte nieuwsgierigheid, zonder gejaagdheid, zonder uw hoofd te verliezen, en aldus zorgvuldig onderzoekend, ervarend, leerend, kunt ge in staat zijn, uw ont-

wikkeling te versnellen. En als het beter is, stoffelijk te zien, dan blind te zijn; beter, stoffelijk te hooren, dan doof te zijn; beter, in staat te zijn tot stoffelijke spraak, dan stom te zijn; dan is het ook beter, de fijnheid dier zintuigen te verhoogen en hun een ruimer veld van oefening te geven; want op de dwaasheid van te beweren, dat deze dingen niet bestaan, en de dwaasheid, blindelings alles aan te nemen, wat ge hoort, volgt zeer nabij de dwaasheid van te zeggen: dat deze dingen moeten worden tegengegaan en vermeden; wanneer zij liggen in den loop der Natuur en een nieuw standpunt kenmerken op den weg der ontwikkeling.

VOORDRACHT V.

GEDACHTE-OVERBRENGING.

Laat mij u even herinneren aan het punt, waarop wij zijn aangekomen in den loop dezer voordrachten. We hebben gezien, dat er reden is, te gelooven, dat wij in drie onderscheiden werelden leven: de stoffelijke, de astrale en de verstandswereld. We hebben ook gezien, dat we in deze werelden leven als bewuste wezenheden, in lichamen, die, gemaakt uit de stof van die verschillende werelden, ons onderscheidenlijk aan deze verbinden; zoodat we door middel van een dezer lichamen in aanraking zijn met de stoffelijke, door middel van een ander in aanraking met de astrale, en door middel van een derde met de verstandswereld. Wij zullen dat in gedachte moeten houden bij het bestudeeren van de bepaalde afdeeling van ons onderwerp op heden: dat van Telepathie; want juist door het begrijpen der werking van deze vermogens zullen wij in staat zijn, vele der vraagstukken op te lossen, die de zielkundigen betreffende dit bizonder onderwerp bezighouden; en zullen we in staat zijn, te

onderkennen, of eene mededeeling komt langs het stoffelijke, astrale of mentale.

Wanneer we aan onszelven denken als aldus verbonden met drie werelden, dan zien we veel ruimere gezichteinders, veel grootere mogelijkheden zich voor ons openen, dan we misschien gewoon waren met onszelf te verbinden, wanneer we te doen hadden met de engere banden van het stoffelijk bewustzijn. We zien, dat we hier in betrekking staan tot werelden, die niet alleen voor ons bestaan, terwijl wij in aanraking zijn met de stoffelijke, maar ook voor ons bestaan, als wij de stoffelijke door den dood verlaten hebben; dat juist in zooverre als wij bepaaldelijk onze verbindingen gemaakt hebben met de astrale en verstandelijke werelden, zoolang we nog in het stoffelijk lichaam waren, het leven aan gene zijde des doods betrekkelijk bekend zal worden. Het is duidelijk dat, indien we in staat zijn, door gedachte-overbrenging, gemeenschap te houden met menschen in deze wereld, terwijl zij hierin leven, en met menschen in andere werelden, terwijl wij nog in deze zijn, wij hier mogelijkheden tot kennis bezitten, die verre alles te boven gaan, wat wij kunnen bereiken, buiten hetgeen bepaaldelijk "occulte" methoden genoemd worden — daarmede in dit bizonder verband bedoelende, het verlaten van het stoffelijk omhulsel door het bewustzijn, en

het reizen in andere werelden, en het aan 't stoffelijk lichaam terugbrengen der kennis, daar verworven. Indien wij de werkelijkheid van telepathische gemeenschap kunnen vaststellen, dan zouden we in aanraking kunnen komen met velen, die in die werelden leven; en door eene vergelijking van hunne verschillende verslagen, zouden we eene tamelijk uitgebreide kennis daaromtrent kunnen verwerven. Want we zouden door middel van deze gedachte-overbrenging, wanneer deze als feit kon worden bewezen, in staat zijn, streken te bereiken, volslagen buiten het bereik der gewone spiritualitische onderzoekingen, welke erkend worden zich te bepalen tot diè personen, die nog in de tusschenwereld zijn, en grootendeels worden erkend, als meer te behooren tot de streken van die wereld nabij het stoffelijk gebied, dan tot die, welke op grooteren afstand daarvan gelegen zijn. Elkeen, die veel te maken heeft gehad met mededeeling door mediums, is wel bekend met het feit, dat vaak de verklaring wordt afgelegd, dat de mededeelingen gevende wezenheid overgaat naar hoogere streken, en niet langer in staat zal zijn, met de wereld in verbinding te blijven; terwijl, als het mogelijk zou zijn, die gemeenschap tot stand te brengen langs den weg der voertuigen, die in aanraking zijn met deze verschillende werelden, menschen zonder occulte oefening dan

toch in staat zouden zijn, in aanraking te blijven met vrienden, die overgaan naar het hemelrijk, en dus, in gemeenschap zouden kunnen blijven langs den weg van het denkvermogen, nadat de lagere verkeerswegen van het stoffelijke en astrale geheel waren afgesneden. Dit opent klaarblijkelijk groote mogelijkheden; en de heer Myers overschatte die niet, in den geweldigen nadruk, door hem gelegd op gedachte-overbrenging, als een middel om het bereik van ons bewustzijn te brengen buiten den eindpaal van het stoffelijke.

Indien we zouden willen verkeeren met deze verschillende werelden, kan het goed zijn, voor het oogenblik stil te staan bij de wijzen van gemeenschap, en te zien, welk deel van ons in ieder geval het voertuig van gemeenschap is. Het eerste en meest voor de hand liggende gemeenschapsmiddel zal zijn van brein tot brein; dat beide hersenstellen op het stoffelijk gebied met elkaar verkeeren door het gewone middel van gedachte, aanwezig in het waakbewustzijn en werkend in de stoffelijke hersenen.

Het verbaasde mij onlangs de bewering te zien van den redacteur van *Truth*, als zou gedachte-overbrenging geheel en al onwetenschappelijk zijn; omdat ieder, die iets weet van de wetenschap van dezen tijd, tenminste bereid moest zijn, de mogelijkheid ervan toe te stemmen. Ik spreek nu slechts

van "mogelijkheid" ofschoon ik voor mij verder ga, en zeg, dat zij een heel eind binnen de grens valt van wetenschappelijk bewezen feiten. Ieder, die iets weet van draadlooze telegrafie, zal onmiddellijk zien, dat we hier staan tegenover juist dezelfde voorwaarden, als het denkbeeld van gedachte-overbrenging zouden rechtvaardigen; dat ge daar eene reeks trillingen hebt opgewekt, door een aldoordringende middenstof, zonder eenige noodzaak, door die middenstof gewone middelen van gemeenschap als draden enz. aan te leggen. Stellig ligt dat denkbeeld thans zoo helder en eenvoudig voor de denkvermogens van de dagblad-lezers, dat iets, wat er zeer nauw mede overeenkomstig is in beginsel, niet gezegd kan worden te liggen buiten wetenschappelijke mogelijkheid, of in eenigen zin hiermede in strijd te zijn. Want het ligt bepaald binnen de als zeker erkende feiten der wetenschap, dat gedachte-werking in de hersenen gepaard gaat met electrische of magnetische werking, en dat die magnetische stroomen toenemen met scherp denken. En dit, geheel afgezien van de latere onderzoekingen in Frankrijk met betrekking tot wat genoemd worden de "N" stralen; waaromtrent natuurlijk sommige geleerden nog in twijfel zijn. Zoodat ge staat voor het feit, dat iets van den aard van electrische werking de gedachte vergezelt, en dat we nog

steeds binnen de gewone wetenschappelijke ervaring zijn, wanneer we beweren, dat het mogelijk is voor deze trillingen, door den ether te worden overgebracht zonder draden of andere dichte verbindingen. Want het is niet noodig verder te gaan dan den ether, om de overbrenging te behandelen van gedachtestroomen, in het eene brein opgewekt en door het andere ontvangen. Ik betwijfel of het, voor het zenden van berichten van brein tot brein, volstrekt noodzakelijk is, dat bizonder werktuig voor gedachte-overbrenging te gebruiken; de pijnappel-klier, die in vele gevallen ontwikkeld wordt door bepaalde occulte werkwijzen en dan gebruikt voor het uitzenden van berichten uit de stoffelijke hersenen.

Dat, wat de wetenschap eenvoudig beschouwt als de overblijfselen van een derde of middelpuntsoog, heeft van het standpunt van den occulten onderzoeker mogelijkheden in de toekomst, zoowel als eene geschiedenis in het verleden. Het is in de pijnappel-klier hooger ontwikkeld dan op dit oogenblik, dat wij het hersenwerktuig vinden, hetwelk werkt als seingever in het brein, dat de gedachte uitzendt, en als ontvanger in het brein waaraan die gedachte wordt overgebracht. Doch afgezien daarvan; gewoon denken, als het helder, bepaald en sterk volgehouden is, zou meer dan genoeg werking veroorzaken in de gewone hersen-

cellen, om trillingen uit te zenden in de ruimte, welke ontvangen konden worden door een werktuig, dat ongeveer op dezelfde toon-hoogte gestemd was. Dit verband tusschen seingever en ontvanger is niet van belang ontbloot; want om de proefnemingen zoo gemakkelijk mogelijk te maken, is het goed, dat twee menschen de beoefening aanvangen, die in de een of andere nauwe en vriendschappelijke verhouding tot elkaar staan, zooals man en vrouw of leden derzelfde familie.

Laat ons voor het oogenblik, afgezien daarvan, nagaan langs welke andere lijnen het mogelijk is, dat gedachten zouden worden overgebracht. Het zou mogelijk zijn, die over te brengen van uit het lichaam, gelegen tusschen het verstands- en het stoffelijk lichaam, het astrale; doch opdat gedachte helder en bepaald zou worden overgebracht van het eene astraal-lichaam naar het andere, zou het noodig zijn, dat de astrale ontwikkeling was gebracht tot vrij groote hoogte. Onderstellende, dat het astraal-lichaam zich bevindt in den toestand, waarin het geschikt is, gebruikt te worden als een voertuig van bewustzijn, dan zou er geen bezwaar zijn tegen de overbrenging der gedachte.

Een trap hooger gaande, naar het verstandslichaam, vinden we daar wederom eene mogelijkheid van gedachte-overbrenging van buitengemeen werkdadigen aard, als het gedachte-lichaam vol-

doende ontwikkeld is, om op deze wijze gebruikt te worden. Zoodat er deze drie wegen zijn, waarlangs eene gedachte-boodschap kan gaan: van brein tot brein; van astraal-lichaam tot astraal-lichaam; en van verstandslichaam tot verstandslichaam; ge hebt hier verscheidenheden, die bepaalde verschijnselen in gedachte-overbrenging kunnen verklaren, — waaromtrent geene zeer bepaalde verklaring is gegeven door onze gewone zielkundigen — en die kunnen verklaren, waarom — zooals in een geval, dat ik aanstonds behandelen zal, — ge meer kunt krijgen van den persoon, die inlichting ontvangt, dan bewust was uitgezonden door den overbrenger, die werkte in het stoffelijk waak-bewustzijn.

Alvorens dat punt op te nemen, is er een ander van groot belang, dat ik zou willen aanroeren. Het is dit: dat in vele gevallen, waarin u eene gedachte wordt gezonden, ge die gedachte niet als gedachte zult terugbrengen; zij kan ook teruggebracht worden als een visioen of als eene stem. Onderstelt, ge zendt eene gedachte van zeer eenvoudigen aard aan een vriend — eene gedachte omtrent eenig voorwerp. Deze zou kunnen aankomen als een denkbeeld. Ge hebt b. v. aan een persoon gedacht, en het denkbeeld van dien persoon heeft zich vertoond in het bewustzijn van dengene, aan wien gij de gedachte gezonden hadt.

Doch het zou evenzeer mogelijk kunnen zijn, dat de persoon, inplaats van het denkbeeld te ontvangen van dengene aan wien gedacht werd, den naam van dien persoon zou hooren, of een beeld van hem zou zien; en natuurlijk rijst de vraag: "Waarom en hoe komt dat?" Het hangt af van den ontvanger, niet van den afzender, en verbindt zich onmiddellijk met zeer bekende verschijnselen, waarmede gij allen wel vertrouwd zult zijn, betreffende den overgang van een electrischen stroom.

Bijvoorbeeld, de eerste maal dat ik proefnemingen in draadlooze telegrafie zag te Calcutta door professor Bose, was het voortbrengend werktuig in eene kamer geplaatst en de toeschouwers, onder wie ook ik, begaven zich drie kamers verder. In de kamer waarin wij waren, had professor Bose een aantal toebereidselen gemaakt. Hij had eene scheikundige cel opgesteld, waarin een electrische stroom scheikundige werking zou veroorzaken; hij had een draad opgesteld, waarin een electrische stroom het uitstralen van licht zou doen plaats hebben; hij had een pistool opgesteld, dat zou worden afgeschoten door het doorgaan van den electrischen stroom; en ook had hij een inrichting gemaakt, waardoor een zwaar gewicht zou worden ten val gebracht als de stroom doorging. Professor Bose bracht zijn stroom voort, en al deze trillingen moeten de

kamer, waarin wij waren, zijn komen binnengolven; want plotseling had de scheikundige werking plaats; het licht straalde; het pistool ging af; en het gewicht viel op den grond — al deze dingen geschiedden, elk overeenkomstig het bizonder toebereidsel, dat gemaakt was, om op verschillende wijzen dezelfde electrische trillingen te ontvangen en te doen uitwerken, en in dit geval was elk der gevolgen bepaald door den aard van het toestel, door den electrischen stroom getroffen.

Voert dit door tot de gevallen van gedachte-overbrenging, en ge zult nauwkeurig zien, hoe het werkt. De persoon, die het gemakkelijkst indrukken ontvangt langs het oor, zou waarschijnlijk den naam hooren van den persoon, aan wien gedacht werd; een artiest, of iemand die gewoon was zich voorstellingen te maken, zou waarschijnlijk het gelaat van den persoon zien. Ieder zou terugwerken op zijn eigen bizondere wijze. Ge hebt eenvoudig de gedachte-trilling uitgezonden, en de persoon vangt de gedachte op, overeenkomstig zijn meest gevoeligen toestel. En dit is wederom iets, dat zich aansluit bij de kennis van uw eigen zenuwstelsel; want ge weet zeer goed, dat de zenuwen van gewaarwording, indien gedrukt of beleedigd, aan die beleediging beantwoorden door hun eigen bizondere gewaarwordings-eigenaardigheid. Indien ge uwen oogbal drukt,

dan wordt die drukking op het netvlies ontvangen als licht, ofschoon de drukking van uw vinger geen licht-voortbrenger was in de gewone beteekenis des woords. Elke zenuw geeft antwoord overeenkomstig haar eigen wijze; de gezichtszenuw zal u licht geven; de gehoorzenuw geeft u geluid. Het "geestelijk geluid" waarnaar de Hâtha Yogi meent te luisteren, is hiervan een voorbeeld. Hij haalt zijn adem in op eene bizondere wijze en de uitwerking van het op die wijze ademhalen en inhouden is, eene zekere drukking te veroorzaken op de gehoorzenuw, en deze drukking vertoont zich als geluid. Ieder, die geneigd is te trachten naar de ontwikkeling van welke ook der vermogens, in verband met het astraal- of mentaal gebied, zou goed doen, alvorens hij begint dat te beproeven, zich vertrouwd te maken met de gewone feiten der lichaamskunde, als hij voortdurende verwarring wil vermijden tusschen verschijnselen, behoorende tot het lichaam, en die van de hoogere gebieden.

Wanneer ge dan deze mogelijkheden begrijpt, kunt ge veiliger voortgaan te beproeven de ongewone gebeurtenissen te begrijpen. En laat mij thans een bizonder geval van gedachte-overbrenging nemen, hetwelk ik gekozen heb wegens zijn eigenaardigheid. Ik heb u tot nu toe in deze voordrachten niet lastig gevallen met een aantal ge-

vallen, omdat ik dacht, dat ge die altoos voor uzelven kunt vinden; doch dit bizonder geval wil ik aan den heer Myers ontleenen, omdat het zulke bevredigende uitkomsten geeft, zoowel voor hetgeen verwacht zou kunnen worden door den gewonen studeerende, maar meer nog door hetgeen niet zou worden verwacht, en op het eerste gezicht geheel onredelijk schijnt. Het is eene reeks proefnemingen, gevoerd door een geneesheer te San Francisco en zijne vrouw. De dokter is klaarblijkelijk een Theosoof, zijne vrouw sceptisch. Dit is een voordeel, omdat gevolgen, verkregen van iemand, die twijfelt, veel meer bevredigend zijn, dan gevolgen, verkregen van iemand, die gelooft; daar zij alle gedachten uitsluiten, dat de geloover zich zelf hypnotiseerde. Deze heer en zijn echtgenoote waren ongeveer honderd mijlen van elkaar verwijderd, en het eerste bericht door de vrouw verzonden, was zeer eenvoudig en duidelijk. Zij dacht het in haar waak-bewustzijn. Men zou kunnen verwachten, dat de ontvanger nauwkeurig de gezonden woorden zou ontvangen, maar neen:

12 Mei, Afzender Mevr. S.	12 Mei Ontvangen:
Veilig aangekomen. Aangename uitstapjes. B. maakt het vrij goed.	Had een goeden overtocht. B. sliep goed. Het huis is vierkant gebouwd

— Wij hebben een aardig verblijf in een antiek huis.

en eenvoudig; de ingang omringd door boomen, en niet aan den weg gelegen; kamers zeer zonnig, [alles nauwkeurig. Wat volgt, werd blijkbaar helderziend waargenomen. — Red.] De huisjuffrouw draagt een zonnehoed met een lijfje van hetzelfde. Een kleine jongen van drie jaar. [De knaap werd verwacht, doch kwam eerst den volgenden dag. Beschrijving juist.] Brand in het noord-oosten. [Brand had plaats den volgenden nacht.]

13 Mei, Afzender Dr. S.

Thérèse B. en hare moeder waren gisteren hier; ook Clara en Emma. Zaken vrij stil. — W's huis brandde gisteren af.

13 Mei Ontvangen:

Ik denk, dat Therèse B. daar was of komt. — Iets over zaken, dat ik niet kan uitmaken; ik denk dat het slecht is.

Ge hebt hier vele bijkomstige bizonderheden,

die niet voorkomen in het bericht, zooals dat werd afgezonden. Waarom werden die ontvangen? Indien ge toepast hetgeen ik u zeide omtrent de drie wegen, zult ge gemakkelijk inzien, dat de bijkomstige bizonderheden niet gezonden werden door het hersenbewustzijn, doch liepen langs de andere wegen, want die feiten waren volkomen nauwkeurig. De huisjuffrouw was zooals beschreven en was gezien door de afzendster van het bericht; zoodat de overgebrachte feiten in haar bewustzijn waren, ofschoon niet opzettelijk gezonden langs de hersenen. Deze eigenaardigheden loopen door het geheel dier talrijke proefnemingen. Ge vindt aanhoudend, dat meer ontvangen wordt dan verzonden was, doch in sommige gevallen minder. B. v.: "Thérèse B. en hare moeder waren gisteren hier". Het zou schijnen als kwamen de berichten door de vrouw verzonden, beter over, of werden die beter opgevangen, dan die, afgezonden door den man; hetzij omdat zij beslister dacht, of omdat de man ontvankelijker was. Al wat ontvangen werd, was: "Ik denk dat Thérèse B. daar was of komen zal, en iets dat ik niet kan uitmaken over zaken, en ik denk dat het slecht is."

Ik zou denken, dat een groot deel van bovenstaande mededeeling werd ontvangen door middel van het astraal-lichaam, veeleer dan door het stoffelijk brein. Het mist de scherpte en helder-

heid van de boodschap, die van brein tot brein gaat. Het is meer een indruk, dan een bericht.

Den volgenden dag is er een negatief resultaat. Aan de eene zijde werd niets gezonden, en aan de andere: "Verzuimde den afgesproken tijd." En het is zeer merkwaardig, dat in gevallen waar eene mislukking is, *beiden* vergeetachtig schijnen geweest te zijn.

Dan komt iets, dat geheel onredelijk schijnt. "B. schijnt volstrekt niet goed te zijn. Ging geneesmiddelen halen." Wat ontvangen werd was dit: "Zie een aantal wijnvaten en bemande flesschen. Iets over gordijnen". Dat schijnt geen zeer geslaagd bericht. Maar dringt iets dieper door, en wat vinden we? Mevr. S. had een grooten wijnkelder bezocht, en ook de gordijnen in hare kamer hadden haar zeer geërgerd, maar ofschoon zij niets zeide, was de gemaakte indruk uitgegaan, zonder dat haar brein aandeel had in de overbrenging. De ergernis omtrent de gordijnen is een buitengemeen belangwekkend en beteekenend feit; de astrale trilling van ergernis, gaande langs haar astraal pad, was sterk genoeg, om het door de stoffelijke hersenen gezonden bericht te overstemmen, en zich als het eigenlijk bericht op te dringen aan het denkvermogen van den ontvanger.

Wij komen straks aan een ander geval, dat

zeer belangwekkend is, omdat de ontvanger nauwkeuriger is dan de afzendster:

20 Mei. Afzender mevr. S. Mijne kleeren en schoenen zijn geheel gescheurd. Ik heb boomgift op mijn armen. Hoop dat het niet erg zal zijn.

20 Mei. Ontvangen. Ge gingt uit rijden. Ik zie u met een schoen in de hand. Ge hebt boomgift op den rechterarm. B. is beter. Ge verlangt, dat ik u den *Bùlletin and Chronicle* zal zenden. [Mevr. S. ging uitrijden naar eene zwavelbron. Het boomgift was slechts op den rechterarm. B. was drie pond zwaarder. Zij verlangde alleen het bijvoegsel van den *Bulletin.*]

Dan blijkt, bij vergelijking van aanteekeningen, dat het vergift slechts op één arm was, en niet op beide armen, zooals de afzendster had beweerd, en dat de ontvanger een beeld zag van den rechterarm en de kwetsuur welke die arm had ondergaan. Nu zijn die gevallen ongeveer een zóó bepaald en duidelijk bewijs van gedachteoverbrenging, als ge slechts kunt wenschen. Ge hebt het zeer nauwkeurig zenden en ontvangen; de

bijvoeging in vele gevallen van meer dan bedoeld was verzonden te worden; doch in elk geval was de bijkomstige zaak aanwezig in het bewustzijn van den zender. En vervolgens hebt ge het meest merkwaardig geval van alle, waar de zender een bericht zendt van kwetsuur aan beide armen, en de ontvanger het denkbeeld ontvangt, dat slechts één arm gekwetst is, en dat wel juist die, waarop de kwetsuur werkelijk was gekomen. Het geval is mij op één punt duister. Ik zie niet in, waarom de bewering van de dubbele verwonding gezonden werd in het gewone waakbewustzijn. Eene mogelijke verklaring zou zijn, dat de afzendster geschrokken en een weinig hysterisch was, en de beperking der kwetsuur niet zag. Doch ik zou dat liever voor het oogenblik terzijde laten, als een geval, waarin de *modus operandi* niet geheel duidelijk is. Dit is slechts één geval uit honderden. Indien ge soms in deze lijn van onderzoek belangstelt, zou het beter voor u zijn, uw eigen proefnemingen te doen, liever dan te vertrouwen op de verhalen der proefnemingen van iemand anders. Doch er is een waarschuwend woord, en dat is, dat ge niet te streng moet zijn in het vaststellen der wetten, of der voorwaarden, waaronder ge verlangt dat uwe verschijnselen zullen plaats vinden. Ik weet dat de gewone mensch van wetenschappelijken aanleg onmiddellijk zeggen

zal: "Ge opent de deur voor allerlei bedrog. Wij moeten strenge proef-voorwaarden vaststellen." Ja, als ge het geheel kent van de wetten die daarbij werken, dan moogt ge dat doen; doch zoolang gij de voorwaarden *niet kent*, is het volslagen dwaasheid, voorwaarden vast te stellen uit uw onwetendheid, en dan te klagen, dat de verschijnselen niet plaats hebben onder "proefvoorwaarden". Laat ik een voorbeeld nemen, dat u zal toonen hoe dwaas dit uitloopt.

Men zegt, dat een fotograaf naar midden-China ging, voordat de fotografie daar bekend was, en aanbood afbeeldingen te maken door zonlicht. Iedereen lachte hem uit; want hoe zou de zon beelden kunnen maken? Het was duidelijk, dat hij gek was. Doch verder onderzoek in zijne wijze van werken toonde aan, dat hij minder een gek was, dan een bedrieger. Zijne geheele wijze van werken was eene poging om de menschen te bedriegen. Het eerste wat hij deed, voor zijn beeldenmakerij, was een zwarten doek over de doos te leggen; en het was duidelijk, dat hij gemakkelijk elk aantal gereed gemaakte afbeeldingen onder dien doek kon binnenbrengen. Het feit, dat hij er op stond, dien over de camera te leggen, toonde aan, dat hij wenschte te bedriegen. Hij stond er voorts op, eene gesloten doos in te brengen, welke niemand mocht openen om te zien, of er ook

afbeeldingen in verborgen waren. Hij wilde niemand in die doos laten kijken, om te bewijzen, dat daar geen afbeeldingen waren, en hij stond er op, de doos in de camera te brengen onder den zwarten doek. Natuurlijk kunt ge onmiddellijk zien, dat hij geen afbeeldingen kan maken, tenzij hij die te voren in zijn kleine gesloten doos heeft gedaan, en die onder een doek in de camera schuift als niemand mag kijken. Klaarblijkelijk is hij een bedrieger. En dan, als hij beweert, zijne platen verkregen te hebben, wat doet hij dan? Opent hij de doos en toont ze? Neen! Hij wikkelt zijn kleine doos in dèn zwarten doek en brengt die weg naar eene kamer, waarin geen zonlicht mag binnenkomen, ofschoon hij beweert, afbeeldingen te maken door den zon. Alsof het zonlicht, dat gezegd wordt de beelden te maken, niet behoorde binnengelaten te worden, waar zij zijn! Derhalve stelden zij, om te bewijzen, dat hij in staat was een afbeelding te nemen door zonlicht, als proefvoorwaarden vast: dat hij het zou doen in eene geopende doos, en dat ieder, die zulks verlangde, zijne platen zou onderzoeken, om te toonen, dat er geen afbeeldingen verborgen waren. Ook moest hij niet in eene donkere kamer gaan en praten van "ontwikkeling." Zij waren veel te wakkere lieden om op die brutale manier bedrogen te worden, en hij was een ellendige bedrieger. Zoo

was het besluit; maar natuurlijk kregen zij onder deze "proef-voorwaarden" geen afbeeldingen.

Dat is juist wat de menschen doen, als zij deze soort van verschijnselen onderzoeken. Zij zeggen, dat bepaalde voorwaarden moeten worden vastgesteld. Te vergeefs beweert de ongelukkige, die weet, dat de zaak waar is: dat die voorwaarden het gebeuren der zaak onmogelijk maken. Als ge geheel onwetend zijt, moet ge uwe proefnemingen doen onder elke mogelijke voorwaarde; en geleidelijk, als ge naar willekeur uwe resultaten verkrijgt, kunt ge bij beetjes uwe voorwaarden wijzigen en het punt aanteekenen, waarop de gevolgen verdwijnen. Dan zult ge kans hebben, op het spoor te zijn van behoorlijke kennis, Want de natuur past hare voorwaarden niet aan de theorieën, hetzij van geleerden, hetzij van "Psychical Researchers". [1]) Zij brengt de gebeurtenissen te weeg op hare wijze, en zij, die deze willen ontdekken, moeten die nemen zooals de natuur hen geeft, en niet overeenkomstig de voorwaarden, welke zij achten als passende voor het plaats hebben. "De natuur wordt overwonnen door gehoorzaamheid", is de groote regel van den wetenschappelijken onderzoeker. Zij wordt niet overwonnen door bevel. De gewone wetenschap

---

[1]) Zielkundige onderzoekers. — Het doelt hier natuurlijk meer in 't bizonder op de bekende S. P. R., de *Society for Psychical Research.*

is zoo ver gegaan, dat vele ontdekkingen kunnen gedaan worden langs de lijnen van vroegere onderzoekingen, en de geleerden vergeten, hoeveel voorafgaand onderzoek ligt achter de lijnen van onderzoek, welke zij thans volgen. Het is nu voor den scheikundige gemakkelijk, zekere bepaalde lijnen te volgen, doch de vroegere scheikundige ontdekkingen werden niet op die wijze gedaan. Roger Bacon nam proeven op allerlei wijzen, zooals ge kunt vinden. Hij bracht verschillende stoffen bij elkaar en nam waar, wat er gebeurde — geen zeer geriefelijke manier om den grondslag te leggen der nieuwere scheikunde; want hij liet ons als gevolg opgeteekend: "Ik werd verschillende malen tegen den grond mijner cel geslingerd." "Ik verloor een vinger," enz. Die vroege scheikundigen verminkten zich bij het zoeken der voorwaarden van de werkingen der natuur. Zij beproefden eenvoudig tastenderwijs. Soms nam iets een vinger weg; soms werden zij bewusteloos neergeworpen; doch daarna waren zij in staat, geleidelijk de voorwaarden van het gebeuren uit te werken. Indien zij gewacht hadden met het nemen hunner proeven, totdat zij de voorwaarden wisten, zou de wetenschap der scheikunde niet in haar huidigen toestand zijn.

Met betrekking nu tot de gebeurlijkheden der zielkunde zijt ge vrijwel in den toestand van Roger

Bacon. Ge moet proefnemen en de gevolgen uwer proefnemingen onder 't oog zien; en als ge niet bereid zijt, die onder 't oog te zien, blijft er dan af, daar niemand verplicht is, natuurwetten te ontdekken. Ge kunt in volkomen veiligheid studeeren in het rijk der ontdekte wetten. Doch als ge wilt ontdekken, dan moet ge uwen moed in beide handen nemen en stoutmoedig voortgaan met proefnemen, en zien wat er gebeurt. Na eenigen tijd zult ge in staat zijn, de onnoodige gebeurtenissen uit te schakelen.

Zóó nam Sir William Crookes zijne proeven en bereikte daarbij zeer merkwaardige gevolgen; terwijl iedereen in zijn omgeving zei, dat het feit, dat verstoffelijking slechts kon plaats hebben in het duister, een duidelijk bewijs leverde, dat de verstoffelijking bedrog was; aanvaardde hij, de ware man der wetenschap, tijdelijk de gedane bewering, en zette zich ertoe, eene soort lamp uit te vinden, welker licht-trillingen niet van dien aard waren, dat zij de verstoffelijking uit elkaar deden vallen. En toen ontdekte hij, dat hij door middel van dit bizonder licht, hetwelk hij uitvond, in staat was, zich bij te lichten en de verstoffelijking te onderzoeken, alsook tegelijkertijd den vorm van het medium. Doch hij deed dat, let wèl, niet door te zeggen: dat verstoffelijkingen moesten plaats grijpen in daglicht; doch door kalm het

feit aan te nemen, dat zij zulks niet deden, en verder te beproeven, de minst vernielende soort licht te vinden. Dat is de weg van den waren man der wetenschap, die niet de wet voorschrijft om te beginnen, doch het feit waarneemt, en dan tracht middelen te vinden, waardoor de waarneming nauwkeuriger gemaakt en daardoor meer bevredigend wordt.

Neemt dan deze aanwijzigingen als een leiddraad voor uw eigen onderzoekingen; en voor zoover gedachte-overbrenging betreft, is er niet het minste gevaar bij de proefnemingen. De eenige zaak, welke ge moet onthouden is: doe niet altoos dezelfde zaak — tenminste, indien gij de ontvanger der berichten zijt; omdat ge, teneinde het bericht te ontvangen, uzelf buitengemeen lijdelijk moet maken. Lijdelijkheid van de zijde des ontvangers is even noodzakelijk als stelligheid van de zijde des afzenders, zoodat het niet verstandig is, steeds de rol van ontvanger te spelen. Het is niet goed, in eene gemengde wereld al te ontvankelijk te zijn voor alles wat men ontmoet; en als ge te veel ontvangen toepast, zonder uitzenden, zult ge buitengewoon ontvankelijk worden voor elke trilling om u heen, en zult ge berichten ontvangen, welke ge volstrekt niet wenscht. Ge moet u wachten voor over-ontvankelijkheid. In alle opzichten is dit een gevaar voor de menschen,

vooral als zij leven te midden der toestanden eener moderne beschaving. Want denkt er om, dat al wat wij "de openbare meening" noemen, grootendeels gedachte-overbrenging is. De meeningen, welke ge vormt, zijn meer die van anderen, dan dat het de uwe zijn. Ge vangt die op van sterkere denkers in iedere afdeeling des levens. Als ge in zekere richting denkt, dan komt dat, omdat de heer Balfour of de heer Chamberlain in die richting denken. Zij zenden krachtige gedachtestroomen uit, welke door het eene brein voor, het andere na worden opgevangen. Elk brein voegt een weinig kracht toe aan den gedachtestroom, en zoo nemen die stroomen in kracht toe; ge moet daar niet te gevoelig voor zijn. De mensch, die zijn eigen meeningen zou willen vormen, moet als het ware den sleutel in handen houden van zijn eigen brein, de gedachten uitkiezend, die hij wil binnenlaten en buitensluitend, die, welke hij er uit wenscht te houden. Indien gij eene vraag wilt begrijpen, opent dan uw denkvermogen voor alle de meest tegenstrijdige meeningen, laat die alle in het denkvermogen binnenstroomen, en beoordeelt dan voor uzelf de waarde; maar laat u niet meevoeren op den gedachte-stroom en voortdurend uw geliefden staatsman of uw geliefd dagblad napraten. Die soort openbare meening is van weinig waarde in een

volk; en als dit volk waarlijk groot zal zijn, dan behoort de gedachte-dampkring gevuld te zijn met krachtige, onafhankelijke, en zorgvuldig gevormde gedachten, en niet te zijn de bloote dampkring van echo's, die hij nu is, want echo's klinken het best in een ledigen kelder en gedachten worden zeer dikwijls het best weerkaatst door een ledig brein.

Vergeet echter niet, dat behalve voor deze gedachte-stroomen op het stoffelijk gebied, ge ook goed zult doen, u open te stellen voor de stroomen, die komen van de hoogere gebieden. Vergeet niet, dat door de oefening der overpeinzing, die ik zoo dikwijls heb aanbevolen: het afzonderen van een weinig tijd elken ochtend, voordat het brein werkzaam is en de gedachten bezig, voor het rustig overdenken eener edele gedachte, en dan het openstellen van uw brein en uwe hoogere lichamen voor de gedachte-trillingen van boven, zoodat ge kennis moogt verkrijgen, welke ge anders niet zoudt kunnen winnen; dat ge daardoor kunt opstijgen tot ideeën-werelden, die ge anders niet zoudt kunnen binnendringen. Want eene zaak, die wellicht onzen vooruitgang, meer dan eenig andere, tegenhoudt, is: dat wij onze eigen inwezenlijke grootheid niet beseffen. Indien ge slechts aan u zelven zoudt willen denken als meer buiten deze wereld, dan daarin levend; indien ge wildet trachten te beseffen, wat ik weet reeds meermalen vroeger gezegd

te hebben: dat uw geboorteplaats is het verstandsgebied en niet het stoffelijke, dat uw geboortedampkring is de dampkring der ideeën en niet die der stoffelijke verschijnselen; indien ge zoudt beseffen, dat ge door geboorterecht behoort tot die hoogere werelden, en dat al wat noodig is, is: tijd en gedachte te geven om daarmee in gemeenschap te komen; hoeveel schitterender zouden uwe levens worden, hoeveel sneller uw ontwikkeling. Het is niet als hadt ge een middel tot gemeenschap te scheppen, dat ge nog niet bezit; alles wat ge te doen hebt, is, den toestel in krachtdadige werking te brengen, die reeds is opgebouwd in de tallooze vleeschwordingen die achter u liggen, en slechts de noodige aanraking wacht die hem in beweging zullen zetten. Uw verstandslichaam is op het huidig standpunt der menschontwikkeling geen bloot wolkig ding; het is bepaald en bewerktuigd, al zal ook zijne bewerktuiging veel verder gaan, dan zij reeds gegaan is. Uw astraal-lichaam — in de meesten uwer, die tamelijk beschaafd zijn, die redelijk zijn en bedachtzaam, — is eene bewerktuiging, welke gereed is te werken tot zeer belangrijke hoogte, als ge er slechts eene gelegenheid voor wilt maken. Doch als ge steeds naar omlaag stormt in het stoffelijk voertuig, als ge u gewent, slechts te werken door het brein, hoe is het u dan mogelijk die fijnere werkingen

der hoogere voertuigen te kennen, die boodschappen welke van boven komen, en die uw waakbewustzijn zoo onuitsprekelijk zouden kunnen verlichten? Boeken geven ons zeer zeker een weg om kennis te verkrijgen; maar grooter dan eenig boek, zekerder dan eenig bedrukt blad papier, meer verlichtend dan eenige leeraar, die onderricht met de lippen en de stem, zijn die boodschappen, welke tot u kunnen komen uit de hoogere werelden, waarin ge steeds leeft, al is uw aandacht daarop niet gericht. Al wat ik u zeg is: dat ge uw aandacht in die richting moet wenden; dat uit de begeerige aanspraken van de wereld van heden ge moet nemen, zij het ook slechts een kort kwartiertje, om uw aandacht te richten op de hoogere werelden, waartoe ge zooveel daadwerkelijker behoort. Doet het, en ge zult bevinden, dat die trillingen zich geleidelijk langzamerhand in het bewustzijn zullen doen gelden. In 't eerst moge het een vage verlichting zijn, een inzicht in de beteekenis van geliefde boeken, hetwelk ge nimmer te voren genoot; een vatten der denkbeelden van uwen schrijver, alles te boven gaande, wat ge in uw gewone studie gevonden hadt; en dan zult ge weten, dat gedachte-overbrenging geschiedt van de hoogere verstands-werelden omlaag naar de stoffelijke hersenen, en dat ge in aanraking komt met het denkvermogen en niet slechts met het hersenbe-

wustzijn van anderen. Doch indien ge in deze wereld geene kennis kunt verkrijgen, zelfs niet door het brein, zonder uw aandacht te vestigen op de dingen, die ge bestudeert; hoe zou het dan kunnen, dat ge, beproevende de kennis der hoogere werelden te begrijpen, die zoudt verkrijgen zonder uw aandacht er op te richten, en dat die ijle trillingen zich zullen doen gelden in uw brein, indien ge zelfs niet voor eenige weinige minuten dat brein wilt vrijmaken voor hun ontvangst?

VOORDRACHT VI.

WIJZEN VAN ONTVOUWING.

Ik stel mij voor, hedenavond iets te zeggen over de wijzen van ontvouwing, daarmede bedoelende: de wijze, waarop de menschen zich kunnen ontwikkelen, wat den innerlijken mensch betreft, en aldus geleidelijk zekerheid en kennis verkrijgen, waar zij thans verbaasd staan en verward. Want deze Nieuwere Zielkunde, waarover wij gehandeld hebben, zal nimmer grondig begrepen worden, totdat de menschen kunnen "zien" en naspeuren datgene, wat aanleiding geeft tot die vele verschijnselen, die worden samengebracht onder den titel van te komen uit "het onbewuste", zonder eenigerlei verklaring.

In den loop dezer voordrachten heb ik beproefd, de verschillende bronnen te toonen, waaruit deze verschijnselen voortkomen, zoodat ge in staat zult zijn, die, als 't ware, theoretisch te rangschikken — te zeggen, wanneer ge over het een of ander verschijnsel leest: "Dat behoort tot dit of dat deel van den aard der dingen; dit tot een ander deel", enz. Doch het is veel meer bevredigend, als ge inplaats van eenvoudig de theorie te nemen om mede te werken en die toe te passen, in

staat zijt, door uw eigen waarnemend vermogen, wanneer eenig nieuw geval zich voordoet, te beslissen, wat zijn werkelijke bron is. Daarom schijnt het mij nuttig, u zekere lijnen van mogelijke ontwikkeling voor te leggen, en des te nuttiger wellicht, omdat enkele van deze lijnen ongewenscht en gevaarlijk zijn, terwijl andere, indien ook al niet volkomen geslaagd, tenminste nuttig zijn geweest voor degenen, die ze in toepassing brachten, ter versnelling van hun ontwikkeling, ook al hebben zij in de huidige incarnatie geen tijd gehad om het werk te voltooien.

Wij moeten eerst beschouwen, wat het is, dat ontwikkeld moet worden; omdat de werkwijze zal afhangen van het deel van den aard, waarin ontwikkeling wordt gezocht. En we zien, dat de ontwikkeling van den mensch onvermijdelijk langs twee hoofdlijnen zal loopen: ten eerste de zijde van het bewustzijn, ten andere die der voertuigen. Het bewustzijn zelf zal grootelijks ontvouwd worden, en een dieper, duidelijker inzicht toonen, een voller en vaster greep. Zoodat we ons zullen moeten bezighouden met wijzen van ontwikkeling als toegepast op het bewustzijn. En dat is in den meest letterlijken zin van het woord eene vraag van ontvouwing; omdat het bewustzijn alle deze mogelijkheden in zich bevat, en het slechts eene vraag is van het naar de oppervlakte brengen van deze, evenals eene knop zich kan ontvouwen tot

de volmaakte bloem. Doch het is niet slechts eene vraag van de ontwikkeling van bewustzijn, waarmede wij ons bezig houden; omdat, als het bewustzijn zich ontvouwt op het eene gebied na het andere, daaruit nog niet volgt, dat het bewustzijn in staat zal zijn, vanaf de hoogere gebieden onmiddellijk het stoffelijk brein aan te doen, zoodat het gevolgen te weeg brengt in wat wij noemen: het waakbewustzijn. Want het is zeer goed mogelijk, dat iemand zóó ontwikkeld is, dat zoowel het bewustzijn als de hoogere lichamen werkzaam zijn op hun eigen gebieden; en dat toch de kennis, daar verworven, niet kan worden neergebracht in het stoffelijk brein en "herinnerd." Doch wanneer het bewustzijn zóó ontwikkeld is, dat het in staat is te werken, dan komt de vraag ter sprake betreffende de voertuigen, waarin het zal werken, de verschillende lichamen, welke het gebruikt; en wij hebben met slechts drie daarvan te maken, want als drie hunner daadwerkelijk gereed zijn tot werken, dan behoeft de bezitter geen verder stoffelijk onderricht, om iets te leeren van de waarde of toepassing van ontvouwing. Als een mensch het beheer heeft over zijn stoffelijk, astraal en verstandslichaam, dan kan hij voor zich zelf de kennis verwerven, die komt uit hetgeen de zielkundigen noemen: het "onbewuste", en van den hoogeren en waardevollen kant daarvan, het

boven-bewuste. Doch het is zeldzaam, dat op het tegenwoordig standpunt der ontwikkeling, inlichting komt uit het bewustzijn boven het verstandslichaam. Natuurlijk geschiedt het in het geval van 't genie; want er zijn vele gevallen van genie, waarin de verlichting komt van het oorzakelijk lichaam, de blijvende schatkamer, waarin alle herinneringen zijn bewaard. Het kan ook plaats hebben in het geval van hen, die door geleidelijke ontwikkeling en bepaalde toepassing hun uitwendige voertuigen hebben vervolmaakt, zoodat zij in staat zijn, in het oorzakelijk lichaam te werken. Meestal echter, en voor ons doel geheel en al, zijn de drie lagere lichamen die, waarmede wij te maken hebben; en wij wenschen te weten: hoe ons bewustzijn te ontvouwen; hoe ons stoffelijk lichaam te verbeteren; hoe het astraallichaam geschikt te maken tot werken; en hoe hetzelfde te doen voor het verstandslichaam; zoodat aan de zijde van het bewustzijn de vermogens ontvouwd mogen worden, en aan de zijde der vormen de werktuigen, door welke die vermogens zich uitdrukken.

Volgens sommige wijzen van ontwikkeling nu wordt alle kracht gericht op de voertuigen, terwijl de ontvouwing van het bewustzijn veronachtzaamd wordt; en waar zulks het geval is, zijn de gevolgen bizonder onbevredigend, omdat de persoon ontwikkeld kan zijn, wat de psychische zintuigen betreft,

en deze toch daadwerkelijk nutteloos blijven; omdat, ofschoon zij ontwikkeld zijn als werktuigen, het bewustzijn niet gereed is, er door te werken. Het is een kunstmatig dwingen. In plaats dat het bewustzijn de ontwikkeling veroorzaakt en bestiert, is het mogelijk, tot op zekere hoogte de ontwikkeling der werktuigen te dwingen, en die, als het ware, de ontwikkeling van het bewustzijn vooruit te doen loopen; zoodat dan de menschen vele dingen zullen zien en hooren, die zij hoegenaamd niet begrijpen. En dat is zeer dikwijls het geval, als menschen geboren "psychisch" zijn — menschen, die deze eigenschappen in voorgaande levens ontwikkeld hebben. In 't algemeen hebben menschen, als zij geboren worden met deze krachten der ziel, zonder zeer hoog ontwikkeld te zijn, zich in vorige levens gewijd aan de werkwijzen, die op de lichamen werken, en het bewustzijn veronachtzamen; het gevolg is: belangrijke ontwikkeling der ziel, doch daar het onontwikkeld bewustzijn niet in staat is, deze vermogens verstandelijk te gebruiken, zijn zij van betrekkelijk weinig waarde, en meer een last dan een schat voor hun bezitter. Zulke menschen zijn volstrekt niet te benijden; en als zij zich in het bezit vinden van krachten, die zij niet weten te gebruiken, en die hen licht verwarren en verdrieten, daar zij eene menigte verschijnselen in hun leven brengen, die zij niet

begrijpen noch kunnen besturen; dan is al wat zulke menschen wijselijk kunnen doen: zich toe te leggen op de besliste ontwikkeling van de zijde van het bewustzijn, en zoo in dit leven goed te maken, wat zij in een vorig leven verzuimden te doen.

Ik denk, dat wij het gemakkelijkst de wijzen van ontvouwing zullen volgen, indien ik kortelijk voorhoud: in de eerste plaats de theorie, zooals die gehouden wordt vooral in Indië, waar deze dingen duizende jaren bestudeerd zijn; en ten tweede, de werkwijzen, die wij heden onder ons vinden aanbevolen; wij kunnen dan zien, tot welke dier twee groote afdeelingen van ontvouwing de onder ons gebruikelijke wijzen van werken behooren. Het is altoos wenschelijk, eene volledige theorie te hebben, omdat ge dan, als ge iets nieuws ontmoet, een vakje hebt om het in te plaatsen; en daar op 't oogenblik geene zoodanige theorie in het Westen bestaat, moeten wij daarom naar het Oosten gaan, en dan nagaan, hoe zij slaat op dingen, die bij ons plaats vinden.

In de gewone zielkundige wetenschap van Indië — eene zielkunde, die vele duizende jaren telt, — zijn er twee groote vormen van Yoga: de Hâtha Yoga en de Râja Yoga; en onder deze twee afdeelingen valt natuurlijk en onvermijdelijk alle ontwikkeling. De theorie van Hâtha Yoga is deze: dat 't over het algemeen het gemakkelijkst is, te

beginnen met het stoffelijk lichaam, omdat ge dan te doen hebt met eene zaak, waarvan ge tenminste iets afweet. Dat ge, beginnende met uw stoffelijk lichaam, dit tot nagenoeg ongeloofelijke hoogte onder beheer kunt brengen; dat het mogelijk is, omdat het stoffelijk lichaam in zijne verschillende deelen overeenkomt met de organen der hoogere lichamen, deze werktuigen der hoogere lichamen te bereiken, door die in de lagere te prikkelen; zoodat ge, beginnend met het stoffelijk oog, naar boven gaande, geleidelijk de overeenkomstige organen in het astraallichaam zoudt ontwikkelen, en dus helderziendheid doen ontstaan; dat ge, beginnende met het stoffelijk oor, door dat te prikkelen, een overeenkomstigen groei in het astraallichaam kunt teweegbrengen, en zoo dingen hooren op het astraal gebied. Die theorie van overeenkomstigheid is volkomen waar. Onze zintuigen bevinden zich niet werkelijk in het stoffelijk lichaam, maar in het astrale, en de middelpunten dier zintuigen zijn in het astraal-lichaam. Alle gezicht op het stoffelijk gebied gaat, alvorens het eenige kennis overbrengt aan den innerlijken mensch, den waarnemer, van het netvlies achteruit naar de gezichtsmiddelpunten in de hersenen, en van deze in het astraallichaam naar de overeenkomstige zintuigen, die inderdaad de middelpunten der zintuigen zijn. Het brein is slechts als een

telegraafdraad, waarlangs het bericht gaat; ge ziet door de prikkeling van deze astrale middelpunten. Dat is de eerste zaak, die in 't oog moet worden gehouden. Doch Hâtha Yoga omvat veel meer dan de prikkeling der zintuigen. Het omvat een volledig beheer over elk deel van het stoffelijk lichaam, zoodat alle spieren, willekeurige en onwillekeurige, alle gebracht worden onder beheer van den wil. De Hâtha Yogi ondergaat een aantal verloopen, waarvan vele buitengewoon lastig en zelfs pijnlijk zijn, ten einde elk deel van zijn stoffelijk lichaam onder beheer van den wil te brengen; en daar hij de overeenkomstigheid in het astraallichaam heeft geleerd, werkt hij van het een naar het ander op de wijze, die ik beschreef omtrent zien en hooren.

Er is in Indië een belangrijk aantal van deze Hâtha Yogîs, die bereid zijn, hunne krachten te vertoonen. Zij kunnen enkele zeer buitengewone dingen doen. Zij kunnen het kloppen van hun hart doen ophouden of de werking der longen, en vele andere soortgelijke dingen. En het is tamelijk verbazingwekkend, zoolang ge niet weet, hoe het gedaan wordt. Maar als ge dit alles gedaan hebt, rijst de vraag: "Waartoe dient het?" Is het de moeite waard, door deze lange oefening te gaan, teneinde dingen te doen, welke ge ten slotte niet verlangt te doen? De eenige zaak, waarin ge zoudt kunnen zeggen dat eenig nut ligt, is het zien,

hooren en voelen op het astraal gebied; en dat bereiken zij slechts tot op zeer beperkte hoogte; en nadat de nieuwigheid daarvan voorbij is, verlangt de mensch onvermijdelijk verder te gaan, en te vragen, wat het beduidt. In vele gevallen zijn zij niet in staat, de middelpunten in het astraallichaam en het werktuig der stoffelijke zinnen in verband te brengen; zoodat zij slechts in weinige gevallen er in slagen, te zien of te hooren voor zoover hunne hersenkennis betreft. Zij gaan in trance, en als ze er uitkomen, zijn zij even wijs, als toen zij er ingingen. Bijna alle Hâtha Yogîs kunnen in trance gaan; doch als zij dat gedaan hebben, wat gebeurt er dan? Eenvoudig dit: dat de stoffelijke en astrale lichamen gescheiden worden. In sommige gevallen is het astraallichaam aan het werk, zoodat voor zoover dat betreft, de mensch ervaringen heeft, al kunnen deze niet overgebracht worden naar het hersenbewustzijn; toch is het feit, dat het in staat is te werken, een voordeel, omdat veel kan worden geleerd op het astraal gebied, hetwelk zal doorsijpelen naar het stoffelijk gebied, niet als herinnering, doch als kennis, welke zich geleidelijk een doortocht baant. Maar in vele gevallen blijft na de scheiding der stoffelijke en astrale lichamen, het astrale zeer dicht bij het stoffelijke, feitelijk onbruikbaar en sluimerend. Voor zoover ik kan vin-

den, is langs die lijn geene zeer groote toename van kennis bereikbaar; maar ééne zaak *bereiken* zij, en dat is: eene prachtige stoffelijke gezondheid. Zij ontwikkelen eene spierkracht en een uithoudingsvermogen, welke hen in staat stellen, het lichaam vermoeienissen te doen ondergaan, die een gewoon mensch zouden verpletteren. Ook ontwikkelen zij door den moeilijken aard der oefeningen, die zij doen, en de volharding, noodig om eenige gevolgen te verkrijgen, eene groote wilskracht.

Welke theorie ligt nu hierachter, zoowel als de overeenkomstigheid tusschen het stoffelijke en astrale? Als wij het beschouwen, merken we het volgende op: dat in den loop der ontwikkeling het bewustzijn de werktuigen een weinig is voorbijgestreefd, en de werking van het bewustzijn den bouw der werktuigen heeft teweeggebracht; dat is een punt van geweldig en toepasselijk belang. De werking van het leven gaat steeds vooraf aan de vorming van het werktuig, daar het werktuig wordt opgebouwd door de uitoefening der werking. Wanneer wij de ontwikkeling nasporen, is de volgende zaak, die ons treft: dat naarmate het bewustzijn ontwikkelt, naarmate de denker meer en meer gedachtekracht ontwikkelt, hij het een na het ander op zij zet, hetwelk hij eerst deed door de uitoefening van zijn wil; het overgeeft aan de zelfwerkende neiging des lichaams, en zijn aan-

dacht richt op hoogere en meer nuttige zaken. Zoodat, als wij den Hâtha Yogî wederom dingen binnen zijn bewust beheer zien brengen, welke hij in den loop der ontwikkeling losliet, we vinden, dat hij achterwaarts gaat inplaats van voorwaarts en zich wederom belast met een aantal dingen, die inderdaad veel beter gedaan worden door het zelfbewegend uurwerk van het lichaam, en waaraan hij, als hij ingrijpt, veel moeite moet besteden, teneinde dezelfde volmaaktheid te bereiken, welke het uurwerk heeft bereikt door zijn vroeger werk daarop.

We bevinden, dat we eveneens achterwaarts gaan, als we de prikkeling der astrale zinnen op deze wijze gaan behandelen; het astrale middelpunt werd eerst ontwikkeld, en daardoor het stoffelijk zintuig; zoodat het gebruiken van het stoffelijk werktuig, om het astrale middelpunt tot onafhankelijke werking te prikkelen, gelijk staat met terugkeer op het pad der ontwikkeling ; en het brengt niet waar gezicht of gehoor teweeg in het astraallichaam, doch brengt die middelpunten van gewaarwording, welke voor hun eigen uitdrukking het zintuig gebouwd hebben in het stoffelijk lichaam, tot onnatuurlijke en ongewenschte werkzaamheid; daar het astrale een eigen stel zintuigen heeft, die niet noodzakelijk onmiddellijke gemeenschap hebben met de zintuigen in het stoffelijk lichaam. De astrale zinnen zijn onmid-

dellijk verwant aan het astraal gebied, terwijl de zintuigs-middelpunten gemeenschapsbruggen zijn tusschen den denker en zijn stoffelijk voertuig. Ge hebt er geene behoefte aan, deze onafhankelijk werkzaam te maken, want zij zullen nooit geheel en volkomen aan uw doel beantwoorden. Ge neemt daardoor een werktuig, gemaakt voor een bepaald doel, en maakt het onhandig passend aan een ander doel. Wat ge doen moet, is: in het astraallichaam zijn eigen zintuigen ontwikkelen, de "chakras" of "wielen", welke behooren tot dat lichaam als lichaam, en niet tot dat lichaam behooren als gemeenschapsmiddel tusschen den denker en zijn stoffelijk voertuig. Het prikkelen van deze middelpunten, die bruggen zijn, inplaats van het ontwikkelen der levende "wielen", welke zijn de ware werktuigen van het astraal-lichaam, is eene groote fout; ge valt daardoor in een onnatuurlijke ontwikkeling, en eene, die geheel ongewenscht is en waarschijnlijk kwaad zal voortbrengen.

Zien wij thans, welke Westersche wijzen van ontvouwing deelen in dit beginsel van Hâtha Yoga: dat ge het stoffelijk lichaam moet prikkelen en aldus zekere vermogens in het astrale opwekken. Alle wijzen van werken, die beginnen met het richten van een der zinnen op de nauwgezette waarneming van een stoffelijk voorwerp, vormen een deel van deze Hâtha-Yoga-wijze.

B. v. de geliefde Oostersche handelwijze, die thans ook hier ter toepassing wordt aanbevolen, is, een zwarte vlek te maken op witten grond en daarop uren achtereen te staren. Kristal-staren is een andere wijze, die wordt aanbevolen. Ik heb eene groote hoeveelheid Amerikaansche geschriften ontvangen, die allerlei dingen langs deze lijnen aan de hand doen. Deze behooren alle tot het Hâtha-Yoga-stelsel, en zijn grondvestelijk verkeerd, niet alleen omdat zij achterwaarts gaan in de ontwikkeling, maar ook om hunne buitengemeen nadeelige gevolgen op de stoffelijke zintuigen. Eén gevolg van het staren op een zwarte vlek, is, dat 't het gezicht bederft. De assen der oogen worden dikwijls ontsteld, waardoor strabismus ontstaat, meer gewoon scheelzien genoemd. Nog iets, dat ge vindt, is een geleidelijk doffer worden van het stoffelijk gezicht, te wijten aan de overspanning der netvlieszenuwen, welke overspanning geleidelijk teruggaat door de gezichtszenuw naar het gezichtsmiddelpunt, zoodat na vele jaren van oefening, verlamming der gezichtszenuw kan optreden, waardoor slecht gezicht of blindheid veroorzaakt wordt. Hier is een verschil tusschen den Indiër en den Westerling: de Indiër geeft niet om het stoffelijk gevolg, de Europeaan of Amerikaan wèl. Als de Indiër goed en wel scheel geworden is, dan is hij zoo even gelukkig als te voren. Hij verlangt niet te zien

naar de dingen om hem heen; hij heeft zijn denkvermogen op iets anders gezet, en het scheelzien deert hem niet. Zelfs om blindheid geeft hij niet; maar de Westersche mensch geeft er zeer veel om. Ginds in Indië weet men die dingen, maar hier is dat niet zoo; en mij schijnt het tamelijk wreed, dat stelsels van die soort in den breede over het Westen worden rondgestrooid, zonder eene verklaring der gevaren, welke ieder Indiër ermede verbonden weet. Enkelen komen er veilig doorheen, maar velen ondervinden nadeel; maar zelfs ondersteld dat iemand aan die dingen ontsnapt en zich in trance brengt: als hij uit den trance komt, is hij even wijs als te voren; hij heeft eenvoudig zichzelf gehypnotiseerd, en dat te doen is van geene waarde voor hem, die het doet. Evenzoo met hooren. Het is volkomen mogelijk, geluiden te hooren, door op bepaalde wijze adem te halen; doch het geschiedt slechts door drukking op zenuwen in de keel, die verbonden zijn met het oor. De menschen schijnen te denken, dat dit te doen, de astrale zintuigen ontsluit. Er zijn vele van die dingen, die ge kunt lezen, als ge wilt. Maar pas die niet toe; het is beter er wijd voor uit den weg te gaan. Het feit dat de menschen, die deze dingen bekend maken onder een onwetend publiek, niet spreken van de gevolgen, welke vermoedelijk zullen ontstaan uit die toe-

passingen, kan zijn, omdat zij er onkundig van zijn; ik veronderstel niet, dat zij het kwaadwillig doen.

Ook leidt kristal-staren tot niets meer dan de allerlaagste soort van helderziendheid. Ik stond eens zeer verbaasd over een feit in verband met kristal-staren. Ik ken een onzer leden, die tot merkwaardige hoogte astraal-gezicht ontwikkeld heeft, en ik vroeg hem op zekeren dag voor mijne leering en vermaak, in een kristal te zien en mij te zeggen, wat hij zag. Hij staarde er op en draaide het op allerlei wijzen, doch hij kon niets zien, ofschoon hij er geruimen tijd mede bezig was. De reden hiervan is zeer duidelijk, als ge er over gaat denken. Het gezicht van den psychisch ontwikkelden mensch is geen gezicht, dat komt door de prikkeling der middelpunten van gewaarwording in het astraallichaam, maar door de chakras; en de mensch, die het eene gebruikt, zou de laatste mensch ter wereld zijn, die het andere gebruikte, hetwelk om zoo te zeggen slechts noodig is op het nederwaartsche pad van de brug, opdat stoffelijke aandoeningen den denker bereiken en hem inlichting verschaffen. Ik heb nimmer een geval van kristal-staren gekend, dat verder ging dan de mogelijkheden van het lager astraal gebied. Het is waar, dat ge door oefening kunt zien, doch ge doet het met ernstig gevaar. Ik raad u ten sterkste, niet veel te doen aan kristal-

staren, hoezeer dit ook in zwang zij; want ofschoon ge er eenige kleine gevolgen mede bereiken kunt, zult ge u uitsluiten van de hoogere mogelijkheden.

Wendt u van die lijn van ontwikkeling naar het Râja-Yoga-stelsel. Dat begint heel anders. Het begint met gedachte, met een voortgang van overpeinzing; en vóór dien voortgang van overpeinzing, die het begin is van Râja-Yoga, is er eene voorbereiding, welke gevolgd moet worden door den mensch, die zich wenscht te oefenen. Hij moet tot op zekere hoogte zijn lichaam gelouterd hebben; niet omdat hij dat lichaam zal gaan gebruiken om het astrale te prikkelen, maar omdat, naar mate de vermogens van het bewustzijn groeien, deze naar beneden zullen werken op het stoffelijk lichaam, en tenzij dit is gereedgemaakt om hunne werkingen te ontvangen, zal het allicht worden beleedigd, en hysterie, ziekten van allerlei slag, verdwijning der stoffelijke gezondheid, soms zelfs krankzinnigheid, kunnen het gevolg zijn. Al deze dingen zijn in Indië waargenomen en bestudeerd, en men heeft door daadwerkelijke ervaring bevonden, dat als iemand deze handelwijze aanvangt met een onvoorbereid lichaam, hij wel eenige zeer merkwaardige gevolgen kan verkrijgen, door het spelen van het bewustzijn naar omlaag, maar spoedig zijne gezondheid hem zal begeven en hij een zenuwachtig wrak zal

worden. De loutering des lichaams wordt bewerkt door een uitgewerkt stelsel van voedsel, drank, slaap enz. waarvan de hoofdtoon is gematigdheid — niet gebrek; geen nachtwaken, zoodat de zenuwen overspannen worden, maar gematigdheid in alles. Het soort van voedsel, dat de Râja Yogi gebruikt, moet sattvisch zijn, een term, gemeenlijk vertaald door "rein", doch die naar mijne meening beter wordt vertaald door "rythmisch", d. w. z. voedsel, waarin de trillingen regelmatig, samenklankend, evenwichtig zijn. Dit is gegrond op hunne theorie, dat stof drie hoofdeigenschappen heeft: eene daarvan, traagheid, welke, als zij de overhand heeft in het lichaam van den mensch, luiheid en zwaarte zou beduiden; zoodat spijzen, die een neiging hebben, deze eigenschap voort te brengen, zijn uitgesloten. Evenzeer zijn alle spijzen uitgesloten, die een neiging hebben, ongeregelde werkdadigheid, rusteloosheid voort te brengen, waarin de tweede der hoofdkenmerken van stof, bewegelijkheid, de overhand heeft. Dat laat dus de spijzen over, waarin de eigenschap van evenwicht overheerschend is. Een geheel stelsel betreffende de voedingsmiddelen is opgebouwd, om te helpen in de voorbereiding van het lichaam, zoodat het kan trillen in antwoord op het hooger bewustzijn, wanneer dat noodig is.

De volgende stap is het volmaakte meesterschap

over de gemoedsbewegingen, zoodat men daardoor nimmer zal worden meegesleept. Een mensch moet eenige vordering gemaakt hebben langs deze lijn, alvorens het veilig wordt geacht hem de wijzen van Yoga zelf te leeren. Wanneer hij aldus gedeeltelijk zijn lichaam heeft gelouterd, en geleerd zijn aandoeningen te beheerschen, dan begint de oefening van het denkvermogen, den "grooten vijand", zooals zij dit noemen; omdat heel het gewoon gebruik van het denkvermogen is: uit te snellen naar de uiterlijke wereld; en meestal dàt denkvermogen als het beste beschouwd wordt, wat het snelst van 't een op 't ander overgaat, wat in staat is, eene zaak te vatten en zich dan op een andere te richten, enzoovoorts. Nu zijn deze eigenschappen buitengemeen hinderlijk als ge komt tot de ontwikkeling van het hooger bewustzijn, en de Râja Yogî wendt al zijne pogingen aan tot ontwikkeling van dit hooger bewustzijn, hetwelk de kalmeering eischt van het denkvermogen, opdat het kunne uitstralen. Zoo bestaat zijn oefening gedeeltelijk in het standvastig maken van het denkvermogen, hetgeen grootendeels wordt gedaan door gebruik maken van de verbeelding; doordat een verstandsbeeld wordt gevormd, en de aandacht daarop gevestigd; daarna teruggetrokken van het geheele beeld op één punt na, en daarop gevestigd; en ten slotte laat men dat punt vallen, zoodat

het denkvermogen volkomen rustig blijft. De moeilijkheden hier in het Westen zijn betreffende deze handelwijze de volgende: dat het denkvermogen hier rusteloozer is dan in het Oosten, door de lijn van ontwikkeling; en vervolgens: dat de menschen te snel gevolgen verwachten. Het eerste gevolg der poging, het denkvermogen te vestigen, is de ontdekking, dat het veel rusteloozer is, dan ge het dacht te zijn. Een denkvermogen, dat zich tamelijk standvastig waande, wordt bevonden rusteloos te zijn en overal rond te dwalen, als het bevolen wordt, zich te vestigen op iets, waardoor het niet aangetrokken wordt. Vervolgens moet ge dit jaren lang toepassen, alvorens ge een waarlijk bevredigend gevolg verkrijgt, en dat is iets, dat tamelijk lang schijnt aan het haastig en bezig leven, hetwelk we hier in het Westen vinden. Als ge het eenige levens te voren gedaan hebt, zult ge het thans spoedig doen; maar als dit het eerste leven is, dan zal het eene zware taak zijn; doch het is onvermijdelijk noodig, als ge wenscht te groeien langs het pad, hetwelk wijsheid, macht en dienst beteekent. Als het denkvermogen tamelijk bestendig is geworden, zoodat het tot rust kan worden gebracht en daar gehouden zonder denken, dan komt de tijd, waarop het hooger bewustzijn zich doet gelden, en daarmede begint men dan de werkelijke beoefening van Yoga.

Behalve het vestigen en geleidelijk ledigen van het denkvermogen op deze wijze, zal er ook belangrijke oefening zijn, eenvoudig in samentrekking, het gericht houden van het denkvermogen op één enkele gedachte, nu niet zoozeer op een verstandsbeeld, als op een idee, en als 't ware uit dat idee alles halen wat er in is, door een merkwaardig verloop, waarin het idee bezit neemt van den mensch. Wat inderdaad geschiedt, is: dat het verstandslichaam zich vormt naar de gedaante van het idee, zoodat het idee een deel wordt van het verstandslichaam van den denker; en als we dat kunnen doen, dan kneden en vormen en scheppen deze gevestigde gedachten de organen in het verstandslichaam, noodig voor het werk, dat hij te doen heeft. Als deze werktuigen gedeeltelijk ontwikkeld zijn, dan komt de gedachtekracht door hen naar omlaag naar het astrale, en bouwt ook daar de werktuigen, welke het behoeft. Ge ziet, dat ge omlaag komt langs de ware lijn van ontwikkeling, — het hoogere bouwt het lagere — en dat dit hooger ontwikkeld bewustzijn, na het verstandslichaam gevormd te hebben, overgaat tot de vorming van het astrale; en naarmate de mensch met zijn overpeinzing en samentrekking van dag tot dag voortgaat, komt de gedachte neer in het stoffelijk gebied, en vormt het brein eveneens voor de uitdrukking der hoogere krachten. En als de

gedachte-stroomen ten slotte neerstorten, vinden zij een speeltuig, in staat te trillen zonder beschadiging; en behalve dat, heeft heel het voorafgaand denken van den mensch de cellen van het brein verbeterd; die vergroot en veel meer samengesteld gemaakt, waardoor een beter speeltuig geschapen wordt, zoowel in de bewerktuiging der cellen door den geheelen loop van het denken, als door het vermogen van te trillen op de ijlere stroomen, wanneer die neerkomen van de hoogere gebieden.

Dit nu is de toepassing van Râja Yoga in het algemeen gesteld. Moeizaam, lastig, groote offers van tijd en arbeid eischend, moet dit de eerste zaak in het leven worden, aleer iemand welslagen kan verwachten. Maar ten slotte is dit slechts hetgeen waar is van elke andere wetenschap. De mensch, die een werkelijk groot wiskundige zal worden, moet zijn geheele leven daaraan geven; de mensch, die een groot wetenschappelijk man zal worden van eenigerlei soort, maakt de wetenschap, waarin hij verkiest uit te munten, tot het eene doel zijns levens, en neigt al zijne pogingen in die richting; en kunt ge dan verwachten, dat de wetenschap der ziel, de moeilijkste, meest samengestelde, ijlste van alle wetenschappen, zal worden bemeesterd met minder pogen, dan gegeven wordt aan de gewone wetenschap, die werkt op het stoffelijk gebied en door de stoffelijke hersenen? Als ge

er over denkt, zult ge zien, dat dit alleen de regel kan zijn van ontwikkeling, hier evenals overal elders; dat de mensch die werkelijk een Râja Yogî zou willen zijn, dit maken moet tot doel van zijn leven. En als hij op deze wijze voortgaat, merkt het gevolg: eerst het ontvouwen van het bewustzijn, en dan het vormen van de lichaamsorganen voor zijn uitdrukking. Dat beteekent: dat wanneer het werktuig in staat is te werken, het bewustzijn in staat zal zijn te begrijpen en te beheerschen. Het beteekent: dat de mensch innerlijk ontwikkeld is, en dus in staat zal zijn alles te behandelen, wat hij op de verschillende gebieden van bestaan ontmoet; en als hij het eene gebied voor, het andere na betreedt, zal hij bevinden, dat de krachten, welke hij op dat gebied behoeft, ontwikkeld zijn in zijn bewustzijn, en dat niets van het werktuigen-samenstel, door hun gebruik geschapen, in beantwoordend vermogen de begripsvermogens van het bewustzijn te boven gaat. Ik geef toe, dat het veel moeilijker is dan het andere werkplan; maar het brengt u dan ook ergens. Het versnelt inderdaad onze ontwikkeling, en maakt onze levens edeler en grootscher, dan zij anders met mogelijkheid kunnen zijn. Het is de weg der ontwikkeling, door den Goddelijken Wil getrokken voor geheel het menschdom; en al wat Râja Yoga doet, is de ontwikkeling versnellen;

het wijkt daarvan niet af, noch gaat er tegen in.

Langs deze lijn van overpeinzing en oefening zijn de groote Leeraars van het verleden gegaan. Het is de weg, welken zij hebben bewezen veilig te zijn voor menschenvoeten om te betreden. En de belooning, welke ligt aan het einde der pogingen, is grooter dan woorden kunnen aanduiden.

Ik heb hier aldoor gesproken over de Nieuwere Zielkunde; doch het begrijpen daarvan is als niets, is slechts, als 't ware, kinderspel voor hen, die werken voor de ontwikkeling van deze hoogere en edeler vermogens. Want er is slechts één drijfveer, die de kracht, den moed en de volharding geeft, dezen zwaren weg ten einde toe te volgen, en dat is de wil om te dienen, en een kanaal te worden van den Goddelijken Wil in de ontwikkeling. Ge kunt een deel van dien weg begaan met de begeerte, uw afgescheiden Zelf te dienen; ge kunt iets van moed, volharding, en geduld vinden door de belooningen van macht, u voorgehouden langs dit pad. Doch ook dit zal u in den steek laten bij het grooter worden der moeilijkheden; want de mensch, die zijne gedachten vestigt op macht voor het afgescheiden Zelf, werkt tegen den Goddelijken Wil, die naar éénheid streeft; en schoon hij schitterend verstandelijk moge worden, ofschoon hij tot groote hoogte dat lichaam moge ontwikkelen, dat eeuw na eeuw geboren wordt noch sterft, kan hij niet aan-

raken het innerlijkst leven van den Geest, die geen afgescheidenheid kent, doch leeft door eenheid alleen.

Langs deze paden van ontvouwing, die ik vermeld heb, ontvouwt ge waarlijk bewustzijn en vorm. Doch het hoogste pad van alle, waarop de oogen van hen, die deze paden betreden, gericht zijn, is die geestelijke ontwikkeling, welke de erkenning beteekent, dat alle levens één zijn en niet gescheiden; dat alle wezens slechts leven in het Zelf, en het Zelf in hen; die kennis welke behoort tot het hoogste, waarin allen gezien worden als één, en niet als "anderen". Zoodat de mensch, die den drempel bereikt der geestelijke wereld, in die wereld inderdaad zichzelf ziet, maar zichzelf als deel van een gemeenschappelijk, algemeen leven; inziet, dat alle vormen, die liggen op de lagere gebieden, de zijne zijn, wat aangaat zijn leven en zijne krachten, en dat die eene bizondere vorm, welke hij heeft ontwikkeld door zijne worstelingen en zijn arbeid, in waarachtige waarheid niet méér de zijne is, als een afgescheiden ding, dan eenig der andere voorwerpen, welke hij om zich ziet in het heelal, welks leven één is. Zoodat het hem niet past, wanneer zijn oogen opengaan voor de grootheid der geestelijke wereld, nog verschillen te zien in hen, die hem omringen, of aan zichzelf te denken als anders dan zij. De misdadiger in zijne

laagste vernedering is voor hem deel van hemzelf, en de vorm van den misdadiger is de zijne, evenzeer als zijn eigen hoog ontwikkelde vorm. Het is de heerlijkheid van zulk een leven, dat het in elken vorm kan deel hebben; hoe laag ook, hoe vernederd ook en slecht; en dat het, door iets van zichzelf in dien vorm uit te storten, dien een weinig hooger kan opheffen, dan hij door zijn eigen ongeholpen pogingen kon stijgen.

Dat is het, een Zaligmaker der wereld te zijn: geen verschil te kennen, den heilige en den boosdoener met gelijke oogen te beschouwen, als beiden openbaringen van het Goddelijke, evenzeer vereenzelvigd met den een als met den ander, — misschien juist meer met den lagere dan met den hoogere, omdat de lagere meer hulp en bijstand noodig heeft, dan de hoogere en de meer verstandelijke. Dat is het, een Zaligmaker der wereld te zijn: wijs te zijn, maar alleen opdat die wijsheid moge uitgaan tot alle onwetenden, en elken onwetenden mensch een weinig wijzer maken, omdat één geweten heeft; reinheid verworven hebbend, uit te gaan onder de vuilen en onreinen, en hen een weinig reiner te maken, omdat er één is opgestegen tot de hoogten van reinheid; te leeren, maar alleen om meê te deelen; te verwerven, maar slechts om te geven; op te stijgen tot het hoogste, maar alleen om in staat te zijn, het meest

doeltreffend den laagste te bereiken. Want dit is waar: dat, hoe hooger gij klimt, des te gemakkelijker kunt ge de laagsten aanraken; niet door u tot hen neer te buigen, maar door uw eigen eenheid te gevoelen en u met hen te vereenzelvigen. Het is het deel van den waarlijk geestelijken mensch, zich één te voelen met den zondaar, en zijn eigen reinheid met hem te deelen. Dat is het, wat bedoeld wordt met het geestelijk leven, boven alle verstand en boven allen omhullenden vorm; dat is de ware heerlijkheid van Goddelijk menschschap; dat de werkelijkheid van het geestelijk leven. Waardeloos is alle ontvouwing, waardeloos alle snelle ontwikkeling, waardeloos alle ontplooiing, tenzij zij aan dit eene opperste doel ondergeschikt zij — een eind te maken aan afgescheidenheid; niet meer aan anderen te denken als afgescheiden van ons Zelf, maar te weten: dat het gansch heelal, daar het is in zijn Schepper, óók is in elk leven, dat één is met Hem; te weten dat, als wij het Goddelijk leven deelen, wij het dichtst naderen tot elken vorm in het heelal; want waar is het slechts van dat, wat is van Geest: "Nader is hij dan adem, nader dan handen en voeten."

